

UCHWAŁA NR XVI/69/19
RADY GMINY JAŚLISKA

z dnia 28 sierpnia 2019 r.

w sprawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska”

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 506 z późn. zm.) art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018r., poz. 1945 z późn. zm.) oraz w związku z Uchwałą Nr XXXII/191/17 z dnia 20 stycznia 2017 r. Rady Gminy Jaśliska, w sprawie: przystąpienia do opracowania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska” dla obszaru całej gminy Jaśliska, uchwała się, co następuje:

§ 1. 1. Uchwała się „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska”, zwane dalej Studium. Studium obejmuje obszar Gminy Jaśliska w jej granicach administracyjnych.

2. Studium zostało zawarte w następujących załącznikach do niniejszej uchwały:

- 1) załącznik nr 1 - część tekstowa „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska”;
- 2) załącznik nr 2 - rysunek „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego”, w skali 1:10000;
- 3) załącznik nr 3 - rysunek „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska. Kierunki zagospodarowania przestrzennego”, w skali 1:10000;

§ 2. Traci moc Uchwała nr XVI/84/15 Rady Gminy Jaśliska z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska”.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Jaśliska.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Jaśliska

Dariusz Adam Puchalik

UZASADNIENIE
do uchwały nr XVI/69/19 Rady Gminy Jaślicka
z dnia 28 sierpnia 2019 r.
w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania
przestrzennego Gminy Jaślicka”

Zgodnie z art.7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 506 z późn. zm.) zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują zagadnienia ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej.

Stosownie do art. 18 ust. 2 pkt. 5 ww. ustawy do wyłącznej właściwości rady gminy należy uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy a także zmian tego dokumentu.

Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym studium uchwała Rada Gminy, a zgodnie z art. 27 ww. ustawy aktualizacja studium następuje w takim trybie, w jakim jest ono uchwalane. Dotychczasowe „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaślicka” uchwalone zostało uchwałą nr XVI/84/15 Rady Gminy Jaślicka z dnia 30 listopada 2015 r. W okresie ważności Studium nie podlegało zmianom uchwalonym przez Radę Gminy.

Sporządzenie niniejszego Studium ma na celu dostosowanie kierunków rozwoju przestrzennego do potrzeb mieszkańców, w tym wskazanie nowych terenów inwestycyjnych umożliwiających dalszy rozwój Gminy. Rada Gminy Jaślicka przystąpiła do sporządzenia niniejszego studium podejmując Uchwałę Nr XXXII/191/17 z dnia 20 stycznia 2017 r.

Teren Studium obejmuje cały obszar Gminy Jaślicka.

Wprowadzone funkcje są zgodne z ustaloną w obowiązującym studium strukturą funkcjonalno-przestrzenną gminy, uzupełniają ją w zakresie tożsamyh funkcji i są zgodne z wnioskami i oczekiwaniami mieszkańców a także wydanymi decyzjami o warunkach zabudowy.

Studium umożliwi realizację celów rozwoju gminy, takich jak:

- rozwój głównych funkcji, do których zalicza się: funkcje usługowe (w tym związane z rozwojem usług turystyki), produkcyjne i funkcje mieszkaniowe,
- poprawa jakości życia mieszkańców: standardów zamieszkania, poziomu obsługi mieszkańców, dostępności do miejsc pracy – rozwój ustalonych funkcji służy temu celowi.

Projekt Studium został sporządzony zgodnie z wymogami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.

Zakres i forma opracowania dokumentu studium uwzględniają treść Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. (Dz. U. Nr 118 poz. 1233) dot. studium. Do projektu Studium sporządzono prognozę oddziaływania na środowisko oceniającą proponowane rozwiązania.

Projekt studium wraz z prognozą poddano procedurze opiniowania i uzgodnień wynikającej z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko zgodnie z wymogami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Projekt studium po uzyskaniu pozytywnej opinii Gminnej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, udostępniony był

do opiniowania i uzgodnień właściwym organom i instytucjom. Następnie został wyłożony do publicznego wglądu (w dniach od 10 czerwca do 9 lipca 2019 r.).

W trakcie wyłożenia projektu Studium została zorganizowana dyskusja publiczna nad rozwiązaniami przyjętymi w Studium: w dniu 20 czerwca 2019 r.

W wyznaczonym terminie składania uwag – do dnia 7 sierpnia 2019 r. nie wpłynęły uwagi.

Tryb formalno-prawny opracowania został udokumentowany zgodnie z wymogami ustawowymi w dokumentacji planistycznej.

Mając na uwadze art. 3 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, który mówi iż kształtowanie polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, należy do zadań własnych gminy za zasadne uważa się podjęcie przedmiotowej uchwały.

Studium nie jest aktem prawa miejscowego, ale ustalenia studium mają charakter aktu wewnętrznego, który obowiązuje samorząd gminy i jednostki podległe gminie do prowadzenia działań zgodnie z jego ustaleniami.

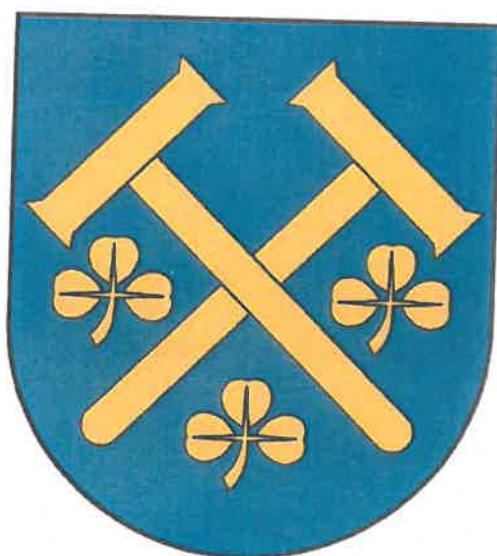
Ustalenia Studium zgodnie z art. 9 ust 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.

Wobec wyczerpania procedury przedkłada się Radzie Gminy projekt Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśłiska celem uchwalenia.

WÓJT GMINY JAŚLIKA

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY JAŚLIKA**

Jaślicka, 2019

Zamawiający:

Wójt Gminy Jaślicka
38-485 Jaślicka 171

Wykonawca:

AMS Concept Agata M. Stępień
Ul. Bp. M. Jaworskiego 8/44
25-430 Kielce
www.amsconcept.com

Zespół projektowy:

mgr inż. arch. Agata Stępień - członek Izby Architektów Nr SW-0181, członek TUP pod nr 4605
dr inż. arch. Małgorzata Denis, WA-378
mgr inż. arch. Dorota Mozga – Gozdera
mgr inż. Monika Abramowska
mgr inż. Joanna Gromek
mgr inż. Kinga Kalinowska
inż. Aleksandra Lann Vel Lace

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP.....	7
II. CZĘŚĆ I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	10
1. Związki z obszarami zewnętrznymi.....	10
1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jaślicka.....	10
1.2. Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaślicka.....	11
1.3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaślicka.....	12
1.4. Strategia Rozwoju Gminy Jaślicka a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaślicka.....	14
2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenia terenu.....	15
2.1.1. Położenie i wielkość terenu.....	15
2.2. Stan zagospodarowania i uzbrojenia terenów.....	16
2.2.1. Układ przestrzenny gminy i jej charakter.....	16
2.2.2. Rozmieszczenie i charakter terenów o funkcjach mieszkaniowych.....	16
2.3. Analiza planów zagospodarowania przestrzennego.....	17
2.3.1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	17
2.3.2. Opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	17
2.4. Ruch budowlany.....	17
3. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony.....	19
4. Stan środowiska.....	19
4.1. Podstawowe elementy środowiska.....	19
4.1.1. Geomorfologia.....	19
4.1.2. Budowa geologiczna.....	20
4.1.3. Surowce mineralne.....	21
4.1.4. Wody powierzchniowe i gruntowe.....	21
4.1.5. Klimat lokalny.....	23
4.1.6. Szata roślinna.....	24
4.1.7. Świat zwierząt.....	24
4.1.8. Gleby.....	24
4.2. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione.....	24
4.2.1. Obszar specjalnej ochrony ptaków Beskid Niski PLB180002.....	25
4.2.2. Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Jaślicka PLH180014.....	27
4.2.3. Rezerwat przyrody „Przełom Jasiołki”.....	29
4.2.4. Rezerwat przyrody „Kamień nad Jaślickimi”.....	30
4.2.5. Rezerwat przyrody „Źródłiska Jasiołki”.....	31
4.2.6. Rezerwat przyrody Bukowica.....	32
4.2.7. Jaślicki Park Krajobrazowy.....	32
4.2.8. Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.....	34
4.2.9. Pomniki przyrody.....	35
4.2.10. Gmina Jaślicka jako korytarz ekologiczny.....	35
4.2.11. Zagrożenia środowiska.....	36
4.2.11.1 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych.....	36
4.2.11.2 Zanieczyszczenie powietrza.....	38

4.2.11.3 Hałas.....	39
5. Stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	39
5.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.....	39
5.2. Leśna przestrzeń produkcyjna.....	39
6. Wielkość i jakość zasobów wodnych.....	40
7. Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym kulturowego.....	40
8. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	41
8.1. Rys historyczny.....	41
8.2. Zabytki architektoniczne i urbanistyczne oraz zabytki archeologiczne.....	45
8.2.1. Zabytki urbanistyczne.....	45
8.2.2. Zabytki Gminy Jaślińska.....	46
8.2.3. Stanowiska archeologiczne.....	51
8.2.4. Dziedzictwo kulturowe oraz dobra kultury współczesnej.....	53
8.2.5. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	55
9. Krajobraz Gminy Jaślińska.....	56
10. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.....	56
11. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.....	57
11.1. Struktura społeczna miasta.....	57
11.1.1. Demografia.....	57
11.1.2. Zatrudnienie.....	59
11.1.3. Struktura usługowa.....	61
11.1.4. Obiekty przemysłowe, składowe oraz infrastrukturalne.....	61
11.2. Infrastruktura społeczna.....	62
11.2.1. Oświata.....	62
11.2.2. Administracja.....	62
11.2.3. Kultura.....	63
11.2.4. Turystyka i rekreacja.....	63
11.3. Rolnictwo.....	64
12. Zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia.....	65
13. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.....	66
13.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.....	66
13.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego.....	70
13.3. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.....	71
13.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.....	72
13.5. Stan prawny gruntów.....	78
14. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.....	78
14.1. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.....	78
14.2. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.....	79
15. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.....	79
16. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.....	79
17. Stopień uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej.....	80
18. Stopień uporządkowania gospodarki energetycznej.....	80
18.1. Energetyka.....	80
18.2. Energetyka odnawialna.....	81

18.3. Telekomunikacja i dostępność do internetu.....	81
19. Stopień uporządkowania gospodarki gazowej.....	81
20. Ciepłownictwo.....	81
21. Stopień uporządkowania gospodarki odpadami.....	81
22. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.....	82
23. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.....	82
24. Wpływ uwarunkowań na ustalenie kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego.....	83
III. CZĘŚĆ II- KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JAŚLISKA.....	84
1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).....	84
2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).....	90
3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.....	95
3.1. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione oraz przewidziane do ochrony na podstawie przepisów szczególnych.....	96
3.1.1. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody:.....	96
3.1.2. Obszary chronione na podstawie przepisów o lasach, ochronie gruntów rolnych i leśnych.....	99
3.1.3. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów prawa wodnego.....	100
3.2. Rekreacja i turystyka.....	100
4. Produkcja i usługi.....	101
5. Obszary i zasady ochrony krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	102
6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.....	104
6.1. Zaopatrzenie w wodę.....	105
6.2. Odprowadzanie ścieków.....	105
6.3. Zaopatrzenie w gaz.....	105
6.4. Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	106
6.5. Telekomunikacja.....	107
6.6. Odpady.....	107
7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.....	107
8. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i programów , o których mowa w art. 48.1.....	108
9. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej.....	109
10. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.....	109
11. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ²	109
12. Obszary przestrzeni publicznej.....	109
13. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.....	109
14. Obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.....	110
15. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	110
16. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.....	111
17. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.....	111
18. Bezpieczeństwo i obronność państwa.....	111

19. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r. poz. 2120).....	112
20. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.....	112
21. Obszary zdegradowane.....	112
22. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.....	112
23. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.....	112
24. Obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.....	112
IV. UZASADNIENIE I SYNTEZA.....	113

I. WSTĘP

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaślicka” zostało sporządzone na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018, poz. 1945 z późn. zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 roku w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118 poz.1233) w granicach administracyjnych Gminy Jaślicka.

Podstawą do podjęcia prac nad opracowaniem Studium była Uchwała Nr XXXII/191/17 Rady Gminy Jaślicka z dnia 20 stycznia 2017 r., w sprawie przystąpienia do opracowywania „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Jaślicka”.

Celem Studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego oraz polityki inwestycyjnej i kierunków tych dziedzin gospodarki przestrzennej, które wynikają z przepisów prawa.

Studium nie jest aktem prawa miejscowego, którego zapisy stanowią podstawę do ustalania decyzji o warunkach zabudowy, aczkolwiek ma ono istotny pośredni wpływ na akty prawa miejscowego.

Jest to opracowanie ustalające i określające politykę gminy w zakresie gospodarki przestrzennej, stanowiąc jednocześnie podstawę merytoryczną wielu różnych zadań inwestycyjnych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta jest elementem służącym między innymi do następujących działań :

1. Podejmowanie uchwał o przystąpieniu do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
2. Wewnętrznej kontroli uchwał o miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod kątem ich zgodności z ustaleniami studium.

Ustalenia Studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.

Poprzez „uwarunkowania” rozumie się zjawiska przyrodnicze, kulturowe, społeczne, ekonomiczne i przestrzenne, które sprzyjają bądź ograniczają możliwość rozwiązywania problemów oraz zaspokajanie potrzeb.

W oparciu o zebrane informacje na temat zagospodarowania przestrzennego i stanu społeczno - gospodarczego gminy, usystematyzowano najistotniejsze zjawiska i problemy w formie kompleksowej oceny uwarunkowań oraz wytyczenia kierunków rozwoju ukierunkowanych na osiągnięcie celów równowagi i harmonii przestrzennej.

Zgodnie z wyżej cytowaną ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z:

1. Dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu.
2. Stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.
3. Stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.
4. Stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
5. Rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.
6. Warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.
7. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia.
8. Potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności:
  - a) analiz ekonomicznych, środowiskowych i społecznych,
  - b) prognozy demograficznej, w tym uwzględniającej, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego,
  - c) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,

- d) bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.
9. Stanu prawnego gruntów.
  10. Występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.
  11. Występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.
  12. Występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.
  13. Występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.
  14. Stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami.
  15. Zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.
  16. Wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

W Studium określa się w szczególności:

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, o którym mowa w ust. 1 pkt 7 lit. d).
2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, o którym mowa w ust. 1 pkt 7 lit. d).
3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.
4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.
6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.
7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48.1.
8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej.
9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.
10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.
11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.
12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.
13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r. poz. 2120).
14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.
15. Obszary zdegradowane.
16. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.
17. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym, wyznaczone przez samorząd gminny.
18. Jeżeli na obszarze gminy przewiduje się wyznaczenie obszarów, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu - w studium ustala się ich rozmieszczenie.

Opracowanie obejmuje cały obszar Gminy Jaślicka w granicach administracyjnych o powierzchni - 16 605,4 ha.

Studium obejmuje następujące materiały:

Część tekstową, stanowiącą załącznik nr 1 do Uchwały:

1. Wstęp.
2. CZĘŚĆ I - Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego.
3. CZĘŚĆ II - Kierunki zagospodarowania przestrzennego.
4. Uzasadnienie i synteza.

Rysunki:

1. **Załącznik nr 2 do Uchwały** : Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaślicka. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, w skali 1:10 000.
2. **Załącznik nr 3 do Uchwały** : Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaślicka. Kierunki zagospodarowania przestrzennego, w skali 1:10 000.

W toku prac nad „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jaślicka”, posługiwano się między innymi następującymi materiałami wyjściowymi:

1. „Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)” z 27 kwietnia 2012 r., opublikowaną w Monitorze Polskim (Monitor Polski 2012, poz. 252) jako załącznik do Uchwały Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.
2. „Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020”, przyjętą Uchwałą Nr XXXVII/697/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 26 sierpnia 2013 r.
3. „Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego”, przyjętym Uchwałą Nr Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.
4. Projektem „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030”.
5. „Programem Strategicznym Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2023 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko”, przyjętym Uchwałą Nr 129/2815/15 Zarządu Województwa Podkarpackiego z dnia 29 grudnia 2015 r.
6. „Strategią Rozwoju Gminy Jaślicka na lata 2016-2022”, przyjętą Uchwałą Nr XIX/106/16 Rady gminy Jaślicka z dnia 29 lutego 2016 r.
7. „Gminnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Jaślicka na lata 2016-2023”.
8. Wnioskami instytucji do Studium.
9. Wnioskami osób prywatnych do Studium.
10. Materiałami pozyskanymi z Wojewódzkiej Inspekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie.
11. Studium ekofizjograficznym.
12. Materiałami pozyskanymi z Urzędu Gminy w Jaślickach.
13. „Jaślicka. Dzieje miasteczka i okolic”
14. Informacjami zawartymi na stronie www.jasliska.pl

II. CZĘŚĆ I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. Związki z obszarami zewnętrznymi.

1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jaślicka.

„Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)” z dnia 27 kwietnia 2012 r. opublikowano w Monitorze Polskim (Monitor Polski 2012, poz. 252) jako załącznik do Uchwały Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.

Polityka przestrzenna zawarta w KPZK 2030 wyznacza następujące cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Polityka przestrzennego zagospodarowania Gminy Jaślicka uwzględni powyższe cele oraz posiada uwarunkowania, które są zgodne i sprzyjają realizacji powyższych założeń.

Gmina jest położona, na szlaku drogi wojewódzkiej nr 887 oraz nr 897, co sprzyja kontrolowanej urbanizacji terenów niezainwestowanych oraz rozwojowi systemu komunikacji i infrastruktury technicznej. Gmina charakteryzuje się średnio dobrze rozwiniętą infrastrukturą usług publicznych oraz produkcją. Obszar objęty granicami gminy oraz jej najbliższa okolica charakteryzuje się bardzo wysoką jakością środowiska przyrodniczego, walorów krajobrazowych oraz kulturowych.

Na terenie gminy projektowana jest linia wysokiego napięcia 110 kV, co jest zgodne z założeniami KPZK 2030. Zgodnie z zapisami przytaczanego dokumentu należy także dążyć do zwiększenia możliwości wydobycia gazu ziemnego oraz zwiększenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych (w tym wykorzystania wody, z wyłączeniem obszarów PLH Natura 2000), co należy ująć w kierunkach polityki przestrzennej dla Gminy Jaślicka.

Zgodnie z „Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030” Studium powinno także uwzględnić przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego na terenie miasta (cytat KPZK 2030):

„W polityce przestrzennej ład przestrzenny wyraża funkcjonalność, logikę, czytelność i jasność struktur przestrzennych oraz ich zharmonizowanie – tak wzajemne, jak i z przyrodą – oraz wysoką użyteczność i efektywność we wszystkich skalach: od lokalnej do krajowej. Jest to uporządkowana całość, której części poddane są wspólnym regułom gry, a logika jej funkcjonowania, funkcjonalność struktury oraz czytelność przestrzenna tworzą, także w każdym wymiarze terytorialnym, wysokie walory estetyczne i jakość środowiska człowieka. Te zasady równoważenia rozwoju, wraz z istniejącymi uwarunkowaniami

wewnętrznymi i zewnętrznymi, należy przyjąć jako podstawę metodologiczną funkcjonowania całego systemu kształtowania i realizacji polityki przestrzennej państwa....

...Symptomami braku ładu przestrzennego w Polsce są między innymi:...

- na poziomie lokalnym – niska jakość przestrzeni publicznej, chaos w formach zabudowy i architekturze zespołów urbanistycznych, ich niekompletność i presja na tereny otwarte, destrukcja systemów ekologicznych miast, braki w wyposażeniu terenów urbanizowanych i terenów wiejskich w infrastrukturę techniczną i społeczną, nienadążającą za rozwojem zabudowy mieszkaniowej....

...Zaniechanie kontroli procesów przestrzennych jest przyczyną niewydolności systemu zarządzania Władza publiczna ponosi odpowiedzialność za racjonalne prowadzenie gospodarki przestrzennej.....”

Zgodnie z zapisami KPZK poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych powinna zostać osiągnięta poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej. Wspierane będą także inwestycje lokalne.

Zgodnie z powyższym należy przeprowadzić rozpoznanie potrzeb gminy, wad i zalet przestrzennych, stanu zagospodarowania terenu, w celu określenia polityki przestrzennej gminy.

1.2. Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliśka.

„Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020”, uchwalona dnia 26 sierpnia 2013 r. Uchwałą Nr XXXVII/697/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie, przewiduje szereg kompleksowych zadań dotyczących podniesienia standardów oraz rozwoju województwa. Zadania i programy narzucone przez strategię mają wpływ na kształtowanie się zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliśka.

Wizją rozwoju województwa podkarpackiego w 2020 roku jest :

„W 2020 roku województwo podkarpackie będzie obszarem zrównoważonego i inteligentnego rozwoju gospodarczego, wykorzystującym wewnętrzne potencjały oraz transgraniczne położenie, zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańców.”

Zgodnie ze „Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020” Gmina Jaśliśka ma potencjał rozwojowy oraz kierunki działania w następujących zakresach:

- wzmocnienia istniejących i rozwijanie nowych innowacyjnych sektorów przemysłu – z preferencją obszarów koncentracji przedsiębiorstw z sektorów wysokiej szansy,
- tworzenie infrastruktury dla innowacyjnego przemysłu,
- wspieranie rozwoju klastrów i inicjatyw klastrowych,
- rozwój atrakcji turystycznej oraz infrastruktury turystycznej,
- podniesienie konkurencyjności produktów turystycznych w wiodących formach turystyki przyjazdowej do województwa,
- rozwój promocji turystycznej oraz partnerstwa służącego turystyce przyjazdowej do województwa,
- poprawa efektywności i dochodowości gospodarstw rolnych poprzez ich modernizację, zmianę struktur rolnych, rozwój biogospodarki oraz współpracę z ośrodkami naukowo-badawczymi,
- zwiększenie zorganizowanej obecności rolników i przetwórców na rynku produktów rolnych,
- rozwój przetwórstwa rolno - spożywczego, w tym opartego na ekologicznej produkcji rolnej oraz certyfikowanych produktów wysokiej jakości,
- ochrona, promocja i zarządzanie dziedzictwem kulturowym regionu,
- wzrost aktywności obywatelskiej i wzmocnienie trzeciego sektora,

- zwiększenie udziału obywateli i trzeciego sektora w życiu publicznym,
- zmniejszenie poziomu biedy i wykluczenia społecznego w województwie,
- wzrost aktywności osób mających trudności z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy,
- tworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym,
- poprawa dostępu do specjalistycznej opieki medycznej,
- promocja zdrowia,
- upowszechnienie w społeczeństwie aktywności ruchowej jako składowej zdrowego stylu życia,
- rozwój sportu kwalifikowanego,
- rozwój infrastruktury sportowej,
- wspieranie przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu infrastruktury sieci telekomunikacyjnej nowej generacji na terenach pozbawionych konkurencyjnego Internetu,
- wspieranie digitalizacji i zwiększanie dostępności zasobów publicznych on-line,
- wsparcie wykorzystania technologii cyfrowych przez sektor publiczny i prywatny w świadczonych usługach,
- rewitalizacja oraz poprawa ładu przestrzeni, sprzyjające rozwojowi ośrodków miejskich,
- zabezpieczenie przed negatywnymi skutkami zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi oraz wynikającymi z działalności człowieka,
- zapewnienie właściwej gospodarki wodno-ściekowej,
- efektywne wykorzystanie dotychczasowych, konwencjonalnych źródeł energii oraz zasobów gazu ziemnego występujących na terenie województwa podkarpackiego,
- racjonalne wykorzystanie energii oraz zwiększanie efektywności energetycznej,
- wsparcie rozwoju energetyki wykorzystującej odnawialne źródła energii (OZE).

1.3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska.

„Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego” został uchwalony Uchwałą Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Wg powyższego dokumentu:

1. Obszar Gminy Jaśliska położony jest:

- w strefie:
  - produkcji rolnej,
  - gospodarki leśnej,
  - rozwoju turystyki i wypoczynku i funkcji uzdrowiskowej,
  - przygranicznej

2. Kierunkami przekształceń jest:

- rozwój turystyki i strefy przygranicznej w następujących dziedzinach:
  - rozwój różnego rodzaju form turystyki, wynikający z różnorodności unikatowych warunków (obszar ten między innymi graniczy ze Słowacją i Ukrainą), nawet bardzo specyficznych rodzajów tj.: turystykę rekreacyjną, aktywną i specjalistyczną (wędrówki piesze, rowerowe, konne, żeglarstwo, kajakerstwo, windsurfing, rafting, wędrówki narciarskie, narciarstwo zjazdowe, lotniarstwo, loty turystyczne, baloniarstwo, myślistwo, wędkarstwo, zbieractwo, traperstwo, podglądanie dzikiej przyrody pobytu uzdrowiskowe, wycieczki do miejsc historycznych i atrakcyjnych), agroturystykę, turystykę miejską i kulturową, turystykę biznesową i konferencyjną oraz przygraniczną i tranzytową,
  - poprawę standardów istniejącej bazy turystycznej (m.in. noclegowej, gastronomicznej)

- oraz rozwój nowej,
- rozwój infrastruktury turystycznej (sieci szlaków pieszych, konnych, rowerowych, wyciągów i tras narciarskich, urządzeń sportowo-rekreacyjnych itp.)
- poprawę dostępności komunikacyjnej obszaru,
- modernizację istniejących przejść granicznych, w tym turystycznych, a także uruchamianie nowych.

W Planie zakłada się również modernizację wszystkich dróg wojewódzkich przebiegających przez województwo, ze szczególnym uwzględnieniem budowy obwodnic. Wraz z ustaleniami związanymi z rozbudową komunikacji drogowej związane jest uaktywnienie przejścia granicznego w Jaśliskach - ustalono możliwość budowy odcinka drogi wojewódzkiej Jaśliska – granica państwa i uruchomienie lokalnego przejścia drogowego.

Na obszarze gminy planowane są następujące inwestycje i zamierzenia:

- powiększenie rezerwatu przyrody "Kamień nad Jaśliskami",
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 888, relacji Rymanów – Daliowa, w tym wydłużenie drogi wojewódzkiej na odcinku Jaśliska – przejście graniczne Czeremcha,
- budowa dróg do przejścia granicznego w Jaśliskach,
- uaktywnienie przejścia granicznego,
- przeklasyfikowanie obszarów porolnych z gruntów rolnych na leśne,
- ochrona krajobrazu i bioróżnorodności oraz kształtowanie struktury krajobrazu wiejskiego m.in. poprzez zalesianie terenów przewidzianych do renaturyzacji i rekultywacji,
- minimalizowanie zasięgu procesów denudacyjnych i ich negatywnych skutków na terenach osuwiskowych,
- rozpoznanie i wykorzystanie zasobów wód geotermalnych w rozwoju funkcji turystyczno-uzdrowiskowej i do celów gospodarczych – szczegółowe rozpoznanie zasobów,
- ochrona korytarzy ekologicznych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym,
- ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego terenów przygranicznych w zakresie unikatowej architektury drewnianej,
- utworzenie szlaków kulturowych o znaczeniu ponadregionalnym (proponowane: Karpacki Szlak Kultury Żydowskiej, Karpacki Szlak etnograficzny, Karpacki Szlak Obrządku Wschodniego, Karpacki Szlak Architektury Drewnianej),
- rozwój infrastruktury drogowej pomiędzy miastami Snina–Medzialborce–Krosno wraz z rozbudową na odcinku Tyława – Daliowa,
- budowa, rozbudowa, modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej,
- zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych,
- ochronę terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych między innymi poprzez utrzymanie wielkoprzestrzennych form ochrony przyrody.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego dla Gminy Jaśliska nie przewiduje się zadań i zamierzeń ponadlokalnych z zakresu infrastruktury społeczno – gospodarczej.

W projekcie „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego. Perspektywa 2030”, Gmina Jaśliska wytypowana jest jako obszar wiejski wymagający wsparcia procesów rozwojowych

na terenie województwa podkarpackiego.

Zgodnie z powyższym projektem gmina położona jest w obszarze o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego jakim jest Rzeszów (czas dojazdu przekraczający 90 min.). Są to obszary peryferyjne, poza terenami najlepiej rozwiniętymi oraz poza obszarami aktywizowanymi przez ośrodki subregionalne. Peryferyjne położenie łączy się z dużymi kosztami transportu, brakiem korzyści związanych z funkcjonalizowaniem dużych miast, przez co odznaczają się niskim poziomem innowacyjności i przedsiębiorczości.

Gminę Jaśliska zaliczono również do:

- Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego.
- Górskiego Obszaru Funkcjonalnego – Bieszczadzko-Beskidzki Obszar Funkcjonalny

W projekcie została zapisana także rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych większych ośrodków miejskich i miejscowości z zabudową drewnianą – w tym miejscowości Jaśliska. Dotyczy to również innych założeń przestrzennych, w tym ruralistycznych, zarówno wpisanych do rejestru zabytków jak i pozostających poza nim.

Powyższe założenia warunkują rozwój gminy oraz zostaną ujęte w polityce przestrzennej Gminy Jaśliska w dalszej części dokumentu.

1.4. Strategia Rozwoju Gminy Jaśliska a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska.

„Strategia Rozwoju Gminy Jaśliska na lata 2016-2022” została przyjęta Uchwałą Nr XIX/106/16 Rady gminy Jaśliska z dnia 29 lutego 2016 r.

„Strategia Rozwoju Gminy Jaśliska na lata 2016-2022” jest dokumentem określającym kierunki rozwoju gminy oraz podstawowym narzędziem zarządzania strategicznego dla władz samorządowych. Strategia wyznacza wizję gminy do 2022 r., do realizacji której zostały zaplanowane działania w ramach określonych celów strategicznych i operacyjnych. Zakładają one maksymalne wykorzystanie potencjałów i szans rozwojowych.

Strategia rozwoju gminy wyznacza następujące strategiczne inwestycje Gminy Jaśliska w latach 2016-2022:

1. Budowa sieci kanalizacyjnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków dla aglomeracji Daliowa.
2. Adaptacja budynku GS na siedzibę przyszłego Gminnego Ośrodka Kultury i Czytelnictwa – obecnie Gminnej Biblioteki Publicznej w Jaśliskach.
3. Adaptacja budynku starej Szkoły na potrzeby przyszłego Gminnego Ośrodka Kultury i Czytelnictwa – obecnie Gminnej Biblioteki Publicznej w Jaśliskach.
4. Adaptacja budynku zabytkowej zagrody – chałupa nr 126 w Jaśliskach na potrzeby Gminnego Ośrodka Kultury i Czytelnictwa – obecnie Gminnej Biblioteki Publicznej w Jaśliskach.
5. Adaptacja budynku Domu Ludowego w Jaśliskach na potrzeby Gminnego Ośrodka Kultury i Czytelnictwa - obecnie Gminnej Biblioteki Publicznej w Jaśliskach.
6. Wykonanie rewitalizacji rynku w Jaśliskach.
7. Termomodernizacja Domu Ludowego w Posadzie Jaśliskiej.
8. Termomodernizacja Domu Ludowego w Woli Niżnej.
9. Remont i termomodernizacja budynku wraz z zagospodarowaniem terenu wokół budynku wielorodzinnego w Daliowej wraz z świetlicą wiejską.

10. Termomodernizacja remizy OSP Posada Jaśliska wraz z remontem i przebudową.
  11. Wykonanie wodociągu dla miejscowości Daliowa.
  12. Rozbudowa budynku Zespołu Szkół Publicznych na potrzeby oddziałów przedszkolnych.
  13. Adaptacja poddasza budynku Zespołu Szkół Publicznych na bazę noclegową.
  14. Zakup średniego samochodu pożarniczego dla OSP Posada Jaśliska.
  15. Remont wraz z przebudową drogi gminnej relacji Posada Jaśliska – Jaśliska.
  16. Udział w remoncie i przebudowie – na zasadzie partnerstwa drogi powiatowej na odcinku od skrzyżowania drogi wojewódzkiej i powiatowej w Posadzie Jaśliskiej do kościoła w Jaśliskach.
- Powyższe inwestycje strategiczne zostały przeanalizowane i ujęte w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska”.

2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenia terenu.

2.1.1. Położenie i wielkość terenu.

Gmina Jaśliska położona jest w województwie podkarpackim. Gmina graniczy z Gminą Dukla, Rymanów oraz Gminą Komańcza. Południowa granica gminy stanowi jednocześnie granicę Rzeczypospolitej Polski z Republiką Słowacką. Od 1 stycznia 2017 r. gmina ma powierzchnię 166,05 km².

W 1976 roku podczas reformy administracyjnej Gmina Jaśliska została zlikwidowana. Jej teren przejęła Gmina Dukla, a sołectwo Moszczaniec zostało przypisane do Gminy Komańcza.

W 2010 roku Gmina Jaśliska wróciła na administracyjną mapę Polski za zgodą samorządu Dukla. Od dnia 1 stycznia 2017 r. gmina została powiększona o tereny, na których położony jest Moszczaniec – tym samym powróciła do przybliżonego kształtu sprzed 1976 roku.

Przez gminę przepływa rzeka Jasiołka. Zabudowa gminy zlokalizowana wzdłuż drogowych ciągów komunikacyjnych. Wsie mają charakter ulicówek/rzędówek. Teren gminy leży w zasięgu gór Beskidu Niskiego.

W gminie występuje charakterystyczne dla polski południowo-wschodniej rozparcelowanie działek i terenów rolniczych.

Przez teren gminy przebiegają drogi wojewódzkie nr 887 Rymanów – Daliowa oraz nr 897 Tylawa – Komańcza, powiatowe nr 2116R Jaśliska – Czeremcha (Granica Państwa) o dł. 9 km 373 m oraz nr 2117R Wola Niżna – Wola Wyżna o dł. 4 km 949 m. Pozostałe drogi to w 99 % drogi gminne.

Gmina położona jest w odległości ok. 40 km od Krosna, ok. 95 km od Rzeszowa, ok. 120 km od Przemyśla oraz ok. 125 km od Koszyc (SK).

Pod koniec kwietnia gminę zamieszkiwało 2 262 mieszkańców.

2.2. Stan zagospodarowania i uzbrojenia terenów.

2.2.1. Układ przestrzenny gminy i jej charakter.

Na terenie gminy przeważa zabudowa zagrodowa i jednorodzinna. Zabudowa zlokalizowana jest głównie wzdłuż istniejących dróg (w tym dróg wojewódzkich). Nie nastąpiło znaczne rozproszenie zabudowy, co jest zjawiskiem pozytywnym.

Miejscowość Jaśliska, w strukturze gminy jest najsilniej wyodrębnione pod względem przestrzennym ośrodkiem. Wynika to z jego funkcji centrotwórczej. Jest ono ośrodkiem usługowym. Część centralną miejscowości stanowi czworoboczny plac wraz z dawnym ratuszem. Plac otoczony jest jedno-, dwukondygnacyjnymi zabudowaniami z usługami. Dominantą w układzie miejscowości jest zabytkowy Kościół parafialny z 1724 r.

Rozmieszczenie miejscowości na terenie gminy jest w miarę równomierne, wzdłuż dróg wojewódzkich, wynika to z lepszych warunków fizjograficznych gminy – znaczną część gminy pokrywają lasy oraz tereny trudno dostępne ze względów budowlanych.

W obrębie wsi najczęściej występuje zabudowa rozlokowana wzdłuż dróg. Występuje przewaga zabudowy siedliskowej oraz mieszkaniowej jednorodzinnej. Zabudowa siedliskowa jest uporządkowana, w głębi działek rozlokowane są zabudowania gospodarcze związane z produkcją rolną oraz tereny upraw. We wsiach występują rezerwy terenowe pod nowe budownictwo.

We wschodniej części gminy, w Moszczańcu znajduje się jedyny w gminie ośrodek produkcyjny oraz zakład karny.

Hierarchia sieci osadniczej.

1. Nadrzędny centralny ośrodek stanowi miejscowość Jaśliska, z siedzibą władz samorządowych, urzędem pocztowym, handlu, usług, usług sakralnych, turystyki oraz infrastruktury technicznej.
2. Ośrodki podrzędne podstawowe tworzą pozostałe wsie na terenie gminy, gdzie świadczone są usługi na poziomie podstawowym – przeważnie jest to sklep miejscowy, zaopatrujący wieś w podstawowe produkty oraz w wybranych wsiach usługi.

2.2.2. Rozmieszczenie i charakter terenów o funkcjach mieszkaniowych.

Na terenie gminy miejscowości mają charakter osiedli wiejskich z usługami podstawowymi.

Miejscowość Jaśliska w obecnie obowiązującym Studium posiada rezerwy terenowe przeznaczone pod zabudowę. Miejscowość rozwija się odśrodkowo – od zwartej zabudowy okalającej część centralną i zabudowy wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 897 w kierunku odśrodkowym.

Tereny gminy charakteryzuje zabudowa zagrodowa, w siedliskach rolniczych, wzdłuż dróg. Największe skupiska zabudowy to tereny przyległe do trasy Tylawa – Komańcza obsługującej bezpośrednio miejscowości: Daliowa, Jaśliska, Posada Jaśliska i Moszczaniec oraz tereny przyległe do trasy Rymanów – Daliowa obsługującej miejscowości: Daliowa oraz Szklary.

Zabudowa jednorodzinna i zagrodowa, uzupełniona jednak o mieszkania znajdujące się w obiektach wielorodzinnych (na terenach dawnych osiedli PGR). Zasoby mieszkaniowe gminy o charakterze komunalnym znajdują się w 4 budynkach o łącznej powierzchni około 500 m².

Należy dążyć do uzupełniania istniejących, pojedynczych, wolnych od zabudowy działek w celu zapobiegania rozpraszaniu zabudowy oraz tworzenia zwartych kompleksów zabudowy wiejskiej.

2.3. Analiza planów zagospodarowania przestrzennego.

2.3.1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Jaśliska jest w pełni objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Na terenie opracowano i przyjęto następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, opracowane na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miejscowości: Jaśliska, przejęty od Gminy Dukla po wyodrębnieniu Gminy Jaśliska z gminy Dukla w 2010 r, uchwalony Uchwałą Nr XXX/195/05 Rady Miejskiej w Dukli z dnia 11 marca 2005 r.

2.3.2. Opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze Gminy Jaśliska w obecnej chwili nie są opracowane żadne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

2.4. Ruch budowlany.

W latach 2008 – 2017 wpływały wnioski o zmianę przeznaczenia terenów, zarówno do „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliska” jak i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Składane wnioski ukazują kierunek ruchu budowlanego oraz zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym gminy. W poniższej tabeli przedstawiono zbiorcze zestawienia wniosków (złożonych do Studium i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego).

Zainteresowanie gruntami i ich zmiana przeznaczenia wygląda następująco:

lp.	obręb ewidencyjny	liczba wniosków	zmiana przeznaczenia terenu
1.	Czeremcha	6	zabudowa mieszkaniowa zagrodowa zabudowa usługowa zabudowa usług turystyki
2.	Daliowa	38	zabudowa mieszkaniowa zagrodowa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna zabudowa letniskowa zabudowa rekreacji indywidualnej zabudowa usługowa zabudowa usługowa, w tym wielkopowierzchniowa zabudowa produkcyjna zalesienia
3.	Darów	-	
4.	Jasiel	-	
5.	Jaśliska	20	zabudowa mieszkaniowa zagrodowa zabudowa letniskowa zabudowa rekreacji indywidualnej i sportu zabudowa usługowa zalesienia
6.	Lipowiec	27	zabudowa mieszkaniowa zagrodowa zabudowa letniskowa zabudowa rekreacji indywidualnej i sportu zabudowa usług turystyki zalesienia zbiornik wodny
7.	Moszczaniec	1	kopalnia kruszyw naturalnych
8.	Polany Surowiczne	-	

9.	Posada Jaśliska	22	zabudowa mieszkaniowa zagrodowa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna zabudowa rekreacji indywidualnej zabudowa usługowa zabudowa letniskowa zalesienia teren rolny
10.	Rudawka Jaśliska	-	
11.	Surowice	-	
12.	Szklary	5	zabudowa rekreacji indywidualnej zabudowa usługowa
13.	Wola Niżna	18	zabudowa mieszkaniowa zagrodowa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna zabudowa usługowa zalesienia
14.	Wola Wyzna	7	zabudowa mieszkaniowa zabudowa rekreacji indywidualnej zabudowa usługowa
	SUMIA	144	

Tabela nr 1. Wnioski o zmianę przeznaczenia terenu złożone w latach 2008-2017.

Z powyższych złożonych wniosków wynika, że najbardziej cieszą się zainteresowaniem tereny w miejscowościach Daliowa, Lipowiec, Posada Jaśliska, Jaśliska oraz Wola Niżna. Ilość złożonych wniosków oraz ich treść świadczy o zapotrzebowaniu na terenie gminy na nowe tereny zabudowy mieszkaniowej, rekreacji indywidualnej (letniskowej) oraz usługowej, w tym usług turystyki.

Należy zwrócić uwagę na znaczną ilość wniosków dotyczących zmiany przeznaczenia terenów na tereny stricte usługowe, co świadczy o potrzebie wyznaczenia nowych terenów inwestycyjnych warunkujących rozwój gminy. Na terenie obrębu Moszczaniec złożono także wniosek dotyczący możliwości lokalizacji kopalni kruszyw naturalnych, co warunkuje możliwość rozwoju produkcji w tym terenie.

Uwarunkowaniami wynikającymi ze złożonych wniosków jest:

1. Rozwój terenów zabudowy związanej z usługami turystyki warunkująca rozwój gminy.
2. Rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej oraz rekreacji indywidualnej na terenie gminy w jej ośrodkach wiejskich.
3. Rozwój obszarów usługowych.
4. Rozwój obszarów produkcyjnych w obrębie Moszczaniec.

3. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony.

Układ przestrzenny gminy ma charakter harmonijny. Krajobraz posiada naturalne cechy. Wsie charakteryzują się pasmowym układem. Istniejąca zabudowa warunkuje dalszy rozwój osadnictwa na istniejących zasadach zagospodarowania przestrzennego oraz na wyznaczonych terenach sąsiadujących z nimi. Nie występuje znaczna ilość zabudowy rozproszonej.

Uwarunkowaniem jest konieczność zachowania walorów krajobrazowych, istniejących na terenach chronionych oraz wzdłuż obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej. Utrzymanie dotychczasowej poprawnej kondycji różnorodnych składników środowiska przyrodniczego tj. doliny cieków, terenów

roślinności, terenów rolniczych oraz leśnych wymaga dalszej prawidłowej gospodarki i kontynuowania działań poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Na całym obszarze gminy należy dążyć do harmonizacji zabudowy poprzez budowanie zabudowy plombowej i zwartej zabudowy wiejskiej.

4. Stan środowiska.

4.1. Podstawowe elementy środowiska.

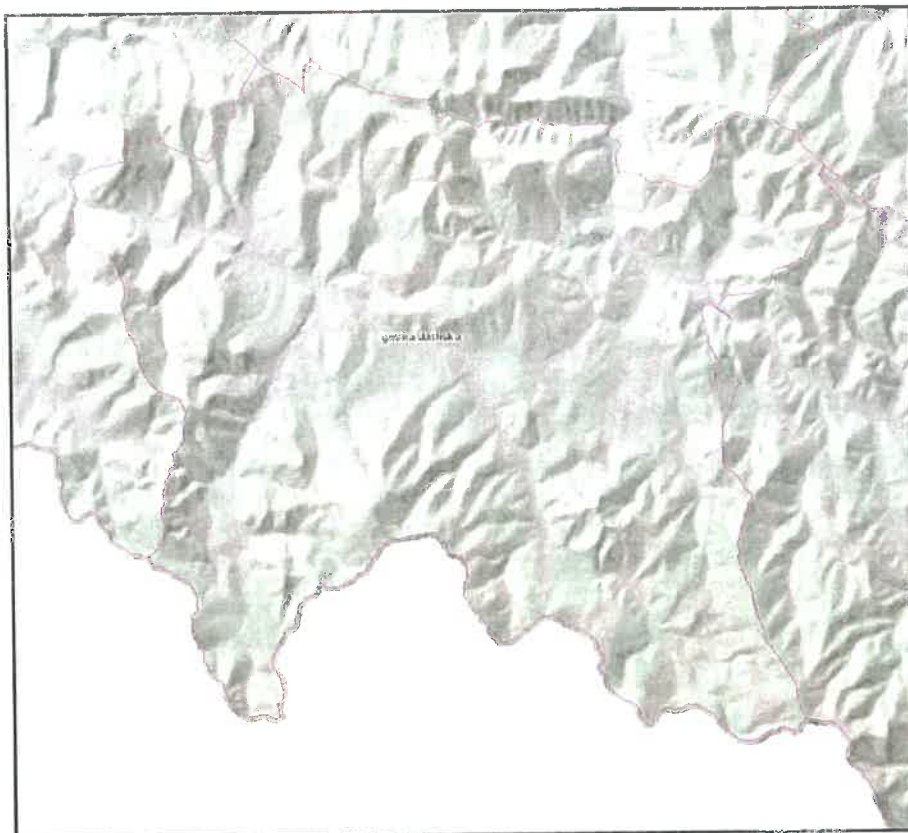
4.1.1. Geomorfologia.

Według regionalizacji Kondrackiego Gmina Jaśliska położona jest w zasięgu mezoregionu Beskid Niski. To pasmo górskie w Karpatach między przełęczami Łupkowską na wschodzie a Tylicką na zachodzie. Wschodnia granica Beskidu Niskiego jest zarazem granicą Karpat Wschodnich i Zachodnich.

Rzeźba terenu Gminy Jaśliska jest urozmaicona. Najniższy punkt miejscowości Jaśliska położony jest na wysokości około 430 m n.p.m. Natomiast najwyższy punkt gminy to szczyt o nazwie Kamień nad Jaśliskami położony na wysokości 857 m n.p.m. Z analizy rzeźby terenu gminy wynika, iż znaczącą jednostką jest kotlina, w której położona jest miejscowość Jaśliska oraz doliny rzek Bielcza, Jasiołka, Daliówka.

Na terenie gminy występują osuwiska. Najwięcej jest osuwisk nieaktywnych i aktywnych okresowo. Największa koncentracja osuwisk występuje w okolicach góry Garbki, wsi Stasina, uroczyska Sołtysowo.

Zjawiskiem intensyfikującym rozwój osuwisk są duże opady atmosferyczne. W obszarach szczególnie podatnych na rozwój osuwisk, a więc takich, gdzie występuje duże nachylenie zboczy, do rozwoju procesów osuwiskowych może dojść w wyniku źle prowadzonych inwestycji budowlanych (podcinanie stoków, intensywna zabudowa).

Rys. 1 Rzeźba terenu Gminy Jaśliska, źródło: geoportal.pl

4.1.2. Budowa geologiczna.

Gmina Jaśliska położona jest w zasięgu fliszu karpackiego, którego podstawową cechą są serie naprzemianległych ułożonych warstw skał osadowych morskiego pochodzenia składających się z ławic i warstw na przemian zlepieńców, piaskowców, mułowców i ilowców, rzadziej rogowców i margli. Na terenie gminy podłoże budują warstwy cergowskie wiekowo zaliczane do oligocenu. Są to piaskowce średnio-, gruboławicowe, drobno-, średnioziarniste o spoiwie ilasto-wapiennym barwy szarej. Miąższość ławic piaskowcowych wynosi od 0,2 do 1,0 m. Piaskowce te poprzekładane są szarymi łupkami marglistymi o różnej grubości.

Podłoże obniżenia m.in. w rejonie Jaślisk, Posady Jaśliskiej budują piaskowce i łupki warstw krośnieńskich dolnych. Zróżnicowana odporność utworów jednostki dukielskiej sprawiła, iż rzeźba terenu jest tu urozmaicona. Podłoże południowej części gminy budują utwory jednostki magurskiej. Są to głównie piaskowce glaukonitowe i łupki, piaskowce cienkoławicowe, łupki i margle warstw hieroglifowych oraz łupki, ilowce i piaskowce warstw podmagurskich. W obrębie stromych stoków i zboczy skały fliszowe występują bezpośrednio na powierzchni terenu lub przykryte są cienką warstwą pokryw zwietrzelinowych. Niżej położone i łagodniejsze odcinki stoków oraz doliny są pokryte młodszymi utworami czwartorzędowymi. Na łagodnych stokach u podnóża wzniesień są to na ogół ropy, piaski, gliny z rumoszami i inne osady deluwialne. W obrębie spłaszczonych grzbietów znaczną miąższość osiągają pokrywy gliniaste.

4.1.3. Surowce mineralne.

Na obszarze Gminy Jaśliska występują następujące złoża surowców mineralnych:

- Złoże kopaliny pospolitej „Moszczaniec II” o nr KD 17466 w Moszczańcu. Kopalina główna: kamienie drogowe i budowlane. Jest to złoże konfliktowe z uwagi na ochronę wód podziemnych oraz obszarowe formy ochrony przyrody.

Poza powyższymi pokładami gmina nie posiada innych surowców mineralnych.

4.1.4. Wody powierzchniowe i gruntowe.

Głównym elementem układu hydrologicznego Gminy Jaśliska są następujące cieki wodne: Jasionka, Bielcza, Daliówka.

Obszar Gminy Jaśliska znajduje się w następujących granicach JCWP:

Nazwa JCWP	Kod JCWP	Typ abiotyczny	Status	Stan/potencjał ekologiczny	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Ewentualne odstępstwa	Cele środowiskowe
Jasiołka do Panny	RW 200012218449	12 – potok fliszowy	Naturalny	Dobry	Niezagrożony	brak	<ul style="list-style-type: none"> dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny;
Wisłok do Zbiornika Besko	RW 20001222613	12 – potok fliszowy	Naturalny	Dobry	Niezagrożony	brak	<ul style="list-style-type: none"> dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny;
Morawa	RW 20001222629	12 – potok fliszowy	Silnie zmienion a część wód część wód	Zły	Zagrożony	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP występuje presja komunalna. W programie działań zaplanowano działania podstawowe, obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekowej, które są wystarczające, aby zredukować tą presję w zakresie wystarczającym dla osiągnięcia dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia działań, a także okres niezbędny aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do roku 2021.	<ul style="list-style-type: none"> dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny;

W granicach JCWP Jasiołka do Panny RW200012218449 ochronie podlegają: torfowisko w rezerwacie Kamień nad Jaśliskami, potok, przełomowa dolina Jasiołki, skarpy nadrzeczne, olszynka karpacka w rezerwacie Przełom Jasiołki, potoki, źródłiska, torfowiska, olszynka karpacka w rezerwacie Źródłiska Jasiołki, różnorodność biologiczna, kompleks ekosystemów, siedliska gatunków, w szczególności: rzeki, potoki, źródłiska, naturalne zbiorniki wodne, olszyna górską, torfowiska przejściowe, torfowiska zasadowe, wilgotne łąki, flora i fauna ekosystemów wodno-błotnych w Jaśliskim Parku Krajobrazowym, *Actitis hypoleucos* (lęgowe), *Alcedo atthis* (lęgowe), *Aquila pomarina* (lęgowe), *Ciconia nigra* (lęgowe), *Cinclus cinclus* (lęgowe), *Crex crex* (lęgowe), *Motacilla cinerea* (lęgowe) w obszarze Natura 2000 Beskid Niski, siedlisko 3220, siedlisko 7140, siedlisko 91E0, *Eleocharis carniolica*, *Castor fiber*, *Lutra lutra*, *Bombina variegata*, *Triturus cristatus*, *Triturus montandoni*, *Barbus peloponnesius*, *Cottus gobio*, *Carabus variolosus*, *Vertigo angustior* w obszarze Natura 2000 Ostoja Jaśliska.

W graniach JCWP Wisłok do Zbiornika Besko RW20001222613 ochronie podlegają: potoki, źródłiska, torfowiska, olszynka karpacka w rezerwacie Źródłiska Jasiołki, różnorodność biologiczna, kompleks ekosystemów, siedliska gatunków, w szczególności: rzeki, potoki, źródłiska, naturalne zbiorniki wodne, olszyna górską, torfowiska przejściowe, torfowiska zasadowe, wilgotne łąki, flora i fauna ekosystemów wodno-błotnych w Jaśliskim Parku Krajobrazowym, *Actitis hypoleucos* (lęgowe), *Alcedo atthis* (lęgowe), *Aquila pomarina* (lęgowe), *Ciconia nigra* (lęgowe), *Cinclus cinclus* (lęgowe), *Crex crex* (lęgowe), *Motacilla cinerea* (lęgowe) w obszarze Natura 2000 Beskid Niski, siedlisko 3220, siedlisko 7140, siedlisko 7230, siedlisko 91E0, *Eleocharis carniolica*, *Castor fiber*, *Lutra lutra*, *Bombina variegata*, *Triturus cristatus*, *Triturus montandoni*, *Barbus peloponnesius*, *Cottus gobio*, *Carabus variolosus*, *Vertigo angustior* w obszarze Natura 2000 Ostoja Jaśliska.

W granicach JCWP Morawa RW20001222629 ochronie podlegają: *Actitis hypoleucos* (lęgowe), *Alcedo atthis* (lęgowe), *Aquila pomarina* (lęgowe), *Ciconia nigra* (lęgowe), *Cinclus cinclus* (lęgowe), *Crex crex* (lęgowe), *Motacilla cinerea* (lęgowe) w obszarze Natura 2000 Beskid Niski, siedlisko 3220, siedlisko 7140, siedlisko 7230, siedlisko 91E0, *Eleocharis carniolica*, *Castor fiber*, *Lutra lutra*, *Bombina variegata*, *Triturus cristatus*, *Triturus montandoni*, *Barbus peloponnesius*, *Cottus gobio*, *Carabus variolosus*, *Vertigo angustior* w obszarze Natura 2000 Ostoja Jaśliska.

Na terenie gminy występują także ciekły zaliczane do tzw. „wód pozostałych”. W miejscowości Szklary, Lipowiec, Czeremcha, Wola Wyżna i Wola Niżna występują urządzenia melioracji wodnych szczegółowych tj. rowy melioracyjne i sieć drenarska.

Na terenie Gminy Jaśliska znajdują się następujące jednolite części wód podziemnych:

JCWPD	Stan chemiczny	Stan ilościowy	Ocena stanu	Cel stanu chemicznego	Cel stanu ilościowego	Ryzyko
PLGW2000151	Dobry	Dobry	Dobry	Dobry stan chemiczny	Dobry stan ilościowy	Niezagrożone
PLGW2000152	Dobry	Dobry	Dobry	Dobry stan chemiczny	Dobry stan ilościowy	Niezagrożone

Region wodny Górnej Wisły, na obszarze którym znajdują się Jaśliska, objęty jest „Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”. W Planie tym podano cele środowiskowe dla jednolitych części wód, które powinny być osiągnięte do 2015 r., chyba że derogacja określa inaczej. W przypadku jednolitych części wód powierzchniowych, których stan/potencjał ekologiczny jest obecnie w stanie bardzo dobrym – celem środowiskowym jest utrzymanie tego stanu/potencjału. Ponadto, dla naturalnych części wód, celem środowiskowym jest osiągnięcie co najmniej dobrego stanu

ekologicznego, a dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Dodatkowo, w obu przypadkach, wskazano na konieczność utrzymania co najmniej dobrego stanu chemicznego. Natomiast w przypadku obszarów chronionych dorzeczy, celem środowiskowym jest osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód.

Dla jednolitych części wód podziemnych „Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”, przewiduje następujące cele środowiskowe:

- zapobieganie lub ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych,
- zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych,
- działania niezbędne dla odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego w skutek działalności człowieka.

4.1.5. Klimat lokalny.

Klimat gminy, będący jednocześnie klimatem Bieszczadów, kształtuje się pod wpływem mas powietrza kontynentalnego. Istnienie łańcucha górskiego powoduje spiętrzenia mas powietrza, a średnie wartości ciśnienia są wyższe niż w innych regionach Polski. Klimat Gminy Jaśliska wg klasyfikacji E. Romera zalicza się do klimatów górskich i podgórskich.

Średnia roczna temperatura dla pogórza i dolnych partii gór (do wysokości 700 m n.p.m.) wynosi od 6°C do 8°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, a najchłodniejszym styczeń. Okres bezprzymrozkowy trwa od 6 miesięcy, na wypukłych formach u podnóża wzniesień, do 110 dni w pobliżu górnej granicy lasu. Pokrywa śnieżna na obszarze gminy zalega nawet do 120 dni, a jej grubość dochodzi do 1,5 m w wyższych partiach gór. Ilość opadów atmosferycznych wzrasta wraz z wysokością, a maleje w kierunku wschodnich granic gminy. Na obszarze kotlin śródgórskich obserwuje się wyraźne cienie opadowe – to zjawisko zmniejszenia się wielkości opadów na terenie, z którym od strony częstego napływu wilgotnych mas powietrza sąsiadują wzniesienia. Roczna suma opadów na terenie gminy waha się od 700 do 1 100 mm. Największe opady notuje się w czerwcu i w lipcu, ich intensywność dochodzi wówczas do 15 mm/h. Gwałtowne opady spowodowane są występowaniem burz. Jednakże, na omawianym terenie zdarzają się również obszary posuchy – ich liczba i skala występowania maleje wraz ze wzrostem wysokości. Okresy te występują głównie jesienią i na wiosnę. Średnie roczne zachmurzenie waha się w granicach 55–70%. Różnicowanie w usłonecznieniu nawiązuje do ukształtowania pionowego, a natężenie promieniowania słonecznego rośnie z wysokością. Kierunki i prędkość wiatrów na obszarze Bieszczad są zmienne, obserwuje się przewagę wiatrów zachodnich. Prędkość wiatrów natomiast wzrasta wraz ze wzrostem wysokości i na najwyższych szczytach jest trzykrotnie wyższa niż u podnóża gór. Ponadto w okresie zimowym notuje się większą szybkość wiatrów niż w czasie letnim.

Do osobliwości klimatycznych występujących na terenie gminy Jaśliska zalicza się:

- Wyższe temperatury wczesną jesienią niż na wiosnę,
- Okresy mroźnej, słonecznej pogody w sezonie zimowo-wiosennym spowodowane przez napływające powietrze arktyczne,
- Piętrowość klimatu w górach,
- Silne spadki temperatury w dolinach (inwersje temperatury), często w sezonie zimowo-wiosennym,
- Znaczne kontrasty termiczne na stokach w zależności od ich ekspozycji,
- Okresy nagłych odwilży w sezonie jesienno-zimowym,
- Wiatry fenowe.

4.1.6. Szata roślinna.

Szata roślinna Beskidu ukształtowała się pod wpływem warunków klimatycznych, tworząc kilka tysięcy lat temu zwartą puszcę karpacką, w której dominowały buk, jodła i grab. Od XIV wieku, w miarę osiedlania się i zagospodarowywania terenów przez ludzi, następowało karczowanie lasów pod uprawy rolne i osady, w związku z czym zmieniał się skład gatunkowy obszarów leśnych na rzecz dębu, brzozy, lipy, sosny, jesionu oraz kompleksów łęgowych.

Wysiedlenia ludności po II wojnie światowej powodowały sukcesje wtórną przyrody, co przekładało się na częściowe odrodzenie puszczy ze znacznym udziałem gatunków, które wcześniej tu nie występowały.

W chwili obecnej na terenie gminy dominują lasy regla dolnego z przewagą buka (ok. 40%), jodły (25%) i sosny (19%). W paśmie powyżej 400 m n.p.m. rozciągają się kompleksy buczyny górskiej, przemieszanej z gatunkami liściastymi i sosną.

Charakterystyczne jest występowanie naturalnych stanowisk modrzewia i cisa, kostrzewy górskiej i turzycy owłosionej. Obszar Beskidu Niskiego jest krainą przejściową między Karpatami Wschodnimi i Zachodnimi. Przebiega tędy granica występowania niektórych roślin wschodniokarpaccich (kostrzewa, tojad, turzyca) oraz zachodniokarpaccich (wilczomlecz słodki). Występują także gatunki roślin z południa takie jak kłokoczka południowa. Znacząca grupa roślin objęta jest ochroną.

Na terenie Jaśliskiego Parku Krajobrazowego występują naturalne stanowiska cisa pospolitego, chronione w rezerwach przyrody „Modrzyna” i „Wadernik”. Osobliwość Jaśliskiego Parku Krajobrazowego stanowią zespoły łąkowo-pastwiskowe, będące pozostałościami po dawnych zabudowaniach wiejskich.

4.1.7. Świat zwierząt.

Na terenie gminy występuje wiele stanowisk chronionych i rzadko występujących w Polsce gatunków płazów, bezkręgowców, gadów, ptaków i ssaków.

Lasy Beskidu Niskiego są ostoją wielu gatunków zwierząt, w tym m.in. niedźwiedzia brunatnego, żbika, rysia, wilka, jelenia, sarny, dzika, kuny leśnej, tchórza, gronostaja, wydry, bobra. Żyje w nich ponad 50 gatunków ptaków, w tym orlika krzykliwego, jastrzębia, pustułka, myszołowa, kani, puchacza, bociana czarnego, pluszcza oraz pliszki górskiej.

Wśród płazów można zaobserwować m.in.: salamandrę plamistą, kumaka górskiego, traszkę karpacką. Najliczniejszymi reprezentantami gadów są: żmija zygzakowata, gniewosz plamisty, zaskroniec oraz wąż Eskulapa. Wśród ryb znajdujemy: pstrągi, klenie, jelce, brzana, świnki oraz płocie. Wśród owadów można odnaleźć liczne gatunki motyli i chrząszczy.

4.1.8. Gleby.

Największą powierzchnię zajmują gleby IV klasy bonitacyjnej, następnie gleby klasy V, a najmniejszą gleby klasy III. Na obszarze gminy nie występują grunty I i II klasy bonitacyjnej. Większość gruntów gminy stanowią gleby brunatne wylugowane i kwaśne, powstałe ze zwietrzliny osadów fliszowych, gliniaste lub ilaste. Najwartościowszymi glebami wytupującymi w gminie są nadrzeczne mady górskie. W południowo-zachodniej części gminy zalegają gleby płytkie, niezakwaszone, ubogie w składniki pokarmowe, średnio odporne na procesy denudacyjne. W szczytowych partiach pasm górskich występują gleby szkieletowe, a na południowo-wschodnich obszarach gminy – gleby brunatne wylugowane i kwaśne.

4.2. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione.

W granicach Gminy Jaśliska występują następujące obszarowe formy ochrony przyrody:

- Obszar specjalnej ochrony ptaków Beskid Niski,
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Jaśliska,
- Rezerwat przyrody „Przełom Jasiołki”,

- Rezerwat przyrody „Kamień nad Jaśliskimi”,
- Rezerwat przyrody „Źródlika Jasiołki”,
- Rezerwat przyrody „Bukowica”,
- Jaśliski Park Krajobrazowy,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.

4.2.1. Obszar specjalnej ochrony ptaków Beskid Niski PLB180002.

Obszar specjalnej ochrony ptaków Beskid Niski PLB180002 posiada powierzchnię 151966,6 ha. Beskid Niski rozciąga się na długości 100 km od doliny Osławy i Osławicy na wschodzie po dolinę Kamienicy i Kotlinę Sądecką na zachodzie. W Beskidzie Niskim mają źródła liczne rzeki (Biała, Ropa, Wisłoka, Wisłok i Jasiołka). Na Ropie utworzono zbiornik zaporowy Klimkówka zmieniający radykalnie środowisko doliny tej rzeki. Roślinność ma charakter przejściowy między Beskidami Wschodnimi i Zachodnimi. Ostoje porastają lasy cechujące się wysokim stopniem naturalności. Przeważają grądy z brzozą lub olszą, olszyna karpacka, olszyna bagienna, łęgi oraz bory jodłowe i jodłowo-świerkowe. Regiel dolny to wyższe partie wzniesień, gdzie znajduje się żyzna buczyna karpacka oraz bory jodłowe i jodłowo-świerkowe. W dolinach rzek i potoków utrzymuje się olszyna górską i zbiorowiska łąkowe oraz torfowiskowe. We florze występują gatunki endemiczne i reliktowe.

Na obszarze ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 37 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. 18 gatunków ptaków zostało wymienionych w Polskiej czerwonej księdze zwierząt jako ptaki zagrożone. Beskid Niski charakteryzuje się największą w Polsce liczebnością orlika krzykliwego i puszczyka uralskiego. Jest to jedna z najważniejszych w Polsce ostoi orla przedniego, bociana czarnego, dzięcioła zielonosiwego, biało grzbiatego, biało szyjnego i trójpalczastego oraz muchołówki małej. Stwierdzono tu też znaczną liczebność derkacza. Do powyższego wykazu dodać należy rzadkie gatunki bezkręgowców: z motyli niepylak mnemozyna i paź żeglarz, z chrząszczy jelonek rogacz i nadobnica alpejska. Zagrożenie stanowi wyrąb drzewostanów, polowania, kłusownictwo, zalesienia terenów otwartych oraz zanieczyszczenia powietrza poza terenem ostoi powodujące zamieranie drzewostanów.

W obszarze występują następujące ważne dla Europy gatunki zwierząt z Zał. I Dyr. Ptasiej, w tym siedliska priorytetowe(*):

- dzięcioł biało szyi – ptak,
- gąsiorek – ptak,
- muchołówka biało szyja – ptak,
- muchołówka mała – ptak,
- jarzębatka – ptak,
- podrózniczek – ptak,
- lerka – ptak,
- dzięcioł trójpalczasty – ptak,
- dzięcioł biało grzbiety – ptak,
- dzięcioł czarny – ptak,
- dzięcioł średni – ptak,
- dzięcioł zielonosiwy – ptak,

- kraska – ptak,
- zimorodek – ptak,
- lelek – ptak,
- wlochatka – ptak,
- puszczyk uralski – ptak,
- puchacz – ptak,
- sóweczka – ptak,
- rybitwa zwyczajna (rzeczna) – ptak,
- derkacz – ptak,
- łączak – ptak,
- żuraw – ptak,
- jarząbek – ptak,
- sokół wędrowny – ptak,
- rybołów – ptak,
- orlik krzykliwy – ptak,
- orzeł przedni – ptak,
- błotniak łąkowy – ptak,
- błotniak stawowy – ptak,
- błotniak zbożowy – ptak,
- gadożer – ptak,
- bielik – ptak,
- kania ruda – ptak,
- kania czarna – ptak,
- bocian biały – ptak,
- bocian czarny – ptak,
- wydra – ssak,
- wilk * - ssak,
- ryś – ssak,
- bóbr europejski – ssak,
- niedźwiedź brunatny * - ssak,
- różanka – ryba,
- głowacz białopłetwy – ryba,
- zagłębek bruzdkowany – bezkręgowiec,
- nadobnica alpejska * - bezkręgowiec,

- pachnica dębowa * - bezkręgowiec,
- poczwarówka zwężona – bezkręgowiec.

4.2.2. Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Jaśliska PLH180014.

Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Jaśliska PLH180014 zajmuje powierzchnię 29286,8 ha. Ostoja leży w Beskidzie Niskim i obejmuje górną część dorzecza Jasiołki (z malowniczym przełomem koło Piotrusia) i źródła Wisłoka. W obszarze występują naturalne doliny rzeczne i rozległe strefy źródeł. Góry nie przekraczają 1000 m.n.p.m ale deniwelacje wynoszą 450-550 m. Najwyższe szczyty sięgają: Kamień (863 m n.p.m.), Dawana (841 m n.p.m.) i Kanasiówka (823 m n.p.m.). W strefie szczytowej Piotrusia oraz w masywie Kamienia nad Jaśliskami znajdują się piaskowcowe skałki, a na Górze Cergowej liczne jaskinie. Obszar jest zalesiony (82% powierzchni) – dominuje buczyna karpacka o wysokim stopniu naturalności – głównie drzewostany bukowe lub jodłowe z domieszką jaworu i grabu. Na terenie ostoi zidentyfikowano łącznie 14 rodzajów siedlisk cennych dla ochrony europejskiej przyrody, w tym bogate florystycznie łąki w okolicach Królika Polskiego i Zawadki Rymanowskiej. W 1997 roku na terenie ostoi znaleziono, po raz pierwszy w Polsce, stanowisko ponikła kraińskiego – rośliny cennej z punktu widzenia europejskiej przyrody.

Ostoją jest również miejscem występowania wielu rzadkich, chronionych i zagrożonych gatunków flory i fauny, m.in. duże drapieżniki puszczańskie i rzadkie gatunki bezkręgowców. Ważne stanowiska nietoperzy to Kościół koło Pustelni w Trzcianej, Góra Cergowa i Kościół w Rymanowie.

Obszar ten charakteryzuje się również bogatą ornitofauną, zwłaszcza ptaków drapieżnych. Występują tu m.in. bielik, puchacz, trzy gatunki błotniaków, orlik krzykliwy i orzeł przedni.

Najwięcej gatunków ptaków obserwować można w okolicy Przełęczy Dukielskiej, gdyż prowadzi tamtędy szlak ptasich wędrówek na południe. Do najpoważniejszych zagrożeń należy zaliczyć: sukcesję naturalną na terenach otwartych, niepokojenie nietoperzy w okresie hibernacji, zintensyfikowanie gospodarki leśnej, nadmierny ruch turystyczny i rekreacyjny.

W obszarze występują następujące ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych z Zał. I Dyr. Siedliskowej, w tym siedliska priorytetowe(*):

- pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków,
- górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion - płaty bogate florystycznie) *,
- ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*),
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*),
- torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji,
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*),
- górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk,
- jaskinie niedostępne do zwiedzania,
- żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*),
- jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*) *,
- łąki wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*,

Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródliskowe) *,

- kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion), grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum).

oraz ważne dla Europy gatunki zwierząt z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej, w tym gatunki priorytetowe (*):

- bocian biały – ptak,
- bocian czarny – ptak,
- trzmielojad – ptak,
- kania czarna – ptak,
- kania ruda – ptak,
- bielik – ptak,
- gadożer – ptak,
- błotniak łąkowy – ptak,
- błotniak stawowy – ptak,
- błotniak zbożowy – ptak,
- orlik krzykliwy – ptak,
- orzeł przedni – ptak,
- rybołów – ptak,
- sokół wędrowny – ptak,
- jarząbek – ptak,
- derkacz – ptak,
- żuraw – ptak,
- łęczak – ptak,
- puchacz – ptak,
- sóweczka – ptak,
- puszczyk uralski – ptak,
- włochatka – ptak,
- lelek – ptak,
- zimorodek – ptak,
- kraska – ptak,
- dzięcioł zielonosiwy – ptak,
- dzięcioł czarny – ptak,
- dzięcioł średni – ptak,
- dzięcioł białostrzbiety – ptak,
- dzięcioł trójpalczasty – ptak,

- lerka – ptak,
- podróżniczek – ptak,
- jarzębatka – ptak,
- muchołówka mała – ptak,
- muchołówka białoszyja – ptak,
- gąsiorek – ptak,
- dzięcioł białoszyi – ptak,
- podkowiec mały – ssak,
- nocek orzęsiony – ssak,
- nocek Bechsteina – ssak,
- nocek duży – ssak,
- bóbr europejski – ssak,
- wilk * - ssak,
- niedźwiedź brunatny * - ssak,
- wydra – ssak,
- ryś – ssak,
- traszka grzebieniasta – płaz,
- kumak górski – płaz,
- traszka karpacka – płaz,
- brzanka – ryba,
- głowacz białopłetwy – ryba,
- zgnirotek cynobrowy - bezkręgowiec ,
- nadobnica alpejska * - bezkręgowiec,
- biegacz urozmaicony – bezkręgowiec,
- zagłębek bruzdkowany – bezkręgowiec,
- poczwarówka zwężona – bezkręgowiec.

4.2.3. Rezerwat przyrody „Przełom Jasiołki”.

Celem utworzenia rezerwatu przyrody „Przełom Jasiołki” jest zachowanie drzewostanów o charakterze naturalnym. Aktualna powierzchnia rezerwatu wynosi 123,41 ha. Rezerwat obejmuje klasyczny i bardzo typowy dla Beskidu Niskiego, rejon przełomowego odcinka rzeki Jasiołki o szczególnie malowniczym krajobrazie oraz urozmaiconej morfologii. Rzeka tworzy w tym miejscu wąską, głęboko wcięętą dolinę pomiędzy dwoma wzniesieniami: Ostrą i Piotrusiem. Teren rezerwatu porastają drzewostany o wysokim stopniu naturalności. Dominujący zespół żywej buczyny karpackiej wykazuje dużą różnorodność a zarówno troficzno-wilgotnościową przejawiającą się tworzeniem podzespołów. Do wyjątkowych osobliwości fitosocjologicznych należy jaworzyna karpacka z jęczmikiem zwyczajnym oraz rzadki zespół – jaworzyna z miesięcznicą trwałą. Cenną fitocenozą o szczególnym znaczeniu jest zespół gradu, którego płaty

z terenu rezerwatu uznawane są za najrozleglejsze i najlepiej zachowane w tym rejonie. Na uwagę zasługują również rozległe połacie nadrzecznej olszyny górskiej, porastające prawie całą dolinę Jasiołki w granicach rezerwatu. W runie tego zespołu zachowała się rzadka obecnie w łęgach górskich paproć- pióropusznik strusi. Bogactwo florystyczne rezerwatu wyraża się obecnością licznych gatunków roślin naczyniowych w tym górskich i objętych ochroną gatunkową. Z roślin górskich na uwagę zasługuje występowanie niektórych gatunków wschodniokarpackich: sałatnicy leśnej, smotrawy okazałej, tojadą wiechowatego czy omiega górskiego. Rezerwat przyrody „Przełom Jasiołki” stanowi ostoję bogatej fauny charakterystycznej dla piętra dolnoregłowego Karpat. Jest to przede wszystkim fauna leśna, obfitująca w typowe gatunki puszczańskie, w tym szczególnie liczne drapieżniki. Przedstawicielem drapieżnych ssaków zamieszkujących stale kompleksy leśne rezerwatu to lis, wydra, kuna leśna oraz zwierzęta parzystokopytne reprezentują w faunie rezerwatu: jeleni, sarna i dzik. Z drobnych ssaków obserwowanych w rezerwacie to: wiewiórka, mysz leśna, nornica ruda. Awifauna rezerwatu ma głównie charakter leśny i odznacza się dużym udziałem ptaków drapieżnych i drobnych ptaków śpiewających. Do bardzo licznych ptaków drapieżnych należą: kruk, myszołów oraz rzadziej spotykane: jastrząb, pustułka i kobuz. Najbardziej liczna jest grupa ptaków śpiewających, jak np. trznadel, zięba, kowalik i wiele innych. Rzeka Jasiołka na terenie rezerwatu ma charakter typowy dla krainy pogórza. Gatunki właściwe górskiej Krainie pstrąga. Najczęściej występuje świnka, kleń, brzanka, ukleja. Najlicniejszym przedstawicielem płazów jest kumak górski, traszka karpacka i traszka górska. W lasach na terenie całego rezerwatu trafia się ropucha szara oraz salamandra płamista. Z gadów można spotkać zaskrońca, jaszczurkę żyworodną i żmiję zygzakowatą.

Rezerwat przyrody prezentuje ponadto wartości kulturowe, jako elementy świadczące o przebiegu jednych z najkrwawszych walk w rejonie Przełęcz Dukielskiej w czasie II wojny światowej (okopy) oraz pozostałości przedwojennego osadnictwa.

Do wyjątkowych walorów przyrody nieożywionej należą rozległe pola rumowisk, nisze i jęzory osuwiskowe.

4.2.4. Rezerwat przyrody „Kamień nad Jaśliskami”.

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowo-dydaktycznych i krajobrazowych fragmentów typowej rzeźby Beskidu Niskiego, porośniętej dobrze zachowanymi zespołami żywej buczyny karpackiej, z interesującymi formami skalnymi. Rezerwat przyrody znajduje się w środku rozległego kompleksu leśnego porastającego partie wododziałowe głównego europejskiego działu wód. Obejmuje obszary źródliskowe Bęczy i Węgierki (lewobrzeźnych dopływów górnej Jasiołki). Położony jest w centralnej części masywu Kamienia (847 m n.p.m. będącego najwyższym wzniesieniem środkowej i wschodniej części Beskidu Niskiego). Głównym elementem szaty roślinnej występującej na terenie rezerwatu są zasadniczo dwa gatunki: buk i jodła z wyraźną przewagą buka. Niewielką powierzchnię w południowo-zachodniej części rezerwatu zajmuje zbiorowisko sztucznej świerczyny, rosnącej na siedlisku buczyny karpackiej. Prócz dobrze zachowanych żywych zespołów buczyny karpackiej na uwagę zasługuje torfowisko niskie i przejściowe położone na wysokości 680 m n.p.m. co jest porównywalne z położeniem torfowisk bieszczadzkich. Torfowisko niskie określane jest tu jako darniowe, powstało prawdopodobnie wskutek zmniejszenia przepływu wody. Inne ciekawe obszary występujące na terenie rezerwatu to tzw. „Berezednie” – porośnięte są oprócz roślinnością torfowiskową specyficznymi zbiorowiskami, z których najważniejsze to: łozowisko, łopuszyny i szuwar trawiasty. Świat zwierzęcy ze względu na dziki i niedostępny teren rezerwatu jest bardzo bogaty z przewagą rzadkich gatunków puszczańskich. Najczęściej spotykany jest jeleni karpacki, sarna, dzik, z drapieżników; wilk, lis, ryś a wśród drobnych ssaków: popielica, orzesznica. Nie mniej interesująca jest przyroda nieożywiona rezerwatu przyrody „Kamień nad Jaśliskami”. Rzeźbę omawianego terenu wzbogacają niezwykle interesujące formy piaskowca serii dukielskiej. Najbardziej charakterystyczne są masywne i długie ściany skalne, okalające niektóre części stoków, szczególnie w północno-zachodniej części rezerwatu. U podnóża najokazalszej ściany skalnej znajduje się wiele pojedynczych, oderwanych od ściany bloków skalnych, porośniętych osobliwą roślinnością oraz wolno stojących skałek o bardzo

ostrych kształtach, licznych szczelinach i zagłębieniach. Jedną z osobiwości na terenie rezerwatu przyrody „Kamień nad Jaśliskami” jest jeziorko „Siny Wyr” zlokalizowane u podnóża nieczynnego kamieniołomu.

4.2.5. Rezerwat przyrody „Źródlika Jasiołki”.

Rezerwat "Źródlika Jasiołki" został ustanowiony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 31 grudnia 1993r. (Monitor Polski Nr 5 z dnia 31 stycznia 1994r.). Położony jest na terenie Gminy Komańcza, miejscowości: Jasioł, Rudawka Jaślika i Wisłok Wielki. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych, naturalnych zbiorowisk roślinnych obejmujących źródliskowe obszary rzek: Jasiołki i Wisłoka. Rezerwat położony jest w pasie rozległego grzbietu górskiego ciągnącego się wzdłuż granicy państwowej ze Słowacją. Zasadniczo obszar ten porastają zespoły leśne za wyjątkiem części północno-zachodniej z rozległymi kompleksami łąkowo-pastwiskowymi. Wschodnia część rezerwatu obejmująca głównie źródliskowe dopływy Wisłoka, charakteryzuje się silnie zróżnicowaną rzeźbą terenu z wąwozami, lejami, progami i blokami skalnymi w korytach rzecznych. Zachodnia część rezerwatu obejmuje natomiast łagodnie nachylone stoki, porośnięte w wyższych przygranicznych partiach zbiorowiskami roślinności leśnej, często zabagnionymi i zawilgoconymi w postaci torfowisk. Potoki zasilające Jasiołkę silnie meandrują tworząc sieć wodną o stabilnym reżimie wodnym. Siedliska leśne tworzy zasadniczo jeden typ lasu - las górski z przewagą buka, a niekiedy jodły. Roślinność runa leśnego jest bardzo bogata. Występuje tu blisko 350 gatunków roślin naczyniowych z 60 rodzin. Zespoły roślinności łąkowo - pastwiskowej zajmują około 300 ha a obszary torfowiskowe pokrywają ponad 100 ha powierzchni rezerwatu. Niektóre gatunki roślin występujących w rezerwacie: smotrawa okazała, sałatnica leśna, tojad wiechowaty, żywiec gruczołowaty, żywokost sercowaty, tojeść gajowa, paprotnik kolczysty, miesięcznica trwała, przenęt purpurowy, kokoryczka okółkowa i inne.

Obszar ten jest również ostoją wielu gatunków fauny. Żyją tu m.in.: niedźwiedzie brunatne, rysie, żbiki, wilki, łosie, borsuki oraz orliki krzykliwe, puchacze i bociany czarne.

W rezerwacie tym, zgodnie z Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, z dnia 31 grudnia 1993 r. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych naturalnych zbiorowisk roślinnych obejmujących źródliskowe obszary rzek Wisłok i Jasiołka. W rezerwacie Źródlika Jasiołki zabrania się:

- 1) pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin, z wyjątkiem przypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego, ujętych w planie ochrony,
- 2) zbioru wszystkich dziko rosnących roślin, a w szczególności owoców, nasion i grzybów, z wyjątkiem zbioru nasion na potrzeby hodowli lasu,
- 3) polowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor i legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich i wybierania jaj,
- 4) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczenia wód i gleby oraz powietrza,
- 5) wydobywania skał, minerałów i torfu,
- 6) niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania, w szczególności poprzez pozyskiwanie ściółki leśnej,
- 7) zakłócania ciszy,
- 8) palenia ognisk,
- 9) stosowania środków chemicznych w gospodarce leśnej, łowieckiej i zadrzewieniowej,
- 10) zmiany stosunków wodnych,

- 11) umieszczania na obszarze rezerwatu przyrody tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków nie związanych z ochroną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa,
- 12) wstępu na teren rezerwatu przyrody poza miejscami wyznaczonymi przez Wojewodę, z wyjątkiem służb leśnych oraz służb ochrony przyrody,
- 13) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi, z wyjątkiem pojazdów służb leśnych oraz służb ochrony przyrody.

4.2.6. Rezerwat przyrody Bukowica.

Rezerwat przyrody Bukowica znajduje się w północno-zachodniej części Pasma Bukowicy. Obejmuje południowe i południowo-zachodnie stoki głównego grzbietu tego pasma w rejonie szczytów Zrubań (776 m n.p.m.) i Pańskie Łuki (778 m n.p.m.) oraz położone u ich podstawy dolinki źródłowych cieków potoku, spływającego niżej przez Darów do Wiśłoka. Cały teren rezerwatu pokrywają lasy. Występuje tu starodrzew bukowo-jodłowy, głównie buczyna karpacka.

4.2.7. Jaślicki Park Krajobrazowy.

Jaślicki Park Krajobrazowy, położony w województwie podkarpackim obejmuje obszar 25 878 ha. Park zlokalizowany jest na terenie gmin: Dukla i Jaśliska w powiecie krośnieńskim, Komańcza w powiecie sanockim, Krempna w powiecie jasielskim.

W parku ustala się następujące szczególne cele ochrony:

1. dla ochrony przyrody nieożywionej:

- 1) zachowanie charakterystycznych elementów przyrody nieożywionej, stanowiących świadectwo przeszłości geologicznej regionu, w tym także zjawisk i obiektów o charakterze antropogenicznym;
- 2) podtrzymanie naturalnych procesów kształtujących powierzchnię ziemi, zachowanie warunków siedliskowych do funkcjonowania ekosystemów oraz zachowanie reliktowych zabytków przyrody nieożywionej;
- 3) ograniczanie antropogenicznych przekształceń powierzchni ziemi;
- 4) udostępnianie dla celów naukowych, edukacyjnych i krajoznawczych cennych obiektów przyrody nieożywionej;
- 5) poprawa stanu czystości wód powierzchniowych oraz ochrona wód powierzchniowych i podziemnych;
- 6) zachowanie naturalnych zbiorników wodnych;
- 7) zachowanie ciągów rzecznych, przełomów, mokradeł i torfowisk;

2. dla ochrony przyrody ożywionej:

1) szaty roślinnej:

- a) zapewnienie trwałości lokalnych populacji gatunków roślin chronionych, rzadkich i zagrożonych;
- b) zachowanie pełnej różnorodności florystycznej w odniesieniu do wszystkich grup systematycznych;
- c) ograniczanie procesu neofityzacji flory;

- d) zachowanie pełnego inwentarza zbiorowisk roślinnych, w szczególności naturalnych i półnaturalnych, a także antropogenicznych związanych z tradycyjnymi formami zagospodarowania (fitocenozy segetalne), zachowanie wszystkich istotnych i charakterystycznych dla środowiska przyrodniczego typów ekosystemów;
- 2) dla ochrony fauny:
  - a) zachowanie pełnego inwentarza naturalnej fauny w odniesieniu do wszystkich grup systematycznych;
  - b) zapewnienie trwałości lokalnych populacji gatunków zwierząt chronionych, rzadkich i zagrożonych;
  - c) zachowanie korytarzy ekologicznych;
- 3) utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów;
- 3. dla ochrony dóbr kultury:
  - 1) zachowanie i ochrona zabytków kultury materialnej, w tym elementów kultury temkowskiej, a zwłaszcza cerkwi, kościołów, młynów, kapliczek i krzyży przydrożnych;
  - 2) zachowanie i udostępnianie miejsc pamięci narodowej oraz śladów historii regionu, w szczególności udokumentowanych stanowisk archeologicznych;
  - 3) zachowanie charakterystycznych cech architektury wiejskiej: tradycyjnego drewnianego budownictwa zagrodowego (chałupy i chyże) oraz obiektów wykonanych ze skał fliszowych;
  - 4) utrzymanie i przywracanie tradycji lokalnych i zachowanych elementów kultury wiejskiej;
  - 5) porządkowanie rodzimego krajobrazu kulturowego polegające m.in. na ochronie i restauracji jego charakterystycznych elementów;
  - 6) udostępnianie istniejących zasobów kulturowych dla celów naukowych, krajoznawczych i edukacyjnych;
- 4. dla ochrony walorów krajobrazu i rzeźby Beskidu Niskiego:
  - 1) zachowanie w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego wynikającego z prowadzenia ekstensywnej gospodarki rolnej;
  - 2) zachowanie różnorodnych odsłoneń geologicznych oraz wychodni skalnych;
  - 3) zachowanie istniejącego krajobrazu wraz z jego składnikami, walorami fizjonomicznymi i wiązaniami ekologicznymi;
  - 4) zachowanie punktów widokowych w celu udostępniania turystom;
  - 5) zapobieganie dewastacji i degradacji krajobrazu.

Na obszarze Parku zakazuje się:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2081 z późn. zm.) z wyłączeniem przedsięwzięć, o których mowa w art. 17 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody;
- 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb

oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;

- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) pozyskiwania dla celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także mineralów;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 7) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 8) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- 9) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- 10) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- 11) organizowania rajdów motorowych i samochodowych.

4.2.8. Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.

Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego, obejmuje obszar o powierzchni 82.946 ha. Obszar składa się z kompleksu głównego, kompleksu Grab oraz mniejszych kompleksów: Krempna, Olchowiec i Polany. Obszar zlokalizowany jest na terenie gmin: Dębowiec, Krempna, Nowy Żmigród i Osiek Jasielski w powiecie jasielskim, Dukla, Jaślika, Rymanów, Iwonicz-Zdrój i Miejsce Piastowe w powiecie krośnieńskim, Besko, Bukowsko, Komańcza, Sanok, Zagórz i Zarszyn w powiecie sanockim.

1. Na terenie Obszaru zakazuje się:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2081 z późn. zm.) z wyłączeniem przedsięwzięć, o których mowa w art. 24 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody;
- 2) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarłisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
  - a) linii brzegów rzek: Wistoka, Jasiołka, Ostawa, Wistok, zgodnie z załącznikiem mapowym nr 1, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych;

- b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 122 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne
- z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

Od powyższych zakazów jest szereg odstępstw, o których mowa w uchwale Sejmiku Województwa Podkarpackiego ws. Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.

4.2.9. Pomniki przyrody.

Na obszarze gminy zarejestrowane są 3 pomniki przyrody:

1. Pojedyncze drzewo, rosnące w sąsiedztwie szkoły podstawowej w Woli Niżnej o szacowanym wieku ok. 150.
2. „Piotruś”, drzewo na dz. o nr ew. 93 w oddziale 36 leśnictwa Daliowa, Nadleśnictwo Dukla, z wyrastającymi z jednego pnia pięcioma odgałęzieniami o wysokości 3 m.
3. Pojedyncze drzewo na dz. o nr ew. 55, rosnące w kompleksie leśnym „szachty” leśnictwo Wola Niżna, Nadleśnictwo Rymanów.

4.2.10. Gmina Jaślika jako korytarz ekologiczny.

Z uwagi na lokalizację oraz całkowite pokrycie różnymi, opisanymi wyżej obszarowymi formami ochrony przyrody, obszar Gminy Jaślika spełnia istotną rolę jako korytarz ekologiczny. Występują tu niemal wszystkie gatunki dużych ssaków rodzimych dla naszego kraju, za wyjątkiem kozicy. Obecnie największym zagrożeniem dla tego cennego zespołu przyrodniczego wydaje się być możliwość fragmentacji siedlisk i powstawania nieprzekraczalnych dla zwierząt barier w postaci ciągłej zabudowy, infrastruktury rekreacyjno-turystycznej oraz ciągów komunikacyjnych o coraz większym natężeniu ruchu. Występują tu więc duże ssaki roślinożerne: żubr, jeleń, sarna i dzik, sporadycznie także łoś, oraz wszystkie duże drapieżniki naszego kraju: niedźwiedź, wilk i ryś.

Na terenie gminy wyznaczono obszary, oznaczone na rysunkach Studium, położone w obrębie lokalnych korytarzy migracyjnych wyznaczonych w ramach projektu „Ochrona Ostoi Karpackiej Fauny Puszczańskiej – korytarze migracyjne”. Wykazem objęto działki, których powierzchnia całkowicie lub częściowo (minimum 4 ary) pokrywa się z powierzchnią korytarza lokalnego wykorzystywanego przez zwierzyinę w przemieszczaniu się. Szczegółowe informacje na temat przebiegu korytarzy lokalnych zawarte zostały w wymienionym powyżej opracowaniu: mapa korytarzy migracyjnych. Pod pojęciem korytarzy lokalnych, wyznaczonych w ramach projektu, rozumieć należy połączenia pomiędzy sąsiadującymi płatami siedliskowymi umożliwiającymi funkcjonowanie populacji. Korytarze lokalne mają istotne znaczenie

dla zachowania integralności siedlisk, umożliwiają migrację i dyspersję na obszarze objętym projektem (obszar dwóch parków narodowych i 11 nadleśnictw).

4.2.11. Zagrożenia środowiska.

W poniższych punktach przedstawiono istniejące zagrożenia środowiska. Dane zostały przekazane i udostępnione przez Państwowy Monitoring Środowiska, poprzez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie.

4.2.11.1 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych.

Obszar Gminy Jaśliska znajduje się w zlewni jednolitej części wód rzecznych Jasiołka do Panny o kodzie PLRW200012218449. JCWP została zaliczona do typu abiotycznego 12 – potok fliszowy. W latach 2005-2009 JCWP Jasiołka do Panny posiadała status naturalnej części wód. W wyniku przeglądu warunków hydromorfologicznych, wykonanego na potrzeby opracowanego w 2010 r. Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, uznana została za silnie zmienioną część wód powierzchniowych.

Na podstawie analizy presji i wpływów zanieczyszczeń antropogenicznych, sporządzonej na potrzeby ww. Planu gospodarowania wodami nie stwierdzono zagrożenia nieosiągnięcia dobrego stanu wód dla omawianej JCWP.

Zgodnie z danymi pozyskanymi z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Rzeszowie przytacza się poniżej, co następuje.

W 2009 r. w JCWP Jasiołka do Panny, w punkcie pomiarowo-kontrolnym Jasiołka – Stasianie został zrealizowany program monitoringu operacyjnego, w ramach którego dokonano także badań wskaźników wykorzystywanych do oceny występowania eutrofizacji wód. Klasyfikacji stanu ekologicznego JCWP dokonano na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych.

Klasyfikacja stanu ekologicznego została wykonana na podstawie wyników badań elementów biologicznych i fizykochemicznych. Wskaźnikiem biologicznym ocenianym w JCWP był fitobentos, wskaźnik IO oceniony został na poziomie klasy II. Elementy fizykochemiczne sklasyfikowano w I klasie potencjału ekologicznego. Nie badano wskaźników fizykochemicznych z grupy specyficznych zanieczyszczeń syntetycznych i niesyntetycznych. JCWP osiągnęła dobry stan ekologiczny. W JCWP nie badano substancji priorytetowych i innych szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, w związku z czym nie określono stanu chemicznego. W JCWP Jasiołka do Panny nie dokonano oceny stanu wód ze względu na brak oceny wskaźników chemicznych przy jednoczesnym dobrym stanie ekologicznym.

W 2011 r. WIOŚ w Rzeszowie wykonał wg wytycznych opracowanych w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska i w oparciu o rozporządzenie w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych ocenę występowania eutrofizacji wód w województwie podkarpackim. Analizie poddano wyniki badań wskaźników biologicznych i wskaźników fizykochemicznych charakteryzujących warunki tlenowe, biogenne i zanieczyszczenia organiczne, z lat 2008-2010. W JCWP Jasiołka do Panny nie stwierdzono występowania zjawiska eutrofizacji.

W cyklu badawczym 2010-2012 w JCWP Jasiołka do Panny został zrealizowany program monitoringu operacyjnego i monitoringu obszarów chronionych wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych. Badania na potrzeby oceny stanu wód w JCWP zrealizowane zostały w 2010 r. w punkcie pomiarowo-kontrolnym Jasiołka – Stasianie. W tym punkcie został wykonany także program monitoringu obszarów chronionych.

Klasyfikacji potencjału ekologicznego JCWP Jasiołka do Panny dokonano na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych. W 2013 r. wyniki oceny poddano weryfikacji w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych. Klasyfikacja potencjału ekologicznego została wykonana na podstawie wyników badań elementów biologicznych, hydromorfologicznych i fizykochemicznych. Wskaźnikiem biologicznym ocenianym w JCWP był fitobentos, wskaźnik IO oceniony został na poziomie klasy II. Elementy hydromorfologiczne sklasyfikowano w II klasie potencjału ekologicznego. Elementy fizykochemiczne sklasyfikowano w I klasie potencjału ekologicznego. Nie badano wskaźników fizykochemicznych z grupy specyficznych zanieczyszczeń syntetycznych i niesyntetycznych. JCWP osiągnęła dobry potencjał ekologiczny i jednocześnie dobry potencjał ekologiczny w obszarach chronionych. W JCWP nie badano substancji priorytetowych i innych szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, w związku z czym nie określono stanu chemicznego. W JCWP Jasiołka do Panny nie dokonano oceny stanu wód ze względu na brak oceny wskaźników chemicznych przy jednoczesnym dobrym potencjale ekologicznym. Na podstawie wyników badań wskaźników określonych w rozporządzeniu z dnia 9 listopada 2011 r. do monitorowania występowania eutrofizacji komunalnej, stwierdzono brak eutrofizacji wód w JCWP.

W cyklu badawczym 2013-2015 w JCWP Jasiołka do Panny został wykonany program monitoringu diagnostycznego i monitoringu obszarów chronionych. Badania na potrzeby oceny stanu wód w JCWP zrealizowane zostały w 2013 r. w reprezentatywnym punkcie pomiarowo-kontrolnym Jasiołka – Stasianie. W tym punkcie został wykonany także program monitoringu obszarów chronionych – obszarów ochrony siedlisk i gatunków, dla których stan wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie. Do JCWP Jasiołka do Panny przypisane są obszary Natura 2000: obszar ochrony siedlisk – Ostoja Jaśliska PLH180014 i obszar ochrony gatunków – Beskid Niski PLB180002.

Dla jednolitych części wód powierzchniowych, położonych na obszarach chronionych wyznaczonych w celu zachowania siedlisk i gatunków bezpośrednio zależnych od wody, celem środowiskowym jest osiągnięcie dobrego stanu wód. Dla takich obszarów nie ustalono wymagań dodatkowych.

Klasyfikacja potencjału ekologicznego wód w JCWP Jasiołka do Panny została wykonana na podstawie wyników badań elementów biologicznych, hydromorfologicznych, fizykochemicznych i specyficznych substancji syntetycznych i niesyntetycznych. Wskaźnikami biologicznymi ocenianymi w JCWP były: fitobentos (wskaźnik IO oceniony na poziomie klasy I), makrofity (wskaźnik MIR oceniony na poziomie klasy I) i makrobezkręgowce bentosowe (wskaźnik MMI oceniony na poziomie klasy I). Elementy biologiczne sklasyfikowano w I klasie potencjału ekologicznego. Elementy hydromorfologiczne sklasyfikowano w II klasie potencjału ekologicznego. Elementy fizykochemiczne sklasyfikowano w I klasie potencjału ekologicznego, natomiast wskaźniki fizykochemiczne z grupy specyficznych zanieczyszczeń syntetycznych i niesyntetycznych, sklasyfikowano w II klasie potencjału ekologicznego. JCWP osiągnęła dobry potencjał ekologiczny i jednocześnie dobry potencjał ekologiczny w obszarach chronionych. W JCWP nie stwierdzono przekroczeń środowiskowych norm jakości w przypadku substancji priorytetowych i innych szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. JCWP Jasiołka do Panny osiągnęła dobry stan chemiczny, w tym dobry stan chemiczny w obszarach chronionych. Dla obszarów chronionych nie określono wymagań dodatkowych, zaś wymagania ogólne dla tych obszarów (dobry stan wód), jak wykazano powyżej zostały spełnione. W ocenie wynikowej JCWP osiągnęła dobry stan w związku z dobrym potencjałem ekologicznym, dobrym stanem chemicznym i dobrym stanem wód w obszarach chronionych.

Na terenie Gminy Jaśliska, w miejscowości Jaśliska, zlokalizowany jest punkt pomiarowy monitoringu wód podziemnych nr 1249. Badania jakości wody podziemnej wykonane w tym punkcie w 2012 r. w ramach monitoringu diagnostycznego wykazały dobry stan chemiczny wód (klasa III).

Region wodny Górnej Wisły, na obszarze którym znajduje się Gmina Jaśliska, objęty jest „Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”, przyjętym przez Radę Ministrów 22 lutego 2011 r. W Planie tym podano cele środowiskowe dla jednolitych części wód, które powinny być osiągnięte do 2015 r., chyba że derogacja określa inaczej. W przypadku jednolitych części wód powierzchniowych, których stan/potencjał ekologiczny jest obecnie w stanie bardzo dobrym – celem środowiskowym jest utrzymanie tego stanu/potencjału. Ponadto, dla naturalnych części wód, celem środowiskowym jest osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego, a dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Dodatkowo, w obu przypadkach wskazano na konieczność utrzymania co najmniej dobrego stanu chemicznego. Natomiast w przypadku obszarów chronionych dorzeczy, celem środowiskowym jest osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód.

Dla jednolitych części wód podziemnych „Plan gospodarowania wodami...” przewiduje następujące cele środowiskowe:

- zapobieganie lub ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych,
- zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych,
- działania niezbędne dla odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego w skutek działalności człowieka.

4.2.11.2 Zanieczyszczenie powietrza.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie nie prowadzi badań i pomiarów jakości powietrza atmosferycznego na obszarze gminy Jaśliska. Od 2013 r. w rocznej ocenie powietrza w województwie podkarpackim wykorzystuje się wyniki modelowania matematycznego rozkładu stężeń poszczególnych zanieczyszczeń atmosfery.

Analiza danych monitoringu powietrza z lat 2013-2015 wskazuje, że na obszarze gminy Jaśliska nie występują przekroczenia ustalonych standardów jakości powietrza.

Według Raportu o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2006 roku podstawowe zanieczyszczenia objęte programem badań w 2006 roku tj. dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, benzen, ołów oraz ozon (w kryterium ochrony zdrowia) oraz dwutlenek siarki, dwutlenek azotu i ozon w kryterium ochrony roślin) osiągnęły niskie wartości stężeń nieprzekraczające obowiązujących dopuszczalnych norm, co pozwoliło na zakwalifikowanie wszystkich wydzielonych stref województwa pod względem zanieczyszczenia powietrza ww. substancjami do klasy A.

Według Stanu środowiska w województwie podkarpackim w latach 2000-2007 Gmina Jaśliska została zaliczona do klasy A. W latach 2000-2007 stężenia dwutlenku siarki oraz dwutlenku azotu na terenie całego województwa podkarpackiego utrzymywało się poniżej dopuszczalnej normy.

Według Stanu środowiska w województwie podkarpackim w 2010 roku „zanieczyszczenia gazowe tj. dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, benzen i ozon (w kryterium ochrony zdrowia) oraz dwutlenek siarki, dwutlenek azotu i ozon (w kryterium ochrony roślin) osiągały na terenie całego województwa niskie wartości stężeń”, „pozwoliło to na zakwalifikowanie stref z terenu województwa podkarpackiego pod względem zanieczyszczenia powietrza tymi substancjami, dla obu kryteriów, do klasy A. W przypadku ozonu nie został dotrzymany poziom celu długookresowego”. Ze względu na zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym PM10 oraz pyłem PM2.5 strefa podkarpacka (w tym tereny gminy Jaśliska) została zaliczona do klasy C. „Dla metali w pyłe PM10 (arsen, kadm, nikiel, ołów) wartości odniesienia zostały dotrzymane na terenie całego województwa. Pozwoliło to na zakwalifikowanie stref z terenu województwa podkarpackiego pod względem zanieczyszczenia powietrza tymi substancjami

do klasy A. Średnioroczne stężenia benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 przekroczyły wartość docelową we wszystkich punktach pomiarowych, co było podstawą do zaliczenia stref miasto Rzeszów i podkarpackiej do klasy C". Według rozkładu końcowej klasyfikacji stref w ocenie jakości powietrza za rok 2011 teren gminy Jaśliska został zaliczony do klasy C. 2011 roku pod względem zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem siarki, dwutlenkiem azotu, tlenkiem węgla, benzenem (cel ochrona zdrowia) teren gminy Jaśliska został zakwalifikowany do klasy A, a pod względem zanieczyszczenia powietrza PM10, PM2.5 (cel ochrona zdrowia) do klasy C. Pod względem zanieczyszczeń w pyłe PM10 (arsen, kadm, ołów, nikiel) – cel ochrona zdrowia teren gminy zakwalifikowany został do klasy A, a pod względem zanieczyszczenia benzo(a)piranem do klasy C. Zanieczyszczenia ozonem kształtowały się na niskim poziomie, co pozwoliło na zakwalifikowanie terenu gminy do klasy A. W końcowej klasyfikacji stref w ocenie jakości powietrza za lata 2010 i 2011 obszar strefy podkarpackiej został zaliczony do klasy C, a tym samym teren Gminy Jaśliska (źródło: Mapa rozkładu końcowej klasyfikacji stref w ocenie jakości powietrza w województwie podkarpackim za rok 2010).

4.2.11.3 Hałas.

W latach 2005-2016 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie nie prowadził na obszarze Gminy Jaśliska monitoringu hałasu. Na terenie Gminy Jaśliska nie ma żadnych uciążliwych akustycznie szlaków komunikacyjnych.

Na terenie gminy nie występuje hałas związany z zakładami produkcyjnymi czy dużego nasilenia ruchu kołowego. Problemy mogą stwarzać obiekty gospodarcze zlokalizowane w obrębie zabudowy mieszkaniowej.

5. Stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

5.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.

Rolnictwo w gminie odgrywa znaczną rolę. Gleby IV klasy bonitacyjnej zajmują ok. 40,2 % gruntów a III klasy bonitacyjnej ok. 1 %. Gleby V klasy bonitacyjnej wynoszą ok. 29,66 % a VI klasy – 3,90 %

Na terenie Gminy Jaśliska przeważają gospodarstwa rolne o powierzchni od 1 do 5 hektarów – stanowią prawie 90% wszystkich gospodarstw. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi 3,61 ha, co jest wskaźnikiem niskim przy założeniu, że przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego w Polsce wynosi 9 ha.

Wszystkie gospodarstwa w Gminie Jaśliska zarejestrowane jako prowadzące chów bydła zajmują się chowem krów mlecznych. Chów bydła mlecznego charakteryzuje się pewną specyfiką wyróżniającą ten kierunek produkcji rolniczej od innych, a mianowicie nie występuje tak duża sezonowość, ponoszonych nakładów materialnych, pracy.

Gmina Jaśliska jest regionem o ograniczonych możliwościach produkcyjnych ze względu na jakość ziemi, jej ukształtowanie i położenie, w związku z czym znaczną część jakościowo słabszych użytków rolnych stanowią trwałe użytki zielone. Z uwagi na spadek pogłowia przeżuwaczy, wśród użytków zielonych przeważają łąki, a niewielki udział przeznaczony jest na pastwiska, stąd tylko w nielicznych gospodarstwach wystąpił pastwiskowy wypas zwierząt. W Gminie Jaśliska wypas zwierząt wynosi 40% – 50%.

5.2. Leśna przestrzeń produkcyjna.

Lesistość gminy jest bardzo duża - wynosi około 70,65 %, przy średniej województwa podkarpackiego wynoszącej 38,0 % oraz przy średniej krajowej wynoszącej 29,4% jest rezultatem bardzo dobrym.

Lasy zajmują żyzne siedliska lasu górskiego i wyżynnego z dominacją drzewostanu bukowego, jodłowego i sosnowego. Najliczniejszymi rodzajami drzew są: buk, jodła, sosna, dąb, brzoza, klon, olsza oraz grab. Jaśliskie lasy charakteryzuje wysoki stopień naturalności oraz duże znaczenie funkcji ochronnych w tym glebochronnych, wodochronnych oraz krajobrazowych i rekreacyjnych.

Ogólna powierzchnia lasów wynosi 11 731,0455 ha. Lasy publiczne stanowią 11 401,2155 ha. Lasy o powierzchni 329,83 ha stanowią własność prywatną.

6. Wielkość i jakość zasobów wodnych.

Rzeka Jasiołka bierze swój początek w Jaśliskim Parku Krajobrazowym na stokach góry Kanasiówki 823 m n.p.m. Stanowi ona 76 kilometrowy, prawostronny dopływ Wisłoki, uchodząc do niej w Jaśle. Jej dorzecze, o powierzchni ponad 513 km kwadratowych stanowią między innymi rzeki Bielcza, Panna, Chlebiana, Szklarski Potok, Biały Potok, Młynówka i Szebnianka. Biegąc Pogórzem Jasielskim i Kotliną Jasielsko-Krośnieńską przepływa przez Duklę, Jedicze i Jasło.

Jasiołka to rzeka o bardzo zmiennym charakterze swoich wód, od wąskiego, górskiego potoku w górnym swoim biegu, po bardzo leniwie, poprzerywaną sporadycznie krótkimi bystrzami, płynącą rzekę niziną na ostatnich kilometrach biegu. Głębokość Jasiołki waha się od ok. 50 cm w górnych partiach, do ponad 2 m w okolicach Jasła. Wody Jasiołki zaliczane są do II i III klasy czystości wód.

Z wyników monitoringu WIOŚ w Rzeszowie (Państwowy Monitoring Środowiska) wynika, że dla obszarów chronionych będących jednolitymi częściami wód powierzchniowych „Jasiołka do Panny” w punkcie pomiarowym PLO1S1601_1893 o nazwie Jasiołka – Stasiane, rzeka Jasiołka spełnia wymogi przewidziane dla obszaru chronionego. Potencjał ekologiczny oraz stan chemiczny w punkcie monitoringu obszaru chronionego jest dobry.

W związku z powyższym, zgodnie z ww. „Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” celem środowiskowym dla tej części wód podziemnych będzie:

- zapobieganie wprowadzania do niej zanieczyszczeń,
- zapobieganie pogorszeniu i ochrona jej stanu.

Wody podziemne na przeważającym obszarze gminy charakteryzują się dobrą jakością, naturalnym chemizmem oraz niewielkimi zmianami antropogenicznymi.

7. Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym kulturowego.

Na terenie gminy Jaśliska występują, opisane w rozdziale 4, formy ochrony przyrody:

- Obszar specjalnej ochrony ptaków Beskid Niski,
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Jaśliska,
- Rezerwat przyrody "Przełom Jasiołki",
- Rezerwat przyrody „Kamień nad Jaśliskimi”,
- Rezerwat przyrody "Źródlika Jasiołki",
- Rezerwat przyrody „Bukowica”,
- Jaśliski Park Krajobrazowy,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego,
- pomniki przyrody.

Poza wyżej wymienionymi na terenie gminy występują obszary o międzynarodowej randze przyrodniczo-krajobrazowej, a także obiekty wchodzące w skład Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (ECONET).

Gmina jest częścią korytarza ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym oraz jest obszarem węzłowym o znaczeniu międzynarodowym - 44M wraz z biocentrami strefami buforowymi.

Gmina Jaśliska położona jest w bardzo cennym przyrodniczo obszarze, w związku z czym wszelkie działania planistyczne powinny być podporządkowane i wypracowane w zgodzie z ochroną przyrody i środowiska, zgodnie z przepisami odrębnymi. Obszar gminy przejawia unikatowe wartości przyrodnicze i środowiskowe, które powinny zostać zachowane.

Przez termin krajobraz należy rozumieć postrzeganą przez ludzi przestrzeń, zawierającą elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowaną w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka.

Krajobraz Gminy Jaśliska jest krajobrazem naturalnym – przyrodniczym. Jego podstawowym elementem są faliste tereny gór oraz lasy z punktami i otwarciami widokowymi.

Na negatywny odbiór krajobrazu mogą wpływać budynki o niezadowalającym stanie technicznym, a w szczególności zniszczone elewacje oraz zaniedbane i nieestetyczne otoczenie samych budynków wraz z nieestetycznymi ogrodzeniami posesji.

W zakresie ochrony krajobrazu gminy należy dążyć do utrzymania funkcji terenów zielonych i rekreacyjnych oraz utrzymania naturalnego stanu środowiska oraz należy dążyć do poprawy estetyki i ujednoczenia istniejących i planowanych zabudowań.

Należy także zauważyć, że Jaśliski Park Krajobrazowy posiada także walory historyczne i kulturowe, związane z zamieszkującymi ten region do 1945 roku Rusinami. Ich spuścizną to obiekty architektury sakralnej (cerkwie, kapliczki, cmentarze) i nieliczne już wytwory kultury ludowej. Te ostatnie oglądać można w muzeach, głównie w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku i Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zydranowej.

Wymogi ochrony krajobrazu kulturowego zostały zawarte w rozdziale 8. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

8. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

8.1. Rys historyczny.

Poniżej został przedstawiony rys historyczny Gminy Jaśliska zgodnie ze „Strategią Rozwoju Gminy Jaśliska na lata 2016-2022”.

Jaśliska są dawnym obronnym miasteczkiem przygranicznym, które strzegło traktu z południa ze stolicy Węgier Budy przez Miskolc, Koszyce, Przeszow, Stropkov, Przełęcz Beskid na Czeremchę, Jaśliska, Przełęcz Szklarską, Rymanów do Sanoka, do Dukli i Krosna.

Miasto zostało lokowane przywilejem króla Kazimierza Wielkiego z dnia 28 stycznia 1399 roku, jako Hohenstath (Wysokie Miasto). Zasadźcą i pierwszym wójtem był Johan Hanzelino, który dzięki przywilejowi królewskiemu w roku 1367 przystąpił do zakładania miasta. W tym czasie, na ziemi sanockiej, osadnicy niemieccy założyli szereg innych miast i wiosek, m.in. Fryszak, Zarszyn, Lobentanz (Nowotaniec), Zymbertowa, Kombornia, Rytarowce, Brezen (Brzozów), Erenberg (Odrzykoń), Kunzendorf (Poraj), Bishofswalde (Jasionka), Michlsdorf (Michałówka). Założone miasto zostało siedzibą królewskiego klucza dóbr, w skład których wchodziły wioski: Zydranowa, Jasionka, Lubatowa, Królik Polski. Wtedy także założono w Jaśliskach parafię katolicką i wzniesiono drewniany kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej.

W 1386 roku cały tzw. klucz jaśliski, jako darowizna królewska Władysława Jagiełły, trafił w ręce Zyndrama z Maszkowic. Kolejnymi wójtami w Hohenstadt byli: Johan Weiss z Dębowca, Zyndram z Jaśliski Andrzej z Łubna - królewski puszkarz (do 1434 roku). Ewidencją miasta zakładali i byli jego pierwszymi mieszkańcami koloniści niemieccy.

W 1434 roku Jaśliska z kluczem dóbr zostały oddane przez Władysława Jagiełłę, jako uposażenie, biskupom przemyskim. W 1436 roku jaśliskie wójtostwo przejął biskup przemyski – Janusz z Lubienia.

W styczniu 1474 roku Jaśliska zostały spalone przez starostę lipiańskiego Tomasza Tarczaya, który dowodził sześciotysięcznym oddziałem w wojnie króla węgierskiego Macieja Korwina z królem polskim Kazimierzem Jagiellończykiem o sukcesję tronu węgierskiego.

Trzy lata później, w roku 1477, Jaśliska otrzymały do Kazimierza Jagiellończyka potwierdzenie pierwotnych praw lokacyjnych.

W 1506 roku Jaśliska otrzymały od Aleksandra Jagiellończyka kolejne potwierdzenie lokacji, zgodę na dwa doroczne jarmarki i cotygodniowe targi oraz zwolnienie mieszczan przez 8 lat z podatków i danin, co było związane z budową miejskich murów. Król ustanowił również w mieście komorę celną, z której część wpływów, m.in. z handlu winem, miała być obrócona na utrzymywanie w dobrym stanie traktu handlowego na Węgry.

W 1599 roku miasto otrzymało prawo składu winnego, w myśl tego prawa, kupcy wiozący z Węgier wino w beczkach, musieli je w Jaśliskach składować w miejskich piwnicach na 3 tygodnie, przy czym za każdy dzień składu kupcy musieli wносить opłaty do kasy miejskiej.

Powyższe przywileje potwierdził Stefan Batory w 1575 roku, Zygmunt III Waza z 1595 roku oraz Jan III Sobieski w 1683 roku. Do połowy XVII wieku Jaśliska przeżywały czas rozkwitu. Korzystało z dogodnego położenia przy granicy węgierskiej i szlaku handlowego przebiegającego przez przełęcz Beskid. W mieście dominował handel rozlewany tu węgierskim winem oraz jego wyszynkiem. Rozwijało się także rzemiosło. W XVI wieku były tu cechy: garncarzy, kowali, krawców, rymarzy i ślusarzy. W okresie prosperity, z inicjatywy biskupów przemyskich miasto otoczono kamiennie-ceglanym murem z trzema bramami – Krakowską, Węgierską i Sanocką. W tym czasie jaśliski klucz dóbr biskupich znacząco się rozrósł dzięki lokacji kilku polskich i wołoskich wiosek m.in.: Posady Jaśliskiej, Woli Niżnej, Woli Wyżnej, Rudawki Jaśliskiej, Lipowca, Czeremchy, Daliowej, Szklar, Królika Polskiego, Królika Wołoskiego, Kamionki i Zawadki Rymanowskiej. Miasto Jaśliska i prawdopodobnie Posada Polska i Królik Polski stanowiły enklawę powiatu bieckiego w ziemi sanockiej, która wchodziła w skład woj. ruskiego.

Pod koniec października 1619 roku w Jaśliskach zatrzymali się lisowczycy. Tu 11 listopada 1619 roku odbyło się Koło Generalne, na którym potwierdzono wybór i władzę jako pułkownika – Walentego Rogawskiego i zatwierdzono artykuły wojskowe. Stąd lisowczycy ruszyli 19 listopada przez Przełęcz Łupkowską na Węgry.

W źródłach historycznych z 1624 roku pojawia się natomiast informacja o szkole parafialnej w Jaśliskach, w której nauczycielem był pisarz gminny Mikołaj Tworowski.

Okres panowania ostaniach Jagiellonów i Wazów (XV – 1 poł XVII) to czasy względnego spokoju i rozwoju tych ziem. W tym okresie powstała większość wiosek i parafii prawosławnych, a później grecko-katolickich na terenie obecnej gminy. Budowane były okazałe dwory-dworzyszcza kniaziów i zagrody – dworzyszcza chłopskie. Jedynym zagrożeniem były zarazy i napady band zbójników tzw. beskidników lub węgierskich tołhajów. Byli to zazwyczaj skrzywdzeni i biedni poddani z polskich i węgierskich majątków magnackich i szlacheckich, którzy schronili się w niedostępnych bieszczadzkich dolinach i lasach na pograniczu Polski i Węgier.

Ułatwianiem zbiegostwa, czyli „wykoczowaniem” zajmowała się nawet specjalna grupa ludzi, zwanych „wykotcami”. Zbierali się tu ludzie „luźni”, szukający ratunku w rozboju i wszyscy poróżnieni z prawem uciekali przed nieuchronną chłostą, więzieniem a nawet wyrokiem śmierci. Najbardziej harda w zbójnickim rzemiosle była ludność ruskich wiosek, które rządziły się prawem wołoskim, choć była ona najbardziej uprzywilejowana. Wielu z nich wywodziła się z pasterze i drwali, u których umiłowanie swobody było ogromne. Surowe warunki życia, rodowe zwyczaje i brak nawyków do uznawania nad sobą czyjeś władzy czyniły swoje. Wystarczył jeden drobny zatarg z panem lub administratorem wsi, by szeregi beskidników powiększyły się. Odwaga, zadziorność, bitność i doskonała znajomość terenu czyniły z beskidników niezwykle trudnych do pokonania przeciwników.

Zamożne dwory polskie i karawany kupieckim z towarami, ciągnące traktami dukielskimi, jaśliskim, baligrodzkim i użockim oraz przez Przełęcz Łupkowską stawały się nęcącym łupem. Tworzyły się kompanie złożone z Wołochów, Rusinów, Węgrów i Polaków, uciśnionego chłopstwa i zwyczajnych „totrzyków”.

Ofiarą największych napadów beskidników (tołhajów) w latach: 1604, 1639, 1642 i 1686 były liczne beskidzkiej wioski. Napady te powtarzały się przez prawie cały XVIII wiek. Liczne konstytucje i uniwersalny starały się znaleźć środki zaradcze. Uciekano się, jak w 1618 roku, do zupełnego zamknięcia granicy z Węgrami. Powoływano do obrony ziemi wszystkie siły ziemian i uchwalono pobór na wyprawy pachołków i oddziałów smolaków, które miały pilnować beskidzkich i bieszczadzskich szklaków. Nie mogły pomóc uchwały sejmików i uniwersały królewskie, gdyż nie leczyły istotnych przyczyn tj. nędzy chłopstwa, a przy tym walka ze zbójnikami w puszczech i ostępach była bardzo utrudniona. Warto dodać na koniec, że ruchy chłopskie w Karpatach w połowie XVII wieku powstawały w związku z ruchami społecznymi, które w tym czasie wstrząsnęły sąsiednimi krajami, przede wszystkim ziemianami Rzeczypospolitej, a więc z powstaniem chłopskim na Podhalu w 1651 roku i powstaniem Bohdana Chmielnickiego, w którym brało udział nawet rusińskie chłopstwo ze wsi karpackich.

Sprawa nazwy miasta, jeszcze w roku 1651 odnotowana jest przekręcona niemiecka nazwa – Hanstad, chociaż od od przynajmniej połowy XVI wieku funkcjonuje polska nazwa – Jaśliska. W 1657 roku król Jan Kazimierz zatwierdził tu Kongregację Współczująca Chrystusowi – militarno-porządkową organizację, zwana potocznie krzyżakami (od białych krzyży na czerwonych płaszczach, noszonych przez jej członków), działającą aż do rozbiorów Polski.

Ogromne spustoszeni w rejonie Jaślisk spowodował najazd szwedzki (1655r.) i rajd wojsk siedmiogrodzkich księcia Jerzego Rakoczego. W marcu 1657 roku, po wzmocnieniu murów obronnych i baszt, obrońcy i mieszczanie Jaślisk odparli jednak atak oddziału wojsk księcia siedmiogrodzkiego Jerzego Rakoczego. Z tego okresu pochodzi zapewne „Szwedzki Kurhan”, gdzie obecnie znajduje się kapliczka.

Po potopie szwedzkich miasteczko szybko ubożało. Z każdym rokiem ubywało mieszkańców i upadało rzemiosło i handel. Paradoksalnie przyczyną ubożenia, był kolejny przywilej składu wina, potwierdzony ostatni raz w 1683 roku przez króla Jana III Sobieskiego. To, co ponad sto lat wcześniej było źródłem bogactwa miasteczka, teraz było jedną z przyczyn jego ubożenia, ponieważ kupcy, coraz częściej i omijali trakt jaśliski i kierowali się na Duklę, Rymanów, Żmigród i Krosno, z którymi Jaśliska konkurowały, zabierając im większość zysków.

W czasie wojen północnych, ściślej w latach 1704-1708, na przemian kwaterowały tu saskie wojska króla Augusta II Mocnego, albo wojska (w tym szwedzkie) jego adwersarza – Stanisława Leszczyńskiego. W roku 1704 mieszczanie jaśliscy stoczyli zwycięską potyczkę z oddziałem rosyjskim. Po pokonaniu Szwedów pod Połtawą w 1709 roku do Jaślisk wkroczyły wojska rosyjskie.

W roku 1747 Jaśliska liczyły 254 mieszczan. W 1732 roku w miasteczku wzniesiono kościół murowany, który w roku 1756 został konsekrowany pod pierwotnym wezwaniem. Ze starego kościoła przeniesiono cudowny obraz Matki Bożej królowej Nieba i Ziemi (Matka Bosko Jaśliska), namalowany temperą na gruncie kredowym, na desce lipowej (121 cm x 81 cm), w XV wieku gdzieś na styku Czech i Węgier. Renowacji dokonał Piotr Burnatowicz z Brzozowa w 1634 roku. Obecnie obraz otaczany jest kultem i pielgrzymują do niego Słowacy i Łemkowie.

Mieszkańcy Jaślisk wspierali oddziały konfederatów barskich, którzy kilkakrotnie chroniły się w miasteczku w latach 1768-1772.

W 1772 roku po zajęciu miasta przez wojska austriackie, Jaśliska weszły w skład prowincji galicyjskiej. Pod koniec XVIII wieku rozsypywały się miejskie mury obronne i baszty, a także murowane budynki mieszczan.

Do przyspieszonego upadku miasteczka przyczynił się również zanik ruchu drogowego w kierunku Przełęczy Beskid. Stało się tak, gdyż w poł. XIX wieku, kiedy wytyczono i zbudowano utwardzoną drogę przez Przełęcz Dukielską. Poprawy nie przyniosło zniesienie pańszczyzny po 1848 roku, które skutkowało powstaniem coraz mniejszych gospodarstw chłopskich. Praktycznie przestały sinieć liczne cechy rzemieślnicze. Jako tako funkcjonowały tylko zakłady kamieniarskie. Od połowy XIX mamy do czynienia liczną emigracją do Ameryki Północnej oraz sezonową emigracją zarobkową.

Co kilka, kilkanaście lat Jaśliśka i okoliczne wioski nękały liczne epidemie, m.in.: tyfus, cholery i chorób dziecięcych, które zbierały śmiertelną żniwo. Dodatkowo miasteczko doświadczało klęsk pożarów i nieurodzajów. W tym czasie miasteczko liczyło ok. 900 mieszkańców.

Od 1870 roku funkcjonował urząd pocztowy, stały posterunek żandarmerii, a od 1882 roku istniała straż ogniowa. W tym czasie Jaśliśka liczyły 936 mieszkańców, w tym 300 narodowości żydowskiej, którzy od roku 1880 mieli swoją bożnicę, cheder i bank a od 1883 roku cementarz – kirkut.

W 1890 roku rzymsko-katolicka parafia w Jaśliśkach obejmowała miejscowości: Czeremcha, Daliowa, Darów, Jasiel, Lipowiec, Moszczaniec, Polany Surowiczne, Posada Jaśliśka, Puławy, Rudawka Jaśliśka, Surowica, Wola Niżna i Wola Wyżna.

W 1898 roku miasteczko liczyło 971 mieszkańców oraz 151 domów. Mieszkali tu głównie Polacy oraz ponad 300 osobowa społeczność żydowska.

Przed I wojną światową powstał „Bank Miłosierdzia”, którego głównym celem była finansowa pomoc mieszkańcom. Funkcjonowała „Wspólna Kasa Sieroca”, tzw. Kasa Stefczyka i Lwowskie Towarzystwo Kolek Rolniczych.

Kolejną przyczyną spadku znaczenia Jaśliśk były zniszczenia spowodowane działaniami wojennymi I wojny światowej. W listopadzie 1914 roku wkroczyły do Jaśliśk oddziały rosyjskie. Do 22 grudnia 1914 r. miasteczko przechodziło z rąk do rąk. Ostatecznie Jaśliśka zostały zajęte przez oddziały rosyjskie pod dowództwem generała Ładowskiego. Oddziały wojsk austro-węgierskich zostały odrzucone, aż pod Kraków i Myślenice. Do czasu Przelomowej Bitwy Gorlickiej – Jaśliśka były w rękach rosyjskich. W dniu 6 maja 1915 roku do Jaśliśk, w miejsce wycofujących się Rosjan, wkroczyli Austriacy.

W latach 1772 – 1914 Jaśliśka w wyniku kolejnych reform administracyjnych, należały do cyrkułu pilźnieńskiego lub powiatu sanockiego albo krośnieńskiego.

Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 roku sytuacja ekonomiczna i społeczna mieszkańców Jaśliśk i okolicznych wiosek nie uległa poprawie. Panowała powszechna bieda. Problemem były przeludnione wioski i nadmiar rąk do pracy. W pobliżu funkcjonowały dwa tartaki, które należały do Mendelowicza. Pracowało w nich kilkunastu mężczyzn. Corocznie dziesiątki rodzin udawały się na emigrację. W mieście przestano organizować jarmarki. Rzemiosło praktycznie upadło. W rękach rodzin żydowskich znajdowały się prawie wszystkie sklepy, karczmy (cztery) i zakłady rzemieślnicze. Prawie wszystkie posesje przy Rynku należały do Żydów. W upadającym mieście działało Koło Gospodyń Wiejskich, a przy Straży Granicznej działała skupiająca młodzież organizacja paramilitarna „Strzelec”, która w swojej świetlicy posiadała pierwsze w Jaśliśkach radio. Działała także Straż Pożarna. W 1934 roku Jaśliśka bezpowrotnie straciły prawa miejskie.

O wybuchu II wojny światowej w rejonie Jaśliśk toczyły się walki z oddziałami Wehrmachtu i słowackiej 2 Dywizji Piechoty „Skultetey”. Ostatecznie w dniu 10 września do Jaśliśk wkroczyli Słowacy i batalion z Legionu Ukraińskiego płk. Romana Suszki.

We wrześniu 1944 roku w rejonie Jaśliśk toczyły się walki w ramach bitwy o Przetęcz Dukielską. W wyniku działań wojennych całkowitemu zniszczeniu uległo 40% miejscowości i zginęło kilkudziesięciu mieszkańców.

W rejonie Jaśliśk stacjonowała brygada czechosłowacka wchodząca w skład I Korpusu Czechosłowackiego pod dowództwem gen. Ludvika Svobody.

W latach 1945-46 większość Łemków z gminy wysiedlono do obwodów lwowskiego i tarnopolskiego w Ukraińskiej SRR. Pozostali zostali wysiedleni w roku 1947 w ramach Akcji „Wisła” na tereny obecnego woj. zachodniopomorskiego. Liczba mieszkańców zmniejszyła się o 2/3. W październiku 1949 roku wysiedlono na teren woj. olsztyńskiego 11 rodzin, a w grudniu 1950 roku ostatecznie 5 – bez prawa powrotu na teren powiatu sanockiego przed 1975 rokiem. Na terenie gminy pozostały jedynie rodziny mieszane.

W roku 1954 została przeprowadzona reforma administracyjna, zgodnie z którą została utworzona tzw. Gromada Jaśliśka, z siedzibą w Jaśliśkach. W miejsce dotychczasowych gmin utworzono gromady, jako jednostki podziału administracyjnego wsi. W skład gromady wchodziły wsie położone na terenie jednej

gminy lub sąsiadujących ze sobą gmin, które były powiązane ze sobą komunikacyjnie oraz posiadały wspólne urządzenia gospodarcze, kulturalne lub zdrowotne. W skład jednostki weszły obszary: Jaślisk, Czeremchy, Daliowej, Lipowca, Szklar, Posady Jaśliskiej, Polany Surowicznej, Surowicy, Woli Niżnej i Woli Wyżnej.

W dniu 31 grudnia 1961 roku do Gromady jaśliskiej zostały przyłączone wsie : Darów, Jasiel. Rudawka Jaśliska i Moszczaniec.

W 1972 roku zniesiono powiat sanocki, w związku z czym Gromadę Jaśliską włączono do powiatu krośnieńskiego w województwie rzeszowskim.

W 1973 roku zniesiono Gromadę Jaśliską i utworzono Gminę Jaśliska. A w roku 1975 gmina znalazła się w województwie krośnieńskim.

Rok 1976 jest rokiem, w którym nastąpiła likwidacja gminy a większość jej obszaru włączono do gminy Dukla – włączone zostały sołectwa Daliowa, Jaśliska, Posada Jaśliska oraz część Woli Niżnej obejmującej miejscowości Wola Niżna i Wola Wyżna. Pozostała część obszaru znalazła się w gminie Komańcza – część obszaru sołectwa Wola Niżna obejmująca miejscowości: Darów, Jasiel, Moszczaniec, Polany Surowiczne, Rudawka Jaśliska i Surowica.

W 2010 roku, z inicjatywy mieszkańców, reaktywowano Gminę Jaśliska. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2009 roku, gmina została reaktywowana 1 stycznia 2010 roku. Na obszar gminy złożyły się następujące wsie wchodzące dotychczas w skład gminy Dukla : Czeremcha, Daliwoa, Jaśliska, Lipowiec, Posada Jaśliska, Szklary Wola Niżna oraz Wola Wyżna.

Od 1 stycznia 2017 r. do gminy dołączono obszary, z gminy Komańcza , obejmujące Darów, Jasiel, Moszczaniec, Polany Surowiczne, Rudawka Jaśliska i Surowica.

W Jaśliskach, oprócz kościoła z XVIII wieku oraz pozostałości kamiennych murów z XVI wieku oraz piwnic do przechowywania wina z tego samego okresu, zachował się fragment drewnianej zabudowy z średniowiecznym układem urbanistycznym. Najstarsze budynek o konstrukcji przysłupowej pochodzący z połowy XIX wieku i zachowały się w zachodniej pierzei Rynku oraz przy ul. Węgierskiej i ul. Wolańskiej.

8.2. Zabytki architektoniczne i urbanistyczne oraz zabytki archeologiczne.

8.2.1. Zabytki urbanistyczne.

Występujące na obszarze Gminy Jaśliska zasoby środowiska kulturowego w sferze materialnej są świadectwem rozwoju gospodarczego i przestrzennego gminy – szczególnie miejscowości Jaśliska. Zasoby te reprezentują różnorodność typów i okresów powstania, odzwierciedlając wielokulturowe oblicze Jaślisk.

Miejscowość Jaśliska cechuje ukształtowany układ urbanistyczny części centralnej miejscowości, stanowiący średniowieczny czteroboczny rynek.

Rynek wraz z zabudową:

- Prostokątny, obszerny rynek stanowił centralną, najważniejszą część miasta. Z trzech naroży rynku wychodziły ulice, prowadzące do bram miejskich. Początkowo, układ komunikacyjny miasta przebiegał wzdłuż osi wschód-zachód (bramy Dalejowska i Wolańska). Z czasem wykształcił się kierunek „węgierski”, a zbudowana tu w murach miejskich brama, powstała w okresie późniejszym niż dwie wymienione, ze względu na rozwój komunikacji handlowej przez Przelęcz Beskid. Ze względu na trudne warunki fizjograficzne, zabudowa miejscowości Jaśliska, aż do czasów współczesnych, nie wyszła poza pierwotny obszar lokacyjny, wyłączając nieliczne, pojedyncze domy. W części centralnej rynku znajdował się ratusz murowany, co zostało potwierdzone w 1594 roku. Był on siedzibą władz, znajdowała się nim sala sądowa, kramy kupieckie, waga miejska. Ratusz prawdopodobnie posiadał podcienia. Ratusz posiadał piwnice do przechowywania win. Po południowej stronie ratusza na rynku znajdowała się studnia. Na płycie rynku ulokowany był

także pręgierz. W pierzejach rynkowych wznoszono drewniane domy z podcieniami na słupach, szczytowo ustawione do rynku, z wysuniętymi w jego stronę szerokimi okapami dachów. Na tyłach domów, znajdowały się zabudowania gospodarcze. Starsze z zachowanych do dziś domów pochodzą z XIX wieku, lecz piwnice pod nimi powstały w XVI-XVII wieku. Rynek i przyległe ulice nawierzchnię brukowaną uzyskały podczas budowy fortyfikacji, wykorzystując kamień, nieprzydatny do wnoszenia muru – były to nieregularne płyty kamienne. W chwili obecnej budynek w miejscu dawnego ratusza jest budynkiem nowym – wybudowanym w 2001 r.

W zakresie ochrony układów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje utrzymanie historycznej kompozycji układów urbanistycznych, posiadających czytelnie zachowany układ przestrzenny, w tym odpowiednio do cech zagospodarowania obszaru:

- istniejących ciągów ulicznych z ich przekrojami, szerokościami ulic i chodników, liniami zabudowy frontowej oraz z historycznymi nawierzchniami ciągów komunikacyjnych,
- zasad historycznej parcelacji,
- linii zabudowy – wyznaczonej przez zachowaną zabudowę historyczną,
- kompozycji zabudowy obrzeżnej w granicach historycznych parceli, z przewagą zabudowy w formie zwartych pierzei,
- gabarytów wysokościowych zabudowy wytyczonych wysokością zachowanej zabudowy historycznej,
- historycznych dominant i ich ekspozycji,
- osi widokowych oraz ekspozycji i otoczenia obiektów zabytkowych,
- istniejącego historycznego zagospodarowania terenu wpisanego do rejestru zabytków lub zakwalifikowanego do wpisu do rejestru zabytków oraz wskazanego w gminnej ewidencji zabytków, w tym zabudowy, małej architektury, zieleni komponowanej.

Charakterystykę stanu zachowania wartości urbanistycznych Gminy Jaślicka, związaną z poszczególnymi okresami jego rozwoju przestrzennego przedstawiono w poniżej.

8.2.2. Zabytki Gminy Jaślicka.

Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków:

1. Cerkiew p.w. św. Paraskewi w Daliowej (drewniana, 1928 r.), nr rej. A-150 z dnia 22.06.1989 r.
2. Zespół kościelny w Jaślickach: nr rej. A-72 z dnia 27.11.1952 r., zaktualizowany – nr rej. A-1171 z dnia 08.08.2013 r.
  - a) kościół parafialny p. w. św. Katarzyny Aleksandryjskiej (murowany, 1724-1732 r., przebudowany w 1912 r.),
  - b) murowane ogrodzenie,
  - c) lipy na cmentarzu kościelnym.
3. Piwnice ratusza w Jaślickach (murowane, 1550-1600 r.), nr rej. A-291 z dnia 11.03.1972 r.
4. Stara plebania nr 7 w Jaślickach (murowana, 1890 r.), nr rej. A-93 z dnia 13.07.2004 r.
5. Dom nr 24 w Jaślickach (drew., 1850-1899 r.), nr rej. A-165 z dnia 10.03.1972 r.
6. Dom nr 26 w Jaślickach (drew., 1890-1910 r.), nr rej. A-166 z dnia 11.03.1972 r.
7. Dom nr 28 w Jaślickach (drew., 1890-1910 r.), nr rej. A-167 z dnia 11.11.1971 r.

8. Dom nr 126 (drew., 1850-1899 r.), nr rej. A-169 z dnia 13.03.1972 r.
9. Kurhan szwedzki x 1669 r., nr rej. C-90 z dnia 31.03.2016 r.
10. Kapliczka słupowa na kurhanie szwedzkim (kamienna., 1669 r.), nr rej. B-764 z dnia 31.03.2016 r.
11. Kościół filialny p. w. św. Mikołaja (dawna cerkiew) w Woli Niżnej (murowany, 1812 r.), nr rej. A-162 z dnia 28.09.1989 r, zaktualizowany - nr rej. A-1293 z dnia 28-11-2014 r.
12. Dom drewniany znajdujący się w Muzeum Budowli Ludowych w Sanoku, nr rej. A-168 z 11.11.1971 r.
13. Kamienne piwnice przyrynkowe w Jaśliskach, nr rej. A-1473 z 13.07.2017 r.

Wykaz obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Jaśliska:

Czeremcha

1. Krzyż przydrożny w całości wykonany z kamienia, 1890-1907, dz. nr ew. 32 obok 7/6.
2. Krzyż przydrożny w całości wykonany z kamienia, 1890-1907, dz. nr ew. 32 obok 21.
3. Krzyż przydrożny w całości wykonany z kamienia, 1890-1907, dz. nr ew. 32 obok 21.
4. Fundamenty po cerkwi pw. św. Opieki Bogurodzicy oraz cmentarz przy cerkiewi, kam., 1883 r., dz. nr ew. 18 oraz 35/2.
5. Cmentarz grekokatolicki, dz. nr ew. 35/1.
6. Krzyż przydrożny w całości wykonany z kamienia, 1890-1907, dz. nr ew. 7/9 naprzeciwko zbiornika p.poż.

Daliowa

1. Cerkiew pw. św. Paraskewii, drewniana, 1928 r., wpis do rej zab. A-150/89.
2. Kostnica, kamienna, 1850-1875 r.
3. Krzyż przydrożny obok posesji nr 62, drew.-kamienny, 1890-1910 r.
4. Kapliczka naprzeciw posesji nr 41, mur., 1890-1910 r.
5. Cmentarz grekokatolicki, dz. nr ew. 184.
6. Stara plebania grekokatolicka, murowana, z 1928 r., dz. nr ew.386/2.

Darów

1. Krzyż przydrożny w całości wykonany z kamienia, 1890-1907, dz. nr ew. 10.
2. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1890-1907, dz. nr ew. 7.
3. Cmentarz grekokatolicki, dz. nr ew. 52.

Jasiel

1. Krzyż przydrożny (PETRO STEC) w całości wykonany z kamienia, 1865, dz. nr ew. 6.
2. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1890-1907, dz. nr ew. 3/3.
3. Cmentarz grekokatolicki oraz sowiecki – wojskowy, kamienne i kamiennie-metalowe nagrobki, dz. nr ew. 3/3.
4. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, brak krzyża, 1901, dz. nr ew. 3/3.
5. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, brak krzyża, 1890-1907, dz. nr ew. 6/1.
6. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1904, dz. nr ew. 14/11.

Jaśliska

1. Kapliczka obok posesji nr 146, mur., 1800-1850 r.
2. Kapliczka obok posesji nr 100, mur., 1892 r.

3. Kapliczka przy posesji nr 140a, mur., 1775-1825 r.
4. Kostnica, drew., 1900-1930 r.
5. Studnia przy posesji nr 20, kamienno-bet., 1850-1899 r.
6. Kościół parafialny, murowany, 1732-1756, wpis do rej zab. A-1171 (d. A-72/52),
7. Piwnice, kamienne, 1550-1600, wpis do rej zab. A-291/72.
8. Dom nr 7, drew., 1875-1899 r.
9. Plebania, murowana, 1890, wpis do rej zab. A-93/2004.
10. Dom wraz z kamiennymi piwnicami, nr 21, drew., 1850-1899 r.
11. Dom , nr 24, drew., 1850-1899 r., wpis do rej zab. A-165/72.
12. Dom z piwnicą, nr 26, drew., 1890-1910 r., wpis do rej zab. A-166/72.
13. Dom , nr 28, drew., 1890-1910 r., wpis do rej zab. A-167/72.
14. Dom wraz z kamiennymi piwnicami, nr 29 , drew., 1850-1899 r.
15. Dom nr 56, drew., 1890-1910 r.
16. Kamienne piwnice nr 58, kam., 1890-1910 r.
17. Dom nr 102, drew., 1900-1925 r.
18. Dom nr 103, drew., 1900-1925 r.
19. Dom nr 104, drew., 1900-1925 r.
20. Dom nr 126, drew., 1890-1910 r., wpis do rej zab. A-169/72.
21. Kamienna piwnica nr 128, kam., 1800-1850 r.
22. Dom nr 131, drew., 1800-1850 r.
23. Dom nr 132, drew., 1850-1899 r.
24. Kapliczka słupowa na kurhanie szwedzkim, dz. nr ew. 26/3, kam., 1669 r., wpis do rej zab. B-764 z 31.03.2016 r.
25. Kamienne piwnice, dz. nr ew. 404, kam., 1550-1600 r.
26. Kamienne piwnice, dz. nr ew. 399, kam., 1550-1600 r.
27. Dom (MBL w Sanoku), dz. nr ew. 390, drewn., wpis do rej zab. A-168 z 11.11.1971 r.
28. Kamienne piwnice, dz. nr ew. 393, kam., 1550-1600 r.
29. Dom wraz z kamiennymi piwnicami, dz. nr ew. 396/1, mur., 1550-1600 r.
30. Dom wraz z kamiennymi piwnicami, dz. nr ew. 277, drewn., 1550-1600 r.
31. Kamienne piwnice, dz. nr ew. 295, kam., 1550-1600 r.
32. Kamienne piwnice przyrynkowe w Jaśliskach, dz. nr ew. 295, 296/1, 296/2, 298/1, kam., wpis do rej zab. A-1473 z 13.07.2017 r.
33. Kamienne piwnice, dz. nr ew. 298/1, 298/2, kam., 1550-1600 r.
34. Kamienne piwnice, dz. nr ew. 301/3, 307, kam., 1550-1600 r.
35. Kamienne piwnice, dz. nr ew. 329, kam., 1550-1600 r.
36. Kamienne piwnice, dz. nr ew. 1467, kam., 1550-1600.
37. Kamienne piwnice, dz. nr ew. 1460, kam., 1550-1600.
38. Kamienne piwnice, dz. nr ew. 1457, kam., 1550-1600.
39. Cmentarz rzymskokatolicki – parafialny z kwaterą wojskową z I w.ś., dz. nr ew. 137.
40. Cmentarz żydowski, dz. nr ew. 1416.
41. Kapliczka przydrożna, kam., dz. nr ew. 2490/1.

Moszczaniec

1. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1920 r., dz. nr ew. 63.
2. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1890-1907 r., dz. nr ew. 40/2, 15/143, 40/1.
3. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1928 r., dz. nr ew. 24/8.
4. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1929 r., dz. nr ew. 23/2.
5. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1920-1930 r., dz. nr ew. 23/3.

6. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1920-1930 r., dz. nr ew. 24/8, 324.

Polany Surowiczne

1. Dzwonnica cerkiewna wraz z cmentarzem grekokatolickim, mur., 1728 r., dz. nr ew. 48.
2. Cmentarz grekokatolicki, dz. nr ew. 49.

Posada Jaśliska

1. Kapliczka, murowana „U św. Jana”, 1800-1850 r.
2. Kapliczka obok posesji nr 167, mur., 1850-1875 r.
3. Dom ludowy nr 90, drew., 1920-1939 r.
4. Dom nr 157, drew., 1890-1910 r.

Rudawka Jaśliska

1. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1880-1907 r., dz. nr ew. 37.
2. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1880-1907 r., dz. nr ew. 26.

Wola Niżna

1. Kapliczka naprzeciw posesji 19a, murowana, 1850-1875 r.
2. Kapliczka, mur., 1850-1875 r., na działce nr ew. 4077,
3. Kaplica, mur., 1850-1875 r., na działce nr ew. 115,
4. Dom ludowy nr 8, mur. z piwnicą, 1933 r.
5. Kościół parafialny p. w. św. Mikołaja (d. cerkiew), mur., dz. nr ew. 396/1, 396/2, 396/3, 396/4, 396/5, 1812 r., wpisany do rej. zab. A-1293 z 28.09.1989 r. (d. A-162).
6. Cmentarz grekokatolicki, dz. nr ew. 395/5, 396/3.

Wola Wyzna

1. Cmentarz grekokatolicki, 1882 r., dz. 107.
2. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż lastriku, 1880-1907 r., dz. nr ew. 74/3.

Lipowiec

1. Kapliczka, mur., 1850-1910 r.
2. Krzyż przydrożny, mur., 1907 r.
3. Dom nr 2, drew., 1900-1925 r.
4. Dom nr 4, drew., 1900-1925 r.
5. Krzyż przydrożny, kam., 1907 r.
6. Krzyż przydrożny, mur., 1904 r.
7. Cmentarz grekokatolicki, 1931-1956 r.

Surowica

1. Krzyż przydrożny, cokół wykonany z kamienia, krzyż metalowy, 1890-1907 r.
2. Cmentarz grekokatolicki, 1891 r. dz. 24

Szklary

1. Fundamenty po cerkwi św. Mikołaja, kam., 1894 r.
2. Cmentarz grekokatolicki, 1894-1955 r.

W zakresie najważniejszych, wybranych zabytków i dziedzictwa kulturowego na terenie gminy potencjał kulturowy Jaślisk obejmuje:

➤ **Cerkiew św. Paraskewy w miejscowości Daliowa**

Cerkiew została zbudowana w 1933 roku na miejscu poprzedniej, która spłonęła w roku 1931. Została wybudowana przez cieśle, którzy zostali sprowadzeni z Huculszczyzny. Od lat wysiedleń po II wojnie światowej do lat osiemdziesiątych XX wieku budynek był wykorzystywany jako magazyn PGR. Ze względu na brak remontów chyliła się ku upadkowi. Po zwrocie jej prawowitym właścicielom została odremontowana. Konsekwrowana została ponownie w 1995 roku, ale nabożeństwa odprawiają się tu jedynie okazjonalnie. Cerkiew jest świątynią drewnianą o konstrukcji zrębowej zbudowaną na planie krzyża, z dużą kopułą centralną, która nakrywa nawę, w tak zwanym „ukraińskim stylu narodowym”. Dachy bocznych ramion nakrywają dwuspadowe dachy pokryte blachą. Ściany oszalowane są pionowymi deskami. Wewnątrz świątynia jest dość pusta. Ściany pokrywa drewniana boazeria. Poprzedni ikonostas strawił pożar, nowego nie zdążono postawić z braku pieniędzy przed wybuchem wojny.

➤ **Zespół kościelny w Jaśliskach**

Kościół parafialny p. w. św. Katarzyny Aleksandryjskiej został wybudowany w stylu późnobarokowym na miejscu drewnianego kościoła pod wezwaniem Św. Stanisława, który był posadowiony w roku 1529. Obecna świątynia została rozbudowana w roku 1912. Połączono nawę z dzwonnica, podwyższono mury oraz wymieniono dachy. Kościół ma układ jednonawowy z dwoma kaplicami bocznymi. Nawa jest szersza i wyższa od prezbiterium. W ołtarzu głównym, o cechach późnobarokowych oraz rokokowych, wykonanego z drewna lipowego w 1765 roku, znajduje się obraz Matki Boskiej Jaśliskiej sygnowany w 1634 roku przez Petrusa Raphaela Burnathowicza z Brzozowa, a koronowany przez Papieża Jana Pawła II w czerwcu 1997 r. podczas mszy w Krośnie. Obraz uznawany jest za cudowny. W zachodnim ołtarzu bocznym znajduje się obraz Św. Tekli, który ocalał z pożaru plebanii w 1771 roku. W wieży kościoła wiszą trzy dzwony, z czego dwa pochodzą z XVII w. Kościół parafialny otaczają pozostałości ogrodzenia murowanego. Na ternie kościoła znajdują się liczne lipy, które także objęte są ochrona konserwatorską.

➤ **Piwnice w Jaśliskach**

Piwnice jaśliskie datowane są na przełom XV i XVI wieku. Dzięki przywilejom uzyskanym przez właściciela miasta biskupa przemyskiego Macieja Drzewickiego na początku XVI wieku oraz późniejszych, kupcy byli zmuszeni zostawiać swój towar na pewien czas w składach miejskich wnosząc opłatę za składowanie. Po załamaniu się handlu winem, piwnice służyły do trzymania płodów rolnych, a później jako składy opału. Piwnice są skanalizowane. Sieć kamiennych rur pod całym Jaśliskami odprowadza wodę z piwnic, dzięki czemu jest w nich sucho. Dodatkowo trzymają stałą temperaturę przez cały rok – około 12 stopni. Największe piwnice zlokalizowane są pod ratuszem. Są to dwie komory, równoległe położone do siebie, o długości prawie 30 metrów i wysokości ponad 3 metrów.

➤ **Drewniana zabudowa**

Na terenie Jaślisk występuje zabudowa drewniana. Są to domy drewniane o budowie przysłupowej. Konstrukcja ścian jest wieńcowa, w formie wiązań na rybi ogon. Ustawienie domów jest szczytowe do placu. Są to domy wąskofrontowe. Dachy są dwuspadowe, wysunięte do frontu – tworzą niewielkie podcienia. Szczyty budynków szalowane są deskami, ozdobionymi u dołu wycinanką (tzw. wieszarami). Domy te są dwutraktowe. Jeden ciąg stanowiący część mieszkalną tworzy izba, komora i alkierz, drugi ciąg składa się z sieni (z której jest wejście do izby) połączonej z boiskiem. Z boiska prowadzi wyjście na zaplecze budynku. Trzy najstarsze domy (z połowy XIX w.) zachowały się w południowo-zachodniej pierzei (nr 26, 29 i 30). Stare drewniane domy o konstrukcji zrębowej z początków naszego stulecia zlokalizowane są przy trakcie węgierskim (po wschodniej jego stronie) na południe od rynku. Za wymagającą rewaloryzacji

południową pierzeją rynku położona jest uliczka Rozpatrz z drewnianymi domami charakterystycznymi dla klimatu Jaślik sprzed wieku. Na rogu uliczki Rozpatrz i traktu węgierskiego posadowiona jest chałupa przystępowa bita gontem – jedna z najstarszych w Jaślikach.

8.2.3. Stanowiska archeologiczne.

Rejon gminy i otaczające tereny były penetrowane przez człowieka ze zmiennym nasileniem od około 2 500 lat p.n.e. Osadnictwo neolityczne skupiało się w bliskim sąsiedztwie rzek. W dolinie Jasiołki odnaleziono liczne ślady związane z osadniczym trybem życia polegającym na hodowli i zbieractwie. W Szklarach zlokalizowane jest grodzisko kultury łużyckiej, które datowane jest na 900-300 lat p.n.e. Bliższe jego rozpoznanie wymaga podjęcia badań archeologicznych (w chwili obecnej jest to grodzisko domniemane).

Stanowiska archeologiczne na terenie gminy posiadają zróżnicowany charakter i datowanie. Reprezentowane są przez artefakty archeologiczne sięgające swoją chronologią do epoki kamienia gładzonego (neolit) po okres nowożytny.

Granice obszaru w/w stanowisk należy uszczegółowić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W kwestii ochrony stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje:

- zakaz wszelkiej działalności związanej z pracami ziemnymi, poza badaniami archeologicznymi oraz pracami zabezpieczającymi stanowiska,
- zachowania istniejącego układu topograficznego (np. grodziska),
- pozwolenie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków na wszelkie działania w obrębie stanowiska.

Wykaz stanowisk archeologicznych na obszarze gminy Jaślika wpisanych do gminnej ewidencji zabytków:

Lp.	Nr st. na obszarze	Rodzaj st.	Chronologia stanowiska	AZP
JAŚLIKA				
1	1	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Epoka kamienia - Ślad osadnictwa – frag. odłupka z krz. spatyn. • Późne średniowiecze – ślady osadnictwa – fragment naczynia 	116-74/2
2	2	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Paleolit - Ślad osadnictwa – frag. odłupka z krz. spatyn. 	116-74/3
3	3	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Epoka kamienia - Ślad osadnictwa – tuska z krz. juraj. 	116-74/4
4	4	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Neolit (wcz. EB) - ślady osadnictwa – odłupek korowy z krzem. przep. • Okres nowożytny– ślady osadnictwa – fragmenty naczyń i kafl 	116-74/5
5	5	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Okres nowożytny– ślady osadnictwa – fragment monety srebrnej 	116-74/6
6	6	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Sch. Neolitu - Epoka brązu - Ślad osadnictwa – odłamek z rogowca 	116-74/7
7	7	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Epoka kamienia - Epoka brązu - Ślad osadnictwa – fragm. odłupków z krzem. przep. 	116-74/8
8	8	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • XVII w. - Ślad osadnictwa – zespół staromiejski w granicach murów obronnych 	116-74/11
9	9	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • 1669 r. - Ślad osadnictwa – Kurhan szwedzki – wpis do rej. Zab. C-90 z 31.03.2016 r. 	116-74/12
CZEREMCHA				
10	1	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Paleolit 	117-74/1

DALIOWA				
11	1	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> okres prehistoryczny - ślady osadnictwa – fragment ceramiki Późne średniowiecze – ślady osadnictwa – fragment części brzegowej 	115-74/1
12	2	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Późne średniowiecze - ślady osadnictwa – fragment ceramiki XVII w. – ślady osadnictwa – boratynka Jana Kazimierza 	115-74/2
13	3	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Epoka kamienia - Ślad osadnictwa – okruch neg. z rogowca 	115-74/3
LIPOWIEC				
14	2	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Okres nowożytny – ślady osadnictwa – strzeżenie żelazne 	116-74/9
POSADA JAŚLISKA				
15	1	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Epoka kamienia - Ślad osadnictwa – frag. neg. z krzemienia (przypalony) 	115-75/1
16	2	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Neolit - ślady osadnictwa – kult. Malicka (?) – fragment ceramiki 	115-75/2
17	3	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> okres prehistoryczny - ślady osadnictwa – fragment ceramiki 	115-74/4
18	4	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> okres prehistoryczny - ślady osadnictwa – fragment ceramiki 	115-74/5
19	5	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> okres rzymski – kultura przeworska – ślady osadnictwa – fragmenty ceramiki 	115-74/6
20	6	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Epoka kamienia - Ślad osadnictwa – fragment odlupka z obsydianu 	115-74/7
21	7	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Epoka kamienia - Ślad osadnictwa – początkowy rdzeń rogowca 	116-74/1
22	8	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> nieokreślona - Ślad osadnictwa – okruchy neg. z krzemienia przypalonego 	116-75/8
23	9	Ślady osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Późny ok. rzymski ? - kult. przeworska – fr. naczynia 	116-75/9
SZKLARY				
24	1	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> eneolit – ślady osadnictwa – kult. KCSZ – fr. ret. wióra krzemiennego 	115-74/8
WOLA NIŻNA				
25	1	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Epoka kamienia - Ślad osadnictwa – łuska z krzem. jur. 	116-75/1
26	2	Ślad osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Epoka kamienia – wcz. EB - Ślad osadnictwa – mikrodrapacz (?) z krzem. jur. 	116-75/2
27	3	Ślady osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> pradzieje - ślady osadnictwa – fragmenty naczyń 	116-75/3
28	4	Ślady osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> pradzieje - ślady osadnictwa – fragmenty naczyń 	116-75/4
29	5	Ślady osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Późne średniowiecze/ Okres nowożytny - ślady osadnictwa – fragment brzegu i frag. Zdobiony 	116-75/5
30	6	Ślady osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Okruchy neg. z krzemienia przypalonego 	116-75/6
31	7	Ślady osadnictwa	<ul style="list-style-type: none"> Późny ok. rzymski ? - kult. przeworska ? – fr. naczynia Późne średniowiecze/ ok. nowożytny – fr. naczynia 	116-75/7

8.2.4. Dziedzictwo kulturowe oraz dobra kultury współczesnej.

Na obszarze gminy zlokalizowane są następujące pomniki historii:

- **Pomnik w Posadzie Jaśliskiej ku czci pomordowanych milicjantów** – pomnik powstał w 1974 roku. Na pomniku umieszczona jest tablica z napisem: „W hołdzie Poległym w walce o Utrzymanie Władzy Ludowej 25.02.1945 r. st. sierż. Kogut Władysław ob. Wilhelm Łątka w XXX rocznicę MO i SB SPOŁECZEŃSTWO Gminy Jaśliska 7.X.1974 r.” – treść tablicy w trakcie zmiany.
- **Pomnik w Woli Niżnej ku czci pomordowanych przez bandy UPA 60 żołnierzy WOP w straźnicy w Jasielu** – pomnik powstał w latach 1964-1965. Tablice z inskrypcją ufundowali i wykonali członkowie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Treść inskrypcji na tablicy: „Dnia 23.03.1946 r.oku w nierównej walce z przeważającymi siłami band nacjonalistycznych UPA poległo 60 żołnierzy WOP w straźnicy w Jasielu.” – treść tablicy w trakcie zmiany.
- **Pomnik ku czci Kurierów Beskidzkich w Jasielu** – pomnik powstał w 1981 r. podczas II Rajdu Szlakiem Kurierów Beskidzkich, jest zwieńczeniem tarasu pn. Beskidzka Trasa Kurierska „Jaga-Kora”. Przez Jasiel wiodła jedna z tras kurierskich. Oślonięcia pomnika dokonał Jan Łożański, jeden z najbardziej znanych kurierów Komedy Głównej Związku Walki Zbrojnej, który przebył 45 razy całą trasę Budapeszt-Warszawa.
- **Pomnik ku czci pomordowanych wojsk ochrony pogranicza w Jasielu** – pomnik ku czci pomordowanych dnia 20 marca 1946 roku w walkach UPA, w których zginęło 2 żołnierzy, a 36 pograniczników następnego dnia Ukraińcy rozstrzelali na Berdzie nad Wisłokiem. Los około 20 jest nieznanym.
- **Pomnik 600-lecia Jaślisk** – pomnik powstał w 1966 roku dla uczczenia 1000-lecia państwa Polskiego i 600-lecia Jaślisk.

Na obszarze gminy zlokalizowane są następujące pomniki historii w postaci krzyży:

- **Krzyż Milenijny w Posadzie Jaśliskiej** – krzyż został postawiony w grudniu 2000 roku. Został ustawiony na Wierzchgorze na nowe milenium Jest na nim umieszczona tabliczka z napisem: „Millenium 2000 z Jezusem i Maryją w trzecie tysiąclecie – społeczeństwo. Posada Jaśliska Grudzień 2000”.
- **Krzyż przydrożny przy wjeździe do Daliowej** – krzyż powstał w latach 1890-1910. Historia jego powstania nie jest znana, nie zachowała się także w pełni pierwotna budowa krzyża (krzyż kamienny) – ocalała jedynie kamienna podstawa. Sam krzyż został zniszczony przed 1981 r.
- **Krzyż czeski w Posadzie Jaśliskiej** – 5 m krzyż drewniany został postawiony w miejscu pierwotnej mogiły poległych i zmarłych od ran żołnierzy, w większości z 1 Korpusu Czechosłowackiego, którzy trafili do szpitala polowego w budynku Sióstr Sercanek podczas walk we wsi w 1944 roku.

Na obszarze gminy są zlokalizowane następujące wybrane kaplice i kapliczki:

- **Kaplica na Wierzchgorze w Posadzie Jaśliskiej** – 17 grudnia 2005 r. odbyła się uroczystość jej poświęcenia. Kapliczka zlokalizowana jest w jednym z piękniejszych miejsc widokowych.
- **Kaplica św. Jana z Dukli na Górze Piotruś** – na kaplicę na potoku, obok źródła składa się wysoki metalowy krzyż i kaplica szafkowa z obrazem św. Jana z Dukli, a wyżej nad potokiem, na płaskim wzniesieniu została wybudowana w 2005 r. nowa kapliczka drewniana.

- **Kaplica św. Józefa Sebastiana Pelczara w Daliowej „Na Spalonej”** – kaplicę zbudowano na miejscu kaplicy w nieistniejącej willi biskupiej. Wokół kaplicy, poprowadzono stacje Drogi Krzyżowej i dróżki różańcowe. Uroczystego poświęcenia kaplicy wraz z ołtarzem dokonał Ksiądz Biskup Stefan Moskwa w dniu 7 czerwca 1994 roku.
- **Kaplica św. Jana Chrzciciela w Woli Niżnej** – kaplica mszalna wybudowana w 1902 roku w ogrodzie plebańskim z cegły. Była miejscem kultu unickiego. Kaplica posiada sufit drewniany, beczkowy. Obecnie nieczynna.
- **Kaplica na Łamańcach w Jaśliskach** – pierwsza kaplica mszalna wybudowana w XVI w. brak datowania obecnej kaplicy. Kaplica posiada ołtarz oraz erygowaną drogę krzyżową.
- **Kaplica Boga Ojca w Jaśliskach** – zbudowana w miejscu, na którym wykonywano karę chłosty i śmierci. Kaplica została odnowiona w 1970 r. W chwili obecnej w kaplicy znajduje się obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy z 1965 r.
- **Kapliczka przydrożna słupowa w Woli Niżnej** – powstała w latach 1850-1875. Historia jej powstania i kultu nie jest znana.
- **Kapliczka przydrożna w Daliowej** – powstała w latach 1890-1910. Dokładna historia jej powstania nie jest znana.
- **Kapliczka przydrożna słupowa w Szklarach (na tzw. Kopcu Szwedzkim)** – powstała w 1697 r. Usytuowana jest na niewielkim nasypie – możliwe, że na mogile poległych w walkach żołnierzy.
- **Kapliczka słupowa w Szklarach/Króliku Wołoskim** – w latach 1769-1772 w okolicy Szklar stacjonowały chorągwie konfederatów barskich. Kamienny obelisk zwieńczony żeliwnym krzyżem ustawiony jest na mogile konfederatów wziętych do niewoli przez Rosjan i wyklutych przez kozaków pikami.
- **Kapliczka u św. Jana w Posadzie Jaśliskiej** – powstała w latach 1890-1910. Dokładna historia jej powstania nie jest znana. W 2003 r. z inicjatywy jaśliskiej społeczności kapliczkę odrestaurowano i zwieńczono czterospadowym, gontowym dachem.
- **Kapliczka Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Lipowcu** – została wybudowana w latach 1850-1910 przez rodzinę Warianków. Zbudowana jest na planie krzyża z kamienia rzecznego. Sklepienie wykonano z cegły. W kaplicy, w ołtarzyku umieszczono ikonę Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus.
- **Kapliczka na Kurhanie Szwedzkim w Jaśliskach** – powstała w 1659 r. Jedna z najstarszych w regionie. Powstała w miejscu pochówku polskich rycerzy poległych w bitwie ze Szwedami. Na wszystkich ścianach dawniej widoczne były napisy łacińskie – obecnie nieczytelne.
- **Kapliczka Boża Męka w Jaśliskach** – powstała w latach 1775-1825. Historia kultu nie jest znana. W środkowej kondygnacji znajduje się wizerunek biskupa Stanisława Szczepanowskiego.

Na obszarze gminy Jaśliska nie ma utworzonych parków kulturowych rozumianych zgodnie z przepisami odrębnymi.

Na terenie gminy zlokalizowane są cmentarze:

- **Cmentarz Jaśliski** – znajduje się nieopodal strażnicy Straży Granicznej, ok. 400 metrów na zachód od rynku. Znajduje się na nim wiele nagrobków z końca XIX i początku XX wieku. Wszystkie groby są grobami polskimi. Tuż przy dolnym wejściu po lewej stronie znajduje się kwatery żołnierska, w której pochowani są żołnierze polegli w 1915 roku.

- Cmentarz żydowski – zlokalizowany jest w Jaśliskach, powstał w 1883 roku i funkcjonował do czasów II wojny światowej. Zniszczone macewy jeszcze niedawno znajdowały się nad potokiem Bełcza, na południe od wsi, na lewo od drogi na Lipowiec. W 2005 roku część macew została odrestaurowana przez wolontariuszy z Nieformalnej Grupy kamieniarzy „Magurycz”, która zajmuje się społecznie beskidzkimi cmentarzami.
- Cmentarz grekokatolicki w Czeremsze,
- 2 cmentarze grekokatolickie w Daliowej,
- Cmentarz grekokatolicki oraz sowiecki – wojskowy w Jasielu,
- Cmentarz grekokatolicki w Lipowcu,
- Cmentarz grekokatolicki w Polanach Surowicznych,
- Cmentarz grekokatolicki w Surowicy,
- Cmentarz grekokatolicki w Szklarach.

W obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ochronie podlegają obiekty zabytkowe znajdujące się w rejestrze zabytków. Przy sporządzaniu miejscowych planów, należy poddać analizie i ochronie pozostałe zabytki na terenie gminy, przestrzenie publiczne, przeprowadzić analizy krajobrazowe, wyznaczyć otwarcia widokowe. Należy kontynuować te zasady przy opracowywaniu nowych planów miejscowych lub zmian obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego nie przewiduje projektowanych obszarów i formy ochrony zabytków oraz krajobrazu kulturowego na terenie gminy Jaśliska.

8.2.5. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Ze względu na charakter Gminy Jaśliska, należy zwrócić uwagę na wyeksponowanie wartości kulturowych miejscowości Jaśliska oraz na sformułowanie szczegółowych zaleceń konserwatorskich odpowiadających współczesnym trendom w tej dziedzinie.

Obecny rozwój myśli konserwatorskiej, wynikający ze zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych oraz z rozwijającej się technologii i zdobywanych doświadczeń, stwarza potrzebę zmiany sposobu traktowania tkanki kulturowej Jaślisk.

Obecnie wszystkie znane dobra kultury, w tym m.in. architektura drewniana, miejsca pamięci itd., na terenie gminy zostały ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków i są chronione na jej podstawie.

Na terenie gminy występują zidentyfikowane dobra kultury współczesnej, które zostały opisane w powyższych rozdziałach.

Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków – dziedzictwo kulturowe nie wpisane do rejestru zabytków, wymagają ochrony na podstawie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz przepisów odrębnych.

Zagrożeniami dla substancji zabytkowej gminy Jaśliska jest m.in.:

- brak infrastruktury technicznej na terenie zabytków,
- degradacja zabytków,
- zagrożenia inwestycjami o znaczącym wpływie na krajobraz otoczenia zabytków,
- brak restaurowania istniejących zidentyfikowanych i zachowanych zabytków.

9. Krajobraz Gminy Jaśliśka.

Przez termin krajobraz należy rozumieć postrzeganą przez ludzi przestrzeń, zawierającą elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowaną w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka. Krajobraz gminy Jaśliśka jest urozmaicony. Do podstawowych elementów krajobrazu gminy Jaśliśka należy zaliczyć pasma górskie, doliny rzeczne oraz różnorodną zabudowę będącą wynikiem działalności człowieka.

W krajobrazie Jaśliśk brak jest dominant przestrzennych. Na negatywny odbiór krajobrazu gminy Jaśliśk mogą wpływać liczne budynki o niezadowalającym stanie technicznym, a w szczególności zniszczone elewacje. Problemem postrzegania przestrzeni Gminy Jaśliśka, jak wielu innych polskich gmin, jest niekontrolowane i spontaniczne umieszczanie reklam. Na poprawę tego stanu może wpłynąć wprowadzenie tzw. ustawy krajobrazowej, która daje narzędzia jednostkom samorządu terytorialnego do uregulowania zasad sytuowania reklam. Ponadto, rada gminy może ustalić w formie uchwały zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane. W zakresie ochrony krajobrazu gminy Jaśliśka należy dążyć do utrzymania funkcji terenów chronionych będących korytarzami ekologicznymi.

Walory krajobrazu Gminy Jaśliśka

Z punktu widzenia potrzeb „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jaśliśka” najistotniejsze jest wskazanie obszarów o najwyższych i wysokich walorach krajobrazu oraz o krajobrazie dysharmonijnym.

Do obszarów krajobrazu zurbanizowanego należy obszar dawnego miasta lokacyjnego charakteryzujący się w pełni czytelnym układem urbanistycznym – rynku miejscowości Jaśliśka. Jest to typowa zabudowa małomiasteczkowa. Cechuje ją czytelna kompozycja urbanistyczna, udział zabudowy zabytkowej.

Obszary o krajobrazie współczesnym dysharmonijnym to obszary o rozplanowaniu podporządkowanym układowi dróg polnych, przemieszanej zabudowie współczesnej o nadmiernie zróżnicowanej formie architektonicznej i tradycyjnej, częściowo zdegradowanej oraz o niskich walorach estetycznych zagospodarowania.

Do obszarów krajobrazu otwartego o najwyższych walorach zalicza się większość obszaru gminy, gdzie został zachowany wysoki stopień naturalności zbiorowisk roślinnych i harmonijność krajobrazu.

Jednym z podstawowych czynników decydujących o atrakcyjności krajobrazu są warunki ekspozycji i percepcji krajobrazu.

Gmina ze względu na urozmaicone ukształtowanie i formę naturalną krajobrazu dysponuje znaczną liczbą punktów widokowych zlokalizowanych na szczytach gór – takich jak np. punkt widokowy na Górze Bania (695 m n. p. m.), punkt widokowy na Kamarce.

10. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.

Na dzień sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jaśliśka”, Sejmik Województwa nie uchwalił audytu krajobrazowego dla województwa podkarpackiego.

11. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.

11.1. Struktura społeczna miasta.

11.1.1. Demografia.

Łączna liczba ludności w gminie na dzień 30.04.2017 r. wynosiła 2 262 osób.

Średnia gęstość zaludnienia wg danych z 30.04.2017 r. wynosiła 136 osób na km². Gmina jest jedną z najmniejszych gmin w Polsce pod względem liczby mieszkańców.

Liczba mieszkańców w poszczególnych obrębach na dzień 30.04.2017 r.

Lp.	Obręb ewidencyjny.	Powierzchnia w ha.	Liczba mieszkańców.	Sołectwo.
1.	Moszczaniec	1508,8618	199	Moszczaniec
2.	Polany Surowiczne	1508,1485	0	Moszczaniec
3.	Darów	955,86	10	Moszczaniec
4.	Jasiel	1341,99	0	Moszczaniec
5.	Rudawka Jaśliska	422,97	0	Moszczaniec
6.	Surowica	984,3544	0	Moszczaniec
	RAZEM	6722,1847	209	Moszczaniec
7.	Jaśliska	615,3888	461	Jaśliska
8.	Lipowiec	1338,3588	5	Jaśliska
9.	Czeremcha	1105,2592	1	Jaśliska
	RAZEM	3059,0068	467	Jaśliska
10.	Wola Niżna	1417,8839	285	Wola Niżna
11.	Wola Wyżna	1173,989	19	Wola Niżna
	RAZEM	2591,8729	304	Wola Niżna
12.	Posada Jaśliska	1462,8729	821	Posada Jaśliska
13.	Szklary	879,1913	190	Szklary
14.	Daliowa	1891,1347	271	Daliowa
	RAZEM - CAŁA GMINA	16605,4143	2262	

Wg. Urzędu Gminy Jaśliska

Liczba mieszkańców wsi gminnych w przeważającej części oscyluje w granicach kilku - kilkunastu osób. Największą miejscowością jest Posada Jaśliska z liczbą osób 821, co stanowi 36,3% ogółu mieszkańców gminy. Kolejną miejscowością są Jaśliska z liczbą osób 461, co stanowi 20,4% mieszkańców. Liczbę 285 osób posiada wieś Wola Niżna (12,6% mieszkańców). Czwartą największą wsią jest Daliowa z liczbą 271 mieszkańców (ok. 12% mieszkańców). Na kolejnym miejscu jest Moszczaniec z liczbą 199 mieszkańców (8,8% mieszkańców) oraz Szklary – 190 mieszkańców (8,4% mieszkańców).

W związku z powyższym – Posada Jaśliska, Jaśliska, Wola Niżna, Daliowa, Moszczaniec oraz Szklary stanowią główne ośrodki życia lokalnej społeczności. Pozostałe wsie mają charakter rozwojowy o funkcjach związanych z turystyką, agroturystką i funkcjami letniskowymi.

Zmiany ludnościowe w poszczególnych latach przedstawia poniższe zestawienie (uwaga: zestawienie uwzględnia obszar gminy sprzed 1.01.2017 r., ze względu na brak danych dla gminy w obecnych granicach administracyjnych):

rok	2010	2013	2016
Liczba mieszkańców ogółem	2 110	2 067	2 054
Liczba kobiet	1 058	1 046	1 040
Liczba mężczyzn	1 052	1 021	1 014
produkcyjne grupy wieku w gminie w %			
	kobiety	mężczyźni	ogólnie
W wieku przedprodukcyjnym	20,0 %	21,3%	20,06%
W wieku produkcyjnym	55,8 %	65,6%	60,7%
W wieku poprodukcyjnym	24,2%	13,1%	18,7%

Wg.GUS

Ruch naturalny – dane z 31.12.2015 r. (uwaga: zestawienie uwzględnia obszar gminy sprzed 1.01.2017 r., ze względu na brak danych dla gminy w obecnych granicach administracyjnych):

rok	W liczbach bezwzględnych			
	małżeństwa	urodzenia	zgony	przyrost naturalny
2010	10	29	17	12
2012	10	26	25	1
2015	6	19	18	1

Wg.GUS

Migracje na pobyt stały – dane z 31.12.2015 r. (uwaga: zestawienie uwzględnia obszar gminy sprzed 1.01.2017 r., ze względu na brak danych dla gminy w obecnych granicach administracyjnych):

	W liczbach bezwzględnych			
	2010	2012	2014	2015
Zameldowania w ruchu wewnętrznym	34	11	13	19
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym	11	20	29	25
Saldo migracji	23	- 9	-16	-6
Zameldowania z zagranicy	0	0	2	0

Wymeldowania z zagranicy	1	0	1	0
Saldo migracji zagranicznych	-1	0	1	0
Saldo migracji ogółem	22	-9	-15	-6

Wg.GUS

Zgodnie z powyższymi tabelami, w mieście obserwuje się nieznaczny spadek liczby ludności. Mają na to wpływ przede wszystkim migracja i emigracja zarobkowa lokalnej ludności. Przyrost naturalny utrzymuje się mniej więcej na stałym poziomie i nie ma większego wpływu na liczbę mieszkańców. Można założyć, że przy eliminacji emigracji i migracji lokalnej społeczności, liczba mieszkańców utrzymałaby się na stałym poziomie (biorąc pod uwagę jedynie czynnik urodzeń i zgonów na terenie gminy), a przy udziale rozwoju gospodarczego gminy mogłaby wzrosnąć i zatrzymać ruchy migracyjne.

W gminie przypada na 100 kobiet – 98 mężczyzn, co jest wartością zrównoważoną i prawidłową. Średni wiek kobiet wynosi ok. 40 lat a mężczyzn ok. 38 lat.

Liczba osób zamieszkujących poszczególne tereny obrazuje warunki ekofizjograficzne oraz warunki rozwoju urbanistycznego. Duża liczba mieszkańców zajmujących dany teren m.in. związana jest z występowaniem dobrych warunków fizjograficznych, dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną oraz komunikacyjną, dostępnością do usług oraz walorami przyrodniczo-środowiskowymi.

Tworząc na terenie gminy przede wszystkim nowe miejsca pracy, wzmacniając zaplecze socjalne, edukacyjne i kulturalne oraz wspierając dostępność komunikacyjną, dostępu do infrastruktury technicznej, można uzyskać zmniejszenie ruchów migracyjnych ludności.

W kształtowaniu warunków życia oraz jego wysokiej jakości należy zintegrować możliwość pracy zarobkowej oraz unikatowe walory przyrodnicze gminy.

Należy także stosować rozwiązania przestrzenne, pozwalające na podniesienie standardu życia w gminie, zarówno ekonomicznego jak i przestrzennego, aby oprócz wstrzymania fali migracyjnej zachęcić migrantów spoza obszaru gminy do osiedlania się na terenie Jaślik. Należy kreować harmonię i ład przestrzenny.

11.1.2. Zatrudnienie.

Większość mieszkańców gminy utrzymuje się z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych, w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo). Pozostali mieszkańcy pracują w sektorze przemysłu i budownictwa, usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) i w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Gmina ma charakter rolniczo-turystyczny. Do podstawowych gałęzi należy rolnictwo, turystyka, usługi, a także działalność związana z leśnictwem i pozyskiwaniem drewna.

Liczba pracujących wg sektorów ekonomicznych – dane z 31.12.2014 r. (uwaga: zestawienie uwzględnia obszar gminy sprzed 1.01.2017 r., ze względu na brak danych dla gminy w obecnych granicach administracyjnych):

rok	sektor					ogółem
	rolniczy	przemysłowy	usługowy	finansowy	pozostałe	
2006	5 610	4 737	2 006	2 006	4 771	16 493
2010	14 633	4 943	2 010	2 010	5 083	26 576
2014	14 640	4 066	18	2 014	2 014	25 658

Wg. GUS

Należy zwrócić uwagę, że liczba osób pracująca w sektorze rolniczym sukcesywnie wzrasta. Należy stworzyć warunki rozwojowe tego sektora oraz umożliwić rozwój pozostałych sektorów w celu dywersyfikacji zatrudnienia, rozwijanie działalności gospodarczej, nie zapominając o koniecznym pozyskaniu zewnętrznych inwestorów w celu zapewnienia pracy dla mieszkańców.

W gminie średnio przypada 19 podmiotów gospodarczych na 100 osób. Stosunkowo mniej korzystna sytuacja charakteryzuje miejscowość Szklary i Jaśliśka, gdzie na 100 osób, ilość podmiotów gospodarczych przypada kolejno na 9 i 6 osób.

Należy wyznaczyć możliwości przestrzenne i infrastrukturalne w celu rozwoju ośrodków produkcyjnych i usługowych, które przyczynią się do bogacenia lokalnej społeczności oraz wzrostu jakości życia, przez co nastąpi zahamowanie bezrobocia oraz zatrzymanie procesu narastania biedy.

W celu tworzenia nowych miejsc pracy należy, oprócz wyznaczenia obszarów predysponowanych do lokalizacji nowych inwestycji o charakterze usługowym (związanym przede wszystkim z turystyką) oraz produkcyjnym (bez udziału przedsiębiorstw mogących wpływać negatywnie na środowisko), stworzyć programy promujące w celu pozyskania nowych inwestorów.

Poniżej przedstawiono dane charakteryzujące stan bezrobocia na terenie gminy.

Bezrobotni Gminy Jaśliśka – dane z 31.12.2014 r. (uwaga: zestawienie uwzględnia obszar gminy sprzed 1.01.2017 r., ze względu na brak danych dla gminy w obecnych granicach administracyjnych):

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kobiety	48	56	48	49	55	56	43
Mężczyźni	43	41	38	53	41	43	40
Ogółem	91	97	86	102	96	99	83

Wg. GUS

Stopa bezrobocia w kwietniu 2017 r., dla powiatu krośnieńskiego, wynosiła 10,3 %, w województwie podkarpackim 11,3% a w Polsce 8,1%.

Na terenie gminy bezrobocie na przestrzeni ubiegłych lat nieznacznie spadało, aczkolwiek jest to związane ze wzrostem bezrobotnych niezarejestrowanych oraz migracją ludności. W celu zatrzymania tendencji wzrostu bezrobocia należy bezwzględnie aktywować nowe tereny o przeznaczeniu pod usługi, produkcję oraz wprowadzić programy wspierające rozwój rolnictwa i gospodarki na terenie gminy.

Wyznaczenie nowych terenów wiąże się także z podniesieniem standardów dróg oraz budową nowych.

11.1.3. Struktura usługowa.

Rynek w miejscowości Jaśliska stanowi główny ośrodek usługowy gminy. Znajdują się tu sklepy, urząd pocztowy. Pozostałe miejscowości mają w swojej strukturze usługi podstawowe, przeważnie w formie sklepu spożywczo-przemysłowego.

Oprócz usług podstawowych (działalności prywatnych), na terenie gminy funkcjonują:

- jeden punkt apteczny,

Na terenie gminy zlokalizowany jest także:

- NZOZ VIVA Sp. z o.o. – w której świadczona jest profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży.
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaśliskach, który jest jedyną tego typu instytucją na terenie gminy.
- Gminny Ośrodek Kultury i Czytelnictwa w Jaśliskach.
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Jaśliskach – działająca w Urzędzie Gminy w Jaśliskach.

Struktura usługowa gminy zaspokaja lokalne potrzeby mieszkańców. W celach rozwoju należy aktywować tereny pod działalność usługową, które pozwoliłyby na rozwój funkcji oraz wprowadzenie nowych form usługowych na teren gminy. W związku z rolniczo-turystycznym charakterem obszaru zakłada się możliwość rozwoju usług związanych ze sprzedażą produktów rolnych oraz związanych z przetwórstwem mięsnym, a także wszelkich usług związanych z turystyką, rekreacją i sportem. Możliwy jest także rozwój firm oferujących usługi specjalistyczne.

Należy zauważyć, że na terenie gminy nie ma obiektu zapewniającego opiekę osobom starszym tj. placówki pielęgnacyjno-opiekuńczej, co przy wzroście liczby mieszkańców gminy w wieku poprodukcyjnym należy uwzględnić w strukturze rozwoju gminy.

Na terenie gminy zlokalizowany jest także zakład karny Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Rzeszowie – Oddział Zewnętrzny w Moszczańcu, który funkcjonuje od 1967 roku. W 2008 roku oddano do użytku nowy pawilon o pojemności 89 miejsc.

Gmina Jaśliska nie posiada statusu uzdrowiska, w związku z czym na jego terenie nie występują zakłady lecznictwa uzdrowiskowego. Jednakże najbliższe ośrodki tego typu znajdują się w Rymanowie-Zdroju oraz Iwoniczu-Zdroju, co stwarza możliwość rozwoju turystyki na terenie samej Gminy Jaśliska, przy wykształceniu poprawnej infrastruktury turystycznej, w tym ulokowania baz noclegowych o wyższym standardzie niż obiekty agroturystyczne oraz lokowanie obiektów typu SPA.

Należy także rozwijać bazę turystyczną w oparciu o rozwój już istniejących obiektów oraz lokując hotele o podwyższonym standardzie (trzy, cztero i pięć gwiazdkowych) oraz w oparciu o tzw. „turystykę młodzieżową oraz tanią pod względem kosztów” w postaci pól namiotowych oraz miejsc przeznaczonych do parkowania samochodów typu camper.

11.1.4. Obiekty przemysłowe, składowe oraz infrastrukturalne.

Na terenie gminy działa kilka zakładów produkcyjnych, aczkolwiek nie występują duże ośrodki produkcyjne, które stanowiłyby miejsce zatrudnienia dla dużej ilości lokalnej społeczności.

Na terenie gminy swoją lokalizację ma tartak.

Na obszarze gminy istnieją zakłady zajmujące się skupem oraz przetwórstwem owoców i warzyw.

Wskazana jest próba odbudowania branży tradycji winiarskiej jako kontynuacja tradycji oraz promocja gminy na większą skalę.

11.2. Infrastruktura społeczna.

11.2.1. Oświata.

Na terenie gminy funkcjonuje:

- Szkoła Podstawowa w Jaśliskach wraz z oddziałem przedszkolnym, Jaśliska 170, 38-485 Jaśliska.

Uzupełnieniem oferty szkoły podstawowej jest hala sportowa oraz boisko ORLIK.

W ramach szkolnej działalności uczniów i nauczycieli działają koła: Szkolne Koło Ligi Ochrony Przyrody oraz szkolne Koło Polskiego Czerwonego Krzyża.

W porównaniu do całego województwa podkarpackiego mieszkańcy Gminy Jaśliska mają nieznacznie niższy poziom wykształcenia (zgodnie z danymi z Narodowego Spisu Powszechnego 2011). Wśród kobiet mieszkających w Gminie Jaśliska największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (23,7%) oraz zasadnicze zawodowe (19,0%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (33,9%) oraz średnie zawodowe (22,1%).

W chwili obecnej w szkole podstawowej przypada ok. 21 uczniów na jeden oddział, przy czym szkoła podstawowa liczy 8 oddziałów.

Edukacyjne grupy wieku w gminie przedstawiają się następująco - dane z 31.12.2014 r. (uwaga: zestawienie uwzględnia obszar gminy sprzed 1.01.2017 r., ze względu na brak danych dla gminy w obecnych granicach administracyjnych):

	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
Populacja w wieku 3-6 lat	15,1%	19,8%	17,5%
Populacja w wieku 7-12lat	26,6%	25,1%	25,8%
Populacja w wieku 13-15 lat	18,5%	12,0%	15,2%
Populacja w wieku 16-18 lat	13,7%	18,7%	16,2%
Populacja w wieku 19-24 lat	26,2%	24,4%	25,3%

Źródło: dane powiatowe.

Należy dążyć do specjalizacji młodzieży w konkretnych zawodach – w rzemiośle i zdefiniowanych zawodach, które oferowane są w szkołach zawodowych. Edukacja w konkretnym zawodzie może sprzyjać rozwojowi gminy oraz regionu i może przyczynić się do minimalizacji bezrobocia.

W związku z powyższym należy utrzymać istniejące jednostki szkolne.

11.2.2. Administracja.

Na terenie gminy funkcję administracyjną sprawuje Urząd Gminy w Jaśliskach.

Poza tym na terenie gminy zlokalizowane są następujące urzędy i instytucje:

- Urząd Pocztowy w Jaśliskach.
  - Parafia Rzymskokatolicka w Jaśliskach.
- oraz służby interwencyjne:
- Ochotnicza Straż Pożarna w Jaśliskach.
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Posadzie Jaśliskiej.

11.2.3. Kultura.

Na terenie gminy działają następujące placówki z zakresu kultury i sportu, są to:

- Gminny Ośrodek Kultury i Czytelnictwa w Jaśliskach (biblioteka publiczna).
- Szkolne Koło Ligi Ochrony Przyrody.
- szkolne Koło Polskiego Czerwonego Krzyża.
- Stowarzyszenie Rozwoju Jaślisk i Okolic.
- Stowarzyszenie Na Styku Kultur.
- Stowarzyszenie Na Trakcie Węgierskim.
- Towarzystwo Ratowania i Opieki nad Zabytkami Beskidu Niskiego.
- Ludowy Klub Sportowy „Jasiołka” Jaśliska.
- Uczniowski Klub Sportowy „Żarniak”.
- Koło Gospodyń Wiejskich w Posadzie Jaśliskiej.
- Zespół J.A.B.A.D.U.

Na obszarze gminy istnieje kilka świetlic pełniących rolę domów kultury, lecz nie ma jednego większego ośrodka kultury, który wpłynąłby na polepszenie bazy zajęciowej, a także pozwolił na zgromadzenie większej liczby chętnych. Gmina nie posiada także stałej sceny lub hali widowiskowej.

W ciągu roku, pod koniec lata na terenie gminy odbywają się cyklicznie dożynki gminne.

11.2.4. Turystyka i rekreacja.

Gmina Jaśliska należy do miejsc bardzo atrakcyjnych pod względem turystyki i rekreacji ze względu na unikatowe walory przyrodnicze oraz odpowiednią bazę wyjściową dla ekoturystyki oraz wypoczynku rekreacyjno-sportowego.

Rozwój gospodarczy obszaru przebiega zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju, a tym samym zasoby środowiska naturalnego stanowią cenny element wpływający na rozwój regionu i jego funkcji agroturystycznej oraz turystyczno-rekreacyjnej. W zakresie rozwoju przedsiębiorczości dominującym sektorem są drobni przedsiębiorcy, których działalność nie wpływa negatywnie na stan środowiska naturalnego.

Do atrakcji turystycznych, stanowiący podstawę rozwoju turystycznego gminy, należy zaliczyć:

- dziką, nieskażoną przyrodę,
- atrakcyjność turystyczna – walory środowiska naturalnego – zalesienie obszaru, czyste środowisko, występowanie obszarów objętych szczególną ochroną,
- tereny leśne,
- pomniki przyrody,
- walory rekreacyjne terenów gminy,
- dobre warunki do rozwoju turystyki pieszej, rowerowej i konnej,
- warunki do rozwoju agroturystyki (czyste środowisko, zainteresowanie rolników),

- otwarty krajobraz naturalny z atrakcyjnymi punktami widokowymi i zachowanym krajobrazem naturalnym,
- istnienie możliwości wypromowania lokalnego produktu (tradycje składowania wina),
- bliskość uzdrowisk położonych w Rymanowie-Zdroju oraz Iwoniczu-Zdroju,
- zabytki architektoniczne (wysokim potencjałem odznacza się rynek jaśliski wraz z piwnicami z XVI w.),
- położenie przygraniczne,
- dostępność zewnętrznych środków finansowych Unii Europejskiej i krajowych wspierających rozwój obszarów wiejskich,
- rosnące zainteresowanie agroturystyką i turystyką aktywną.

Przez gminę zostały wytyczone następujące piesze szlaki turystyczne:

- „**Żółty szlak**” – łączy Przełęcz nad Czeremchą (581 m n.p.m.), poprzez Czeremchę i Lipowiec z Jaśliskami.
- „**Czerwony szlak**” – „**Na węgierskim trakcie**” – ścieżka historyczna: Jaśliska-Szklary, trasa po tzw. starej drodze ze Szklar do Jaślisk z pięknymi widokami na Jaśliska i Jaśliski Park Krajobrazowy, oraz 2 kapliczkami.
- „**Niebieski szlak**” – „**graniczny im Kazimierza Pułaskiego**”, o przebiegu: Ożenna-Przełęcz Mazgolica-Baranie (754 m)-Barwinek-Przełęcz Dukielska (500 m)-Jałowa Kiczera (579 m)-Czeremcha.
- „**Zielony szlak**” – Rozdroże pod Zrubaniem-Moszczaniec.

Przez gminę został wytyczony następujący szlak rowerowy:

- **Karpacki Szlak Rowerowy** – odcinek podkarpacki: Rozstajne-Jaśliska-Krościenko.

Wyznaczony jest także szlak konny prowadzący z Krempej, przez Polany, Olchowiec, Smereczne, Tyławę, Zydranową do Lipowca (stanica konna "Ostoja").

W chwili obecnej baza turystyczna opiera się o obiekty agroturystyczne, co jest prawidłowym kierunkiem rozwoju, ale niewystarczającym. Należy wprowadzić zróżnicowaną formę obiektów noclegowych od pól namiotowych do obiektów klasy 3, 4 i 5 gwiazdek. Co wprowadzi alternatywę do typowych obiektów agroturystycznych i zwiększy konkurencyjność gminy w regionie.

Gmina charakteryzuje się turystyką przyrodniczą i wypoczynkową. Turystyka na terenie gminy będzie jednym z głównych kierunków rozwoju, w związku z czym należy rozwijać bazę turystyczną zarówno noclegowa jak i usług gastronomii i handlu oraz podnosić jej standardy. Jest to jedno z najważniejszych uwarunkowań rozwoju.

11.3. Rolnictwo.

Na terenie Gminy Jaśliska przeważają gospodarstwa rolne o powierzchni od 1 do 5 hektarów – stanowią prawie 90% wszystkich gospodarstw. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi 3,61 ha, co jest wskaźnikiem niskim przy założeniu, że przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego w Polsce wynosi 9 ha. Rozdrobnienie rolnictwa na omawianym obszarze jest duże. Funkcjonujące gospodarstwa są gospodarstwami produkcji wielokierunkowej. Na dzień 31.12.2015 r. w rejestrze REGON były zarejestrowane 34 podmioty w sektorze rolniczym.

Uwarunkowania wynikające ze stanu istniejącego:

1. Korzystne położenie w strefie przygranicznej.
2. Umiarkowane zasoby ziemi użytkowanej rolniczo.
3. Ponad 40,2 % gleb IV klasy bonitacyjnej do produkcji rolnej.
4. Położenie w korzystnych warunkach lokalnych dla upraw o dużych wymaganiach siedliskowych, w tym dla roślin ciepłolubnych – uprawy ogrodnicze, w tym warzywa pod osłonami.
5. Uregulowane stosunki wodne.
6. Duże zasoby siły roboczej.
7. Możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki.
8. Możliwość rozwoju i promocji lokalnych produktów spożywczych.

12. Zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia.

Na obszarze gminy nie ma zakładów zaliczonych do zakładów o zwiększonym ryzyku (ZZR) lub dużym ryzyku (ZDR) wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, zgodnie z kryteriami ilościowo-jakościowym określonymi w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

W gospodarce przestrzennej gminy należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej:

1. W budynkach produkcyjnych, usługowych, użyteczności publicznej i mieszkalnych – należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidzieć schrony i ukrycia.
2. W rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w podpiwniczeniach budynków przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej Państwa.
3. Bez względu na typ zabudowy zarezerwować należy tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę/ dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności powinna wynosić najwyżej 800 m.
4. Istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych.
5. Oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do zaciemniania i wygaszenia.
6. Należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożeń poprzez syreny alarmowe przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m.
7. Układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki:
  - szerokość ulicy powinna uniemożliwić ewentualne zagruzowanie,
  - powinny być połączenia z traktami przelotowymi – zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia.
8. Należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi.
9. Wszelkie projektowane na obszarze miasta obiekty o wysokości równej i większej od 50 m n.p.t. oraz każdorazowo przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę należy zgłaszać do Sił Powietrznych RP.
10. Należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej.

13. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.

13.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.

Analizy ekonomiczne

W gminie rokrocznie przyjmowany jest projekt budżetu gminy na dany rok oraz Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy jaśliska.

Zgodnie z danymi GUS dochody oraz wydatki budżetu miasta ma 1 mieszkańca, w roku 2015 miały wyższy wskaźnik dochodu na jednego mieszkańca niż wydatków:

rok	2013	2014	2015
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	3,5 tyś.	4,2 tyś.	5,0 tyś.
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	3,1 tyś.	4,3 tyś.	4,8 tyś.

źródło: GUS

Wybrane wydatki i dochody budżetu gminy w %:

rok	dochody w %			Wydatki w %			saldo rok 2015
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	
Rolnictwo i łowiectwo	3,9	10,2	15,1	5,3	13,4	23,5	-8,4
Transport i łączność	3,9	5,7	3,6	8,0	10,5	4,1	- 0,5
Gospodarka mieszkaniowa	2,6	2,3	3,8	2,3	5,6	2,4	1,4
Administracja publiczna	0,3	0,3	0,2	15,0	11,2	11,3	- 11,1
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,2	0,3	0,1	0,6	0,9	0,6	- 0,5
Różne rozliczenia	49,5	41,9	36,0	----	----	----	----
Oświata i wychowanie	0,3	2,5	0,7	30,2	24,6	20,3	- 19,6
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	18,3	16,5	14,3	21,9	17,4	16,9	- 2,6
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,1	1,0	0,9	2,3	1,3	2,0	- 1,1
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,4	0,4	10,2	2,4	2,7	12,5	- 2,3
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2,2	0,5	3,2	6,3	3,5	3,7	-0,5
Kultura fizyczna	1,8	2,2	0,5	3,5	3,6	1,7	- 1,2
Ochrona zdrowia	---	---	--	0,4	0,2	0,2	---

Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	13,5	12,6	10,1	---	---	---	---
Działalność usługowa	---	---	---	1,0	0,7	0,2	---
Pozostałe	1,0	3,6	1,3	0,8	4,4	0,5	0,8

źródło: GUS

Analizując powyższe dane zwraca się uwagę, że gmina inwestuje przede wszystkim w zagadnienia w zakresie rolnictwa i leśnictwa oraz oświaty i wychowania.

Uchwała budżetowa Gminy Jaślicka przewiduje na 2017 rok wydatki związane z:

- infrastrukturę wodociągową i sanitacyjną wsi – 10 000,00 zł,
- budowę dróg wewnętrznych – 22 915,33 zł,
- oświetleniem ulic, placów i dróg – 13 742,38 zł,
- domami i ośrodkami kultury, świetlic i klubów – 33 000,00 zł,
- ochroną zabytków i opieką nad zabytkami – 3522,40 zł.

Uchwała Budżetowa, przewiduje także finansowanie szkół oraz innych podmiotów związanych z oświatą i wychowaniem oraz ochroną zdrowia mieszkańców poprzez finansowanie odpowiednich ośrodków, w tym zwalczanie narkomanii oraz przeciwdziałanie alkoholizmowi.

W związku z powyższymi danymi, należy przyjąć, że gmina w sposób realny planuje wydatki, jednakże realizacja inwestycji, bez pozyskania środków zewnętrznych oraz inwestorów prywatnych, nie jest w stanie (w sposób efektywny) zagwarantować w pełni wykonania zaplanowanych zadań w zakresie infrastruktury zarówno technicznej jak i społecznej.

W związku z dużym potencjałem turystycznym gminy, należy zagwarantować środki na cele podnoszenia jakości przestrzeni zurbanizowanej poprzez modernizację istniejących budynków oraz infrastruktury technicznej. Należy w sposób sukcesywny rewitalizować rynek Jaślicki oraz zmieniać oblicze terenów zdegradowanych.

„Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Jaślicka na lata 2017-2020” przewiduje, że budżet gminy w latach 2017-2020 będzie zrównoważony. Prognozowane w latach 2017-2020 wydatki majątkowe będą realizowane przede wszystkim z możliwych do pozyskania środków zewnętrznych na realizowane inwestycje.

Analizy środowiskowe

W celu określenia potrzeb i możliwości rozwojowych gminy Jaślicka w kontekście strefy przyrodniczej, w oparciu o dostępne dokumenty, określono stan środowiska na terenie gminy.

Zgodnie z analizą zdiagnozowano oraz zinterpretowano silne i słabe strony oraz zagrożenia dla gminy Jaślicka (pod względem środowiskowym).

Silne strony:

- możliwość rozwoju agroturystyki,
- korzystne położenie geograficzne, bliskość przejścia granicznego ze Słowacją,
- wysokie walory krajobrazowe wynikające z ukształtowania terenu,
- dobry stan środowiska naturalnego, małe zanieczyszczenie gleb,

- czyste środowisko, brak zanieczyszczeń przemysłowych,
- specyficzny mikroklimat z dużą zawartością jodu,
- bogactwa naturalne,
- brak na terenie gminy większego przemysłu,
- zachowane na wysokim poziomie zabytki kultury materialnej,
- korzystne położenie obiektów zabytkowych przy szlakach komunikacyjnych,
- bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne związane z łemkowszczyzną i kulturą żydowską.

Słabe strony:

- brak kanalizacji wsi,
- mała wartość techniczna i użytkowa obiektów zabytkowych.

Zagrożenia środowiska:

- brak systemu kanalizacji i oczyszczania ścieków na obszarze wiejskim,
- nielegalne wysypiska śmieci (składowanie odpadów w lasach i wyrobiskach),
- nielegalna penetracja terenów leśnych (wycinka lasów), nieprawidłowo przeprowadzone melioracje wodne.

Biorąc pod uwagę warunki przyrodnicze, występowanie obszarów prawnie chronionych oraz obecne zainwestowanie terenów a także stopień zaawansowania rolnictwa, na terenie gminy nie występują potencjalne konflikty między rozwojem funkcji rolniczych i inwestycyjnych a wymogami przepisów odrębnych w zakresie ochrony środowiska.

Należy dążyć do sukcesywnego skanalizowania i zwodociągowania obszaru gminy w obszarach zurbanizowanych.

Nie przewiduje się wydatków i inwestycji związanych z ochroną środowiska, poza znacznymi nakładami finansowymi związanymi z gospodarką komunalną.

Analizy społeczne

W kontekście strefy społecznej Gmina Jaślika ma następujące silne i słabe strony:

Silnymi stronami gminy jest pod względem społecznym:

- nieskażone środowisko,
- bezpieczeństwo mieszkańców,
- możliwość rozwoju agroturystyki i ekoturystyki,
- bardzo dobrze prowadzona gospodarka leśna,
- przygraniczne położenie.

Słabymi stronami gminy jest pod względem społecznym:

- stosunkowo wąski rynek pracy, wpływający na wysoki poziom bezrobocia w gminie, wynikający z ograniczonej liczby przedsiębiorstw oraz ograniczonego zainteresowania inwestowaniem w gminie,
- zbyt mała liczba zakładów produkcyjnych i usługowych,

- słaby rozwój działalności sportowej, który skutkuje niskim poziomem zaangażowania młodych ludzi w uprawianie sportu,
- nierównomierny rozwój poszczególnych miejscowości w gminie,
- niskie kwalifikacje zawodowe i wykształcenie osób bezrobotnych,
- nieatrakcyjny i mały rynek pracy,
- niski poziom dochodów ludności,
- mała różnorodność świadczonych usług bytowych,
- rozdrobniona struktura gruntów utrudniająca prowadzenie efektywnej gospodarki rolnej,
- niedoinwestowana infrastruktura drogowo-mostowa, która wpływa na obniżenie bezpieczeństwa drogowego oraz ograniczenie dostępności niektórych miejscowości,
- braki w infrastrukturze sportowej i rekreacyjnej utrudniające pełniejsze wykorzystanie potencjału gminy,
- brak bazy hotelowej i rekreacyjno-sportowej o podwyższonym standardzie,
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura komunalna,
- jakość dróg,
- słaby dostęp do Internetu,
- brak ścieżek rowerowych,
- brak połączenia kolejowego.

Szansami dla gminy jest pod względem społecznym:

- podniesienie poziomu infrastruktury,
- dalszy rozwój rolnictwa, turystyki, funkcji letniskowych, sportu i rekreacji,
- zbudowanie dobrej jakościowo sieci drogowej,
- rozwój agroturystyki,
- alternatywne źródła energii.

Gmina ma także przyjęty „Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Jaślicka na lata 2017-2021”, którego celem jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji, a zwłaszcza z opieką, wychowaniem i skuteczną ochroną dzieci, jak i również edukacja środowiska lokalnego w zakresie promowania społecznie pożądanego modelu rodziny.

Wszystkie powyższe działania mają za zadanie poprawę jakości życia mieszkańców oraz wzrost ładu na terenie gminy. W związku z powyższymi programami oraz nie wymienionymi wyżej, należy wprowadzać na terenie ośrodków wiejskich usługi związane z aktywizacją mieszkańców w życiu społecznym oraz kulturalnym.

Uchwały Budżetowe Gminy Jaślicka przewidują realizację zadań określonych w gminnym programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz zakupu usług związanych z pomocą społeczną (domy opieki społecznej, rodziny zastępcze, wspieranie rodziny).

13.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego.

Zgodnie z prognozami demograficznymi przeprowadzonymi przez GUS, w powiecie krośnieńskim będzie postępował kryzys demograficzny. Prognoza demograficzna do 2050 roku wskazuje spadek liczby ludności i zmienność struktur demograficznych. Zgodnie z prognozą demograficzną liczba ludności powiatu do 2050 roku zmniejszy się w stosunku do 2016 roku o ok. 5,9% mieszkańców. W poniższej tabeli zamieszczono prognozowaną demografię zmian struktury społecznej:

rok	ludność powiatu ogółem w wieku					
	ogółem	przedprodukcyjnym*	produkcyjnym	mobilnym	niemobilnym	poprodukcyjnym
2016	112 151	21 313	71 374	44 499	26 875	19 464
2020	112 276	20 485	71 537	43 002	28 535	20 254
2025	112 187	19 728	70 440	39 992	30 448	22 019
2030	111 711	18 158	70 131	37 135	32 996	23 422
2035	110 758	17 133	69 253	34 201	35 052	24 372
2040	109 343	16 229	67 794	31 796	35 998	25 320
2045	107 559	15 518	64 367	29 974	34 393	27 674
2050	105 492	14 943	60 34	28 927	31 207	30 145
* wiek przedprodukcyjny - 0 do 17 lat wiek produkcyjny - od 18 lat do wieku emerytalnego wiek mobilny - od 18 do 44 lat wiek niemobilny - od 45 lat do wieku emerytalnego wiek poprodukcyjny - powyżej wieku emerytalnego			Wiek emerytalny		mężczyźni	kobiety
			2016	66	61	
			2020	67	62	
			2025	67	63,25	
			2030	67	64,5	
			2035	67	65,75	
			2040	67	67	
			2045	67	67	
			2050	67	67	

źródło: GUS

W poniższej tabeli zamieszczono prognozowaną demografię zmian liczby mieszkańców na terenie miasta i gminy:

rok	ludność gminy ogółem
2010	2 109
2011	2 014
2012	2 078
2013	2 067
2014	2 051
2015	2 072
2016	2 262 (z uwzględnieniem terenów przyłączonych po 1.01.2017r.)
Prognoza demograficzna dla gminy Jaślika.	
2020	2 243

2025	2 224
2030	2 205
2035	2 186
2040	2 167
2045	2 148
2050	2 129

źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z wyżej przedstawionymi danymi, na przestrzeni 34 lat nastąpi zmniejszenie ilości mieszkańców powiatu i gminy o ok. 5,9 % oraz nastąpi odwrócenie struktury wiekowej – znacznie wzrośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze społecznej a zdecydowanie zmniejszy się ilość osób w wieku przedprodukcyjnym, co jest zjawiskiem negatywnym. Należy dążyć do stworzenia warunków dobrego rozwoju wykorzystując uwarunkowania lokalne, aby stworzyć perspektywę rozwoju obszaru oraz godne warunki życia (należy rozwijać infrastrukturę społeczną, tworzyć miejsca pracy oraz wspierać gospodarkę, w tym sektor prywatny).

Znaczny udział w spadającej liczbie ludności, oprócz małej liczby urodzeń, ma migracja ludności do ośrodka wojewódzkiego jakim jest Rzeszów i inne miasta oraz emigracja zagraniczna.

Prognozę dotyczącą liczby ludności na obszarze gminy Jaślika można oprzeć na prognozie ludnościowej dla powiatu krośnieńskiego. W związku z czym należy spodziewać się utrzymania liczby osób zamieszkującej gminę. W celu wzrostu liczny należy stworzyć warunki rozwoju gospodarczego, w tym zapewnić miejsca pracy oraz zapewnić wysokiej jakości warunki zamieszkiwania.

13.3. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.

Budżet gminy Jaślika jest zbilansowany. Polityka finansowa prowadzona jest w sposób harmonijny oraz jest dostosowana do rzeczywistych możliwości.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym zaspokajanie zbiorowych potrzeb lokalnego społeczeństwa należy do zadań własnych gminy. Rozwój infrastruktury technicznej jest jedną z kategorii, która jest zadaniem własnym gminy. Zadania własne z zakresu infrastruktury technicznej można podzielić na następujące kategorie:

- wodociągi oraz zaopatrzenie w wodę,
- kanalizacja, oczyszczania ścieków komunalnych,
- odbiór odpadów komunalnych,
- likwidacja wysypisk odpadów,
- zaopatrzenie w energię,
- budowa i utrzymanie dróg gminnych,
- edukacja wynikająca z ustawy o samorządzie gminnym.

Zgodnie z powyższym, gmina realizuje zadania publiczne w celu zaspokojenia potrzeb swoich mieszkańców, odpowiadając tym samym za zapewnienie jakości oraz warunków życia lokalnemu społeczeństwu.

Gminy mają możliwość następujących źródeł finansowania inwestycji infrastrukturalnych:

- dochody własne gminy,
- subwencje,
- dotacje celowe,
- dotacje celowe z funduszy celowych,
- kredyty i pożyczki,
- obligacje komunalne,
- środki ze źródeł pozabudżetowych na zadania własne,
- źródła finansowania ze środków zewnętrznych.

Dochody własne, powiększone o subwencje to podstawowe źródła pozyskiwania przez gminy środków pieniężnych. Dochody własne są kształtowane poprzez władze gminy. Wysokość wpływów z tytułu subwencji zależy od czynników, na które gmina nie ma wpływu, w związku z czym może utrudnić projektowanie inwestycji w dłuższym okresie.

W myśl ustawy o finansach publicznych, gminy mogą zaciągać kredyty i pożyczki oraz emitować papiery wartościowe m.in. na finansowanie wydatków nie znajdujących pokrycia w planowanych dochodach budżetowych.

Przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu infrastruktury technicznej, zapisane w dokumentach planistycznych nie są możliwe do zrealizowania w ciągu jednego roku dlatego też powinny być rozważane w perspektywie dłuższej niż jeden rok oraz ujmowane w kolejnych „Wieloletnich Prognozach Finansowych gminy Jaśliska”.

Gmina finansuje wydatki związane z oświatą i wychowaniem, ochroną zdrowia oraz pomocy społecznej oraz w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego oraz kultury fizycznej.

W związku z powyższymi analizami, należy przyjąć, że w celu efektywnego finansowania wykonania sieci komunikacyjnej oraz infrastruktury zarówno technicznej jak i społecznej dla nowej zabudowy poza już wyznaczoną w Studium należy pozyskać inwestorów prywatnych oraz dotacje od organów zewnętrznych. Gmina realizuje swoje zobowiązania, aczkolwiek w celu poprawy jakości dróg, w tym doprowadzenie ich do parametrów zgodnych z przepisami odrębnymi, potrzebne jest wsparcie zewnętrzne.

Lokalizację nowej zabudowy postuluje się uwarunkować rozwojem istniejącej infrastruktury w istniejącej zabudowie.

Należy dążyć do uzupełniania zabudową działek budowlanych pomiędzy istniejącą zabudową.

13.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Zgodnie z przeprowadzonymi powyżej analizami, prognozami demograficznymi oraz możliwościami finansowymi gminy, stwierdza się, że na terenie Gminy Jaśliska w obecnych dokumentach planistycznych wyznaczona jest znaczna ilość terenów zabudowy mieszkaniowej w celu zaspokojenia potrzeb lokalnej społeczności. Dopuszcza się dodatkowe zmiany przeznaczenia terenów pod zabudowę mieszkaniową zgodnie z poniższymi analizami.

Tereny zabudowy Gminy Jaśliska – powierzchnia brutto, na podstawie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz na podstawie stanu istniejącego (dla obszaru gminy przyłączonego po 1.01.2017 r.):

lp.	funkcja	powierzchnia brutto
1.	Zabudowa zagrodowa.	206,84 ha
2.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	8,23 ha
3.	Zabudowa mieszkaniowa i usługowa.	32,49 ha
5.	Zabudowa obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych i ogrodnich.	0,55 ha
6.	Zabudowa produkcyjna.	0,75 ha
7.	Tereny eksploatacji górniczej.	2,22 ha
8.	Zabudowa usługowa.	73,86 ha
9.	Zabudowa usługowa i mieszkaniowa.	6,30 ha
10.	Zabudowa techniczna.	3,85 ha

Powyższa tabela ukazuje tereny zabudowy brutto tj. tereny o funkcji podstawowej wraz z funkcjami uzupełniającymi oraz terenami biologicznie czynnymi, wyznaczone na podstawie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz na podstawie stanu istniejącego (dla obszaru gminy przyłączonego po 1.01.2017 r.).

Na podstawie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz dotychczas obowiązującego studium powierzchni terenów brutto pomniejszono o powierzchnie biologicznie czynną wynoszącą 40 % dla terenów mieszkaniowych, średnio 35 % dla terenów usług oraz produkcji itp., co ukazano w poniższych tabelach.

Tereny zabudowy Gminy Jaślika – powierzchnia netto, na podstawie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz na podstawie stanu istniejącego (dla obszaru gminy przyłączonego po 1.01.2017 r.):

lp.	funkcja	powierzchnia netto
1.	Zabudowa zagrodowa.	122,41 ha
2.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	4,93 ha
3.	Zabudowa mieszkaniowa i usługowa.	19,49 ha
5.	Zabudowa obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych i ogrodnich.	0,33 ha
6.	Zabudowa produkcyjna.	0,48 ha
	Tereny eksploatacji górniczej.	1,44 ha
7.	Zabudowa usługowa.	48,01 ha
8.	Zabudowa usługowa i mieszkaniowa.	4,09ha
9.	Zabudowa techniczna.	2,50 ha

W chwili obecnej na terenie Gminy Jaślicka przypada 567 mieszkań na 2 262 osób. Daje to wskaźnik 3,99 osób na jedno mieszkanie.

Średnia powierzchnia mieszkalna w Gminie Jaślicka wynosi 78,62 m² – zgodnie z danymi statystycznymi GUS.

W związku z powyższym na 1 mieszkańca gminy przypada 19,70 m² powierzchni użytkowej zabudowy mieszkaniowej.

Zapotrzebowanie na łączną powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej, w chwili obecnego zainwestowania i z liczbą ludności zgodną z kwietniem 2017 r. oraz przy wskaźniku 3,99 osób na jedno mieszkanie, wynosi 44 561,4 m² (44,56 ha).

Należy zauważyć, że wskaźnik 3,99 osób na jedno mieszkanie jest wskaźnikiem dość wysokim, szczególnie biorąc pod uwagę charakter gminy jako gminy wiejskiej, gdzie większość zabudowy ma formę zagrodową. W celu podniesienia jakości życia oraz osiedlenia się na terenie gminy i osiągnięcia standardów europejskich (dla Europy Środkowej wielkość powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca wynosi średnio 26,5 m²), należy zwiększyć przypadającą powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej przydzielając na jednego mieszkańca na średnią europejską – 26,5 m².

W związku z powyższym zapotrzebowanie na łączną docelową powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej przy wskaźniku 3,99 osób na jedno mieszkanie, wynosi 59 943,00 m² (59,94 ha).

W niniejszym studium wyznaczono tereny inwestycyjne, zgodnie z poniższym:

lp.	oznaczenie	funkcja	powierzchnia brutto
1.	M, Mm	Tereny zabudowy centrum miejscowości Jaślicka oraz tereny zabudowy ośrodków wiejskich.	273,85 ha
2.	MW	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.	2,72 ha
3.	M/U	Tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej.	8,68 ha
4.	U	Tereny usług.	69,62 ha
5.	US	Tereny sportu i rekreacji.	18,49 ha
6.	UT	Tereny usług turystycznych.	183,07 ha
7.	UT/U	Tereny usług turystycznych oraz usług.	178,04 ha
8.	P/U	Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej.	42,64 ha
9.	P	Tereny produkcyjne.	110,47 ha

Studium określa minimalny wskaźnik powierzchni biologicznie czynnych dla poszczególnych terenów. Powierzchnie terenów brutto pomniejszono o powierzchnie biologicznie czynną wynoszącą minimalnie średnio 40 % dla terenów usług U oraz produkcji P oraz P/U, 60 % dla terenów usług turystycznych UT oraz UT/U, tereny sportu i rekreacji – 70 %. Ze względu na charakter gminy oraz wielkości działek

dla terenów mieszkaniowych ustalono dla terenów mieszkaniowych średni wskaźnik powierzchni biologicznie czynnych na poziomie 75 %.

Poniżej przedstawiono zestawienie powierzchni zabudowy wyznaczonych w studium z odjętą powierzchnią biologicznie czynną:

lp.	oznaczenie	funkcja	powierzchnia netto
1.	M, Mm	Tereny zabudowy centrum miejscowości Jaśliska oraz tereny zabudowy ośrodków wiejskich.	68,46 ha
2.	MW	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.	0,68 ha
3.	M/U	Tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej.	2,17 ha
4.	U	Tereny usług.	41,77 ha
5.	US	Tereny sportu i rekreacji.	5,55 ha
6.	UT	Tereny usług turystycznych.	73,23 ha
7.	UT/U	Tereny usług turystycznych oraz usług.	71,22 ha
8.	P/U	Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej.	25,58 ha
9.	P	Tereny produkcyjne.	44,19 ha

Maksymalną wysokość zabudowy mieszkaniowej Mm i M ustalono na 2 kondygnacje nadziemne (średnio - 1,5 kondygnacji). Za kondygnację nadziemną uznaje się kondygnację, która średnio na obwodzie budynku znajduje się co najmniej 70 % nad poziomem gruntu. Maksymalną wysokość zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW) ustalono na 5 kondygnacji nadziemnych.

W obecnym studium zostały zapewnione następujące wartości powierzchni użytkowych:

Tereny zabudowy centrum miejscowości Jaśliska (Mm) oraz tereny zabudowy ośrodków wiejskich (M).

- Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa zabudowy mieszkaniowej Mm i M wynosi: 68,46 ha x 0,7 x 2 kondygnacje = 95,84 ha
- Minimalna całkowita maksymalna powierzchnia użytkowa mieszkaniowej Mm i M wynosi: 68,46 ha x 0,7 x 1 kondygnacja = 47,92 ha
- Średnia całkowita maksymalna powierzchnia użytkowa mieszkaniowej Mm i M wynosi: 68,46 ha x 0,7 x 1,5 kondygnacja = 71,88 ha

Należy zauważyć, że tereny zabudowy centrum miejscowości Jaśliska (Mm) oraz tereny zabudowy ośrodków wiejskich (M), dopuszczają w swoich zapisach oprócz zabudowy mieszkalnej lokowania zabudowy usług nieuciążliwych oraz nieuciążliwej produkcji i rzemiosła, drobnej wytwórczości oraz usługi administracyjne, zdrowia, oświaty i kultu religijnego, usługi sportu i rekreacji, tereny zieleni publicznej i izolacyjnej. W związku z powyższym dla powyższych terenów zabudowy wprowadzono wskaźnik korygujący wynoszący 30%.

W związku z powyższym maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa zabudowy mieszkaniowej Mm i M wynosi: $68,46 \text{ ha} \times 0,7 \times 2 \text{ kondygnacje} \times 70\% = 67,09 \text{ ha}$.

Tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej (M/U)

- Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów mieszkaniowo-usługowych (M/U) wynosi: $2,17 \text{ ha} \times 0,7 \times 2 \text{ kondygnacje} = 3,04 \text{ ha}$
- Minimalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów mieszkaniowo-usługowych (M/U) wynosi: $2,17 \text{ ha} \times 0,7 \times 1 \text{ kondygnacja} = 1,52 \text{ ha}$
- Średnia całkowita powierzchnia użytkowa terenów mieszkaniowo-usługowych (M/U), zgodnie z tendencjami zabudowy gminy zabudową o wysokości 1,5 kondygnacji, wynosi: $2,17 \text{ ha} \times 0,7 \times 1,5 \text{ kondygnacja} = 2,23 \text{ ha}$

Ze względu na podział funkcji M/U przyjmuje się wartość 50% powierzchni użytkowej dla każdej funkcji, czyli maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa wynosi odpowiednio dla każdej funkcji po: $1,08 \text{ ha} \times 0,7 \times 2 \text{ kondygnacje} = 1,52 \text{ ha}$.

Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW)

- Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW) wynosi: $0,68 \text{ ha} \times 0,7 \times 5 \text{ kondygnacji} = 2,38 \text{ ha}$
- Minimalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW) wynosi: $0,68 \text{ ha} \times 0,7 \times 1 \text{ kondygnacja} = 0,48 \text{ ha}$

łącznie maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa zabudowy mieszkalnej, w wariantcie maksymalnym, na terenie gminy Jaśłiska wynosi 70,99 ha.

Tereny przewidziane pod zabudowę mieszkaniową w wariantcie maksymalnym mają na terenie gminy Jaśłiska łączną wartość **70,99 ha** pow. użytkowej, co przy zapotrzebowaniu na łączną powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej z liczbą ludności zgodną z kwietniem 2017 r. wynoszącą **59,94 ha** jest wartością prawidłową przy założeniu dodatkowej rezerwy terenów pod zabudowę mieszkaniową w wielkości 18,43 %, co jest zgodne z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r., czyli z uwzględnieniem niepewności inwestycyjnej w perspektywie 30 lat.

Dla gminy Jaśłiska przyjmuje się także, następujące dane dotyczące zabudowy usługowej i produkcyjnej:

Tereny usług (U)

- Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów usług (U) wynosi: $41,77 \text{ ha} \times 0,7 \times 2 \text{ kondygnacje} = 58,48 \text{ ha}$.
- Minimalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów usług (U) wynosi: $41,77 \text{ ha} \times 0,7 \times 1 \text{ kondygnacja} = 29,24 \text{ ha}$.
- Średnia całkowita powierzchnia użytkowa terenów usług (U), zgodnie z tendencjami zabudowy gminy zabudową o wysokości 1,5 kondygnacji, wynosi: $41,77 \text{ ha} \times 0,7 \times 1,5 \text{ kondygnacja} = 43,85 \text{ ha}$.

Tereny usług turystycznych (UT)

- Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów usług turystycznych (UT) wynosi: $73,23 \text{ ha} \times 0,7 \times 2 \text{ kondygnacje} = 102,52 \text{ ha}$.
- Minimalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów usług turystycznych (UT) wynosi: $73,23 \text{ ha} \times 0,7 \times 1 \text{ kondygnacja} = 51,26 \text{ ha}$.
- Średnia całkowita powierzchnia użytkowa terenów usług turystycznych (UT), zgodnie z tendencjami zabudowy gminy zabudową o wysokości 1,5 kondygnacji, wynosi: $73,23 \text{ ha} \times 0,7 \times 1,5 \text{ kondygnacja} = 76,89 \text{ ha}$.

Tereny usług turystycznych oraz usług (UT/U) i tereny usług turystycznych przy wieżach widokowych – (UTW)

- Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów usług turystycznych oraz usług (UT/U) i terenów usług turystycznych przy wieżach widokowych – (UTW) wynosi: $71,22 \text{ ha} \times 0,7 \times 2 \text{ kondygnacje} = 99,71 \text{ ha}$.
- Minimalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów usług turystycznych oraz usług (UT/U) i terenów usług turystycznych przy wieżach widokowych – (UTW) wynosi: $71,22 \text{ ha} \times 0,7 \times 1 \text{ kondygnacja} = 49,85 \text{ ha}$.
- Średnia całkowita powierzchnia użytkowa terenów usług turystycznych oraz usług (UT/U) i terenów usług turystycznych przy wieżach widokowych – (UTW), zgodnie z tendencjami zabudowy gminy zabudową o wysokości 1,5 kondygnacji, wynosi: $71,22 \text{ ha} \times 0,7 \times 1,5 \text{ kondygnacja} = 74,78 \text{ ha}$.

Tereny produkcyjne (P) oraz zabudowy produkcyjno-usługowe (P/U)

- Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów produkcyjnych (P) oraz zabudowy produkcyjno-usługowej (P/U) wynosi: $69,77 \text{ ha} \times 0,7 \times 2 \text{ kondygnacja} = 97,68 \text{ ha}$.
- Minimalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów produkcyjnych (P) oraz zabudowy produkcyjno-usługowej (P/U) wynosi: $69,77 \text{ ha} \times 0,7 \times 1 \text{ kondygnacja} = 48,84 \text{ ha}$.

Następujące wskaźniki warunkują planowanie usług publicznych w studium i miejscowych planach zostały ujęte w powyższym zestawieniu:

Oświata:

- przedszkola - $0,90 \text{ m}^2$ powierzchni terenu na 1 mieszkańca;
- szkoły podstawowe - $2,0 \text{ m}^2$ na 1 mieszkańca;
- szkoły ponadpodstawowe – $4,3 \text{ m}^2$ na 1 mieszkańca;

Zdrowie i opieka społeczna:

- żłobek – $0,14 \text{ m}^2$;
- placówka podstawowej służby zdrowia – $0,22 \text{ m}^2$ na 1 mieszkańca;

Kultura:

- domy i ośrodki kultury – $0,1 \text{ m}^2$ na 1 mieszkańca;
- biblioteki – $0,08 \text{ m}^2$ na 1 mieszkańca;
- usługi ponadpodstawowe – 2 m^2 na 1 mieszkańca;

Rekreacja i sport:

- tereny zieleni wypoczynkowej i rekreacji (w tym place zabaw i gier sportowych, parki, zieleńce) – 10 m² na 1 mieszkańca;
- tereny sportu powszechnego (boiska, baseny, itp.) – 4 m² na 1 mieszkańca;

W chwili obecnej rezerwa terenowa wyznaczona w niniejszym studium pod nową zabudowę mieszkaniową, usługową oraz produkcyjną jest wystarczająca w perspektywie 30 lat oraz spełnia warunki wyznaczone w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.

W celu podniesienia jakości życia należy dążyć do zwiększenia powierzchni użytkowej przypadającej na 1 mieszkańca oraz rozwijać sektor związany z usługami, w tym usług turystycznych oraz produkcją. Dopuszcza się wyznaczenie terenów związanych z usługami sportu i rekreacji.

13.5. Stan prawny gruntów.

Na obszarze Gminy Jaślicka większość terenów stanowi własność Lasów Państwowych, prywatną oraz samorządu lokalnego.

Gmina Jaślicka jest w posiadaniu: 355,54 ha gruntów, w tym:

- Grunty zabudowane i niezabudowane zurbanizowane stanowią ok. 406 ha.
- Grunty leśne i zadrzewienia: 203,21 ha.
- Drogi: 44,07 ha.
- Tereny rekreacyjno - wypoczynkowe: 2,15 ha.
- Użytki rolne: 95,85 ha.
- Tereny różne i nieużytki: 6,56 ha.
- Grunty pod rowami: 0,07ha.

W związku z tym należy spodziewać się, że większość inwestycji na terenie gminy będzie miała charakter prywatny oraz gminny lub w przypadku inwestycji celu publicznego konieczne będzie wykupywanie terenów od mieszkańców.

14. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.

14.1. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.

Na terenie gminy Jaślicka występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych, które zostały udokumentowane w Państwowym Instytucie Geologicznym.

Opracowane są mapy obszarów osuwania się mas ziemnych oraz terenów zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych. Część osuwisk występujący na terenie gminy jest obszarze jest czynna a część nieczynna. Wszystkie zidentyfikowane zostały przedstawione na załącznikach graficznych do niniejszego studium. Na terenie gminy znajdują się osuwiska aktywne ciągle i okresowo oraz osuwiska nieaktywne. W obszarach zawartych na terenie obszarów osuwania się mas ziemnych – osuwisk nieaktywnych, dopuszcza się rozbudowę, nadbudowę i przebudowę istniejących budynków oraz lokalizację nowej zabudowę pod warunkiem wykonania dokumentacji geologiczno-inżynierskiej potwierdzającej, że projektowana inwestycja nie naruszy zaburzenia równowagi gruntu i nie spowoduje uaktywnienia się osuwiska oraz że dokumentacja ta określi zalecenia dotyczące zabezpieczeń dla projektowanej zabudowy. Na pozostałych obszarach lokowanie zabudowy nie powinno być dopuszczone.

14.2. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.

Na obszarze Gminy Jaśliska występują następujące złoża surowców mineralnych:

- Złoże kopaliny pospolitej „Moszczaniec II” o nr KD 17466 w Moszczańcu. Kopalina główna: kamienie drogowe i budowlane. Jest to złożo konfliktowe z uwagi na ochronę wód podziemnych oraz obszarowe formy ochrony przyrody.

Na terenie gminy występują zasoby wód podziemnych JCWPd 151. W miejscowości Jaśliska, zlokalizowany jest punkt pomiarowy monitoringu wód podziemnych nr 1249.

Poza powyższymi pokładami, na terenie gminy, nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

15. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.

Na obszarze gminy w chwili obecnej nie występują obszary i tereny górnicze.

16. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.

Gmina Jaśliska obsługiwana jest zróżnicowanym układem drogowym. Drogi krajowe na terenie gminy nie występują. Drogi wojewódzkie zapewniają połączenia tranzytowe regionalne.

Drogi powiatowe i gminne zapewniają połączenia lokalne. Centralnie położona miejscowość Jaśliska jest dobrze skomunikowana z typowym objazdem historycznego rynku.

Gmina jest położona w odległości ok. 35 km od Krosna, ok. 45 km od Sanoka, ok. 90 km od Rzeszowa oraz ok. 15 km od przejścia granicznego w Barwinku.

Przez gminę przebiegają następujące drogi wojewódzkie:

- nr 887 (Brzozów-Rymanów-Daliowa),
- nr 897 (Tylawa-Komańcza-Cisna-Ustrzyki Górne-Wołosate-Granica Państwa).

Na terenie gminy występują następujące relacje dróg powiatowych:

- P2116R Jaśliska-Czeremcha-Granica Państwa, klasa drogi zbiorcza (Z) o długości 9,401 km,
- P2117R Wola Niżna-Wola Wyżna, klasa drogi lokalna (L) o długości 4,964 km.

Kształt sieci drogowej determinują czynniki fizjograficzne:

- historyczne położenie miejscowości Jaśliska,
- usytuowanie wsi w dolinach górskich oraz wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych,
- brak równomiernego rozmieszczenia układu drogowego ze względu na ukształtowanie terenu,
- możliwości rozwoju wokół miejscowości Jaśliska,
- kierunki dróg wylotowych.

Przez gminę nie przebiega system kolejowy.

Komunikacja autobusowa

Przez gminę nie przebiega komunikacja autobusowa. Połączenia lokalne z ośrodkami sąsiednimi oraz z miastami nadrzędnymi realizuje komunikacja prywatna typu bus i autobus. Mieszkańcy obsługiwani są przez komunikację autobusową.

W chwili obecnej główną część ruchu komunikacji autobusowej przejęli prywatni przewoźnicy dysponujący taborami, w których skład wchodzi autobusy oraz busy. Prywatni przewoźnicy realizują przewozy do pomiędzy miejscowościami gminy oraz do ośrodka nadrzędnego jakim jest Krosno. Z Krosna realizowane są połączenia dalekobieżne m.in. do Warszawy, Krakowa, Rzeszowa, Lublina itd.

Popyt oraz opłacalność kształtuje siatkę połączeń prywatnej komunikacji transportowej.

Ze względu na komfort realizowanych usług, niskiej ceny za usługę oraz minimalizacji czasu przejazdu w stosunku do tradycyjnego transportu autobusowego, transport prywatny cieszy się bardzo dużą popularnością, co przyczynia się do ograniczania ilości i kierunków połączeń tradycyjnych przewoźników.

17. Stopień uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej.

Mieszkańcy gminy zaopatrują się w wodę przede wszystkich z indywidualnych ujęć. Sieć wodociągowa posiadają jedynie: Szklary, Moszczaniec, Jaśliska oraz niewielka część Posady Jaśliskiej. Sieć wodociągowa pokrywa zapotrzebowanie 26% wszystkich mieszkańców Gminy. Woda do sieci wodociągowej dostarczana jest z ujęć powierzchniowych i poddawana podstawowym procesom technologicznym, mającym na celu dezynfekcję i uzdatnienie.

Na terenie gminy, funkcjonuje sieć kanalizacyjna jedynie w miejscowościach po PGR-owskich (małe osiedla) czyli Szklary, Moszczaniec oraz Woła Wyżna, które posiadają własne oczyszczalnie ścieków. W 2015 roku z oczyszczalni ścieków korzystało tylko 198 osób. W pozostałych miejscowościach ścieki bytowe odprowadzane są do przydomowych zbiorników odpływowych i bezodpływowych. W 2015 roku na terenie gminy było 280 zbiorników bezodpływowych oraz 1 oczyszczalnia ścieków.

18. Stopień uporządkowania gospodarki energetycznej.

18.1. Energetyka.

Przez obszar gminy Jaśliska, nie przebiegają w chwili obecnej linie elektroenergetyczne wysokiego i najwyższego napięcia.

Inwestycjami planowanymi w zakresie energetyki jest:

- budowa napowietrznej linii elektroenergetycznej WN 110 kV relacji Dukla-Jaśliska wraz z pasem technologicznym o szerokości 40 m.
- budowa napowietrznej linii elektroenergetycznej WN 110 kV relacji Jaśliska-Rzepedź wraz z pasem technologicznym o szerokości 40 m.

Planowane jest również budowa stacji elektroenergetycznej 110/15 kv (GPS) Jaśliska.

Linie mogą wpływać na organizmy żywe poprzez oddziaływanie dwóch niezależnych składowych pola elektroenergetycznego – elektrycznej i magnetycznej. Przyczyną powstawania pola elektrycznego jest napięcie istniejące pomiędzy poszczególnymi jej przewodami fazowymi a ziemią. Z kolei prąd płynący tymi przewodami jest przyczyną powstawania pola magnetycznego.

Poziomy pól elektrycznych i magnetycznych wytwarzanych przez linie i stacje elektroenergetyczne podlegają ograniczeniom w miejscach przebywania i zamieszkania ludzi, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposób sprawdzania dotrzymania tych poziomów.

Zgodnie z powyższymi przepisami dla pola elektrycznego o częstotliwości 50 Hz dopuszczalna wartość natężenia wynosi 10 kV/m. Dodatkowo na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, natężenie pola elektrycznego nie może przekraczać wartości 1kV/m. Poniżej tej wartości przebywanie ludności w tych obszarach nie podlega ograniczeniom.

Natężenie pola magnetycznego o częstotliwości 50 Hz nie powinno przekraczać 60 A/m.

Linie elektroenergetyczne o napięciu 110 kV na terenie gminy muszą przebiegać w bezpiecznych odległościach od zwartej zabudowy mieszkalnej. Podobnie przedstawia się lokalizacja podstacji elektroenergetycznych i stacji telefonii komórkowej.

18.2. Energetyka odnawialna.

Gmina Jaślicka zgodnie ze „Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2020” nie jest obszarem predysponowanym do lokowania inwestycji związanych z energetyką odnawialną. Gmina położona jest w obszarach leśnych o dobrych warunkach wiatrowych. Jednakże ze względu na ochronę przyrody nie jest typowana do rozwoju energetyki związanej z energetyką wiatrową, solarną oraz hydroenergetyką.

W chwili obecnej na terenie gminy odnawialne źródła energii są wykorzystywane w małej skali – głównie fotowoltaika. Należy rozważyć możliwość wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w zakresie wykorzystywania energii solarnej oraz geotermalnej na terenach przeznaczonych pod produkcję.

18.3. Telekomunikacja i dostępność do internetu.

Na terenie Gminy Jaślicka dostępność do telekomunikacji jest powszechna. Dostęp do usług telekomunikacyjnych zapewnia telefonia stacjonarna oraz telefonia komórkowa. Jednakże ze względu na zmienne ukształtowanie terenu oraz pokrycie lasami istnieją miejsca na terenie gminy, które nie są objęte zasięgiem sygnału telekomunikacyjnym.

Dostęp do internetu realizowany jest w oparciu o dostawców prywatnych.

W chwili obecnej trwa realizacja projektu „Wylimitowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach”. Dzięki tej inwestycji, mieszkańcy Gminy uzyskali możliwość dostępu do szybkiego Internetu światłowodowego (o przepustowości min. 30 Mb/s) i innych usług szerokopasmowych jak telewizja cyfrowa czy telefon.

Gmina Jaślicka wspiera tego typu inwestycje, ponieważ ograniczają one poziom wykluczenia cyfrowego mieszkańców, jak również wyrównują różnice w dostępie do usług cyfrowych pomiędzy miastami a terenami wiejskimi.

19. Stopień uporządkowania gospodarki gazowej.

Gmina Jaślicka nie jest zgazyfikowana gazem ziemnym.

W latach 70 i 80- tych XX wieku, na terenie gminy dokonano odwiertu 3 odwiertów poszukiwawczych za ropą naftową i gazem ziemnym. Miejsca niniejszych odwiertów zostały oznaczone na rysunku studium.

20. Ciepłownictwo.

Gmina Jaślicka nie posiada systemu zaopatrzenia w ciepło sieciowe.

21. Stopień uporządkowania gospodarki odpadami.

Miejscem zagospodarowania odpadów komunalnych odbieranych z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych z terenu Gminy Jaślicka jest Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Krońcu. Trafiają tam zmieszane odpady komunalne, odpady zielone, odpady ulegające biodegradacji, odpady nieulegające biodegradacji (cementarne) oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania.

Na terenie Gminy Jaślicka znajdują się punkty odbioru zużytych baterii, przeterminowanych leków, pracownych olejów oraz Gminny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Jaślickach. Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny odbierany jest z przed posesji dwa razy w roku zgodnie z harmonogramem.

Zgodnie z harmonogramem odbioru odpadów, odpady niesegregowane – mokre odbierane są jeden raz w miesiącu, w okresie czerwiec, lipiec, sierpień – dwa razy w miesiącu. Odpady segregowane – suche odbierane są również raz w miesiącu, w innym dniu niż odpady niesegregowane.

Odpady unieszkodliwiane poprzez składowanie są deponowane docelowo na wyznaczonych regionalnych składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (RSO). Dla Regionu Gospodarki Odpadami Regionu Południowo-Zachodniego, dla gminy Jaśliska, wyznaczono następujące składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne:

- dla odpadów zmieszanych – Sortownia odpadów komunalnych zmieszanych i z selektywnej zbiórki/kompostownia, ul. Białobrzaska 108, 38-400 Krosno,
- dla odpadów zielonych oraz innych bioodpadów – Kompostownia, ul. Białobrzaska 108, 38-400 Krosno,
- dla odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych – składowiska/instalacje zastępcze – Składowisko „Krosno”.

22. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych są następujące :

1. Ochrona podkowca małego w Polsce. Ochrona niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*) w polskiej części Karpat.
2. Inwentaryzacja kluczowych gatunków ptaków polskich Karpat oraz stworzenie systemu ich monitorowania i ochrony.
3. Karpaty przyjazne ludziom – lokalna inicjatywa partnerska na rzecz zrównoważonego użytkowania i ochrony górskich obszarów województwa podkarpackiego.
4. Karpaty łączą mechanizm konsultacji i współpracy dla wdrażania konwencji Karpackiej.
5. Ochrona ostoi karpackiej fauny puszczańskiej -- korytarze migracyjne (Nadleśnictwo Rymanów).
6. Alpejsko-Karpacki most Współpracy.
7. Geo Karpaty – utworzenie polsko-ukraińskiego szlaku turystycznego.
8. Budowa napowietrznej linii elektroenergetycznej WN 110 kV relacji Dukla-Jaśliska wraz z pasem technologicznym o szerokości 40 m.
9. Budowa napowietrznej linii elektroenergetycznej WN 110 kV relacji Jaśliska-Rzepedź wraz z pasem technologicznym o szerokości 40 m.
10. Budowa stacji elektroenergetycznej 110/15 kv (GPZ) Jaśliska.
11. Budowa ośrodków sportów letnich i zimowych w dorzeczu Jasiołki.

23. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.

Dla terenu Gminy Jaśliska nie zostały sporządzone mapy zagrożenia powodziowego.

W związku z powyższym (do czasu opracowania map zagrożenia powodziowego) dla rzeki Jasiołki obowiązują ustalenia zawarte w opracowaniu: „I etap studium ochrony przeciwpowodziowej w zlewni Wisłoki – aktualizacja w granicach woj. podkarpackiego – „Określenie zagrożenia powodziowego w zlewni Wisłoki”. Powyższe opracowanie zostało sporządzone przez Dyrektora RZGW w Krakowie w 2010 roku.

Na terenach objętych studium występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Na terenach leżących w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia wynikające z przepisów odrębnych, dotyczących ochrony przez powodzią i sposób zagospodarowania tych terenów musi uwzględniać powyższe zakazy oraz poziom wstępującego na nich zagrożenia.

Ponadto należy uwzględnić w zagospodarowaniu terenu pasy ochronne wzdłuż cieków wodnych o szerokości min. 15 m licząc od górnej krawędzi skarpy brzegowej. Niniejsze pasy ochronne są niezbędne dla:

- umożliwienia dostępu do wody w ramach powszechnego korzystania z wód,
- umożliwienia administratorowi ceiku prowadzenie robót związanych z utrzymywaniem wód i ochroną przeciwpowodziową,
- zapewnienia przestrzeni dla swobodnego spływu wód powodziowych i lodów,
- utrzymania lub poprawy stanu ekosystemów wodnych i od wody zależnych,
- ochrony otuliny biologicznej cieków wodnych.

24. Wpływ uwarunkowań na ustalenie kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Jaśliska odznacza się bardzo wysokimi walorami przyrodniczymi oraz środowiskowymi. Układ przestrzenny jest dość czytelny z nadrzędnym ośrodkiem, który stanowi miejscowość Jaśliska.

Zgodnie z analizami, diagnozami stanu istniejącego oraz uwarunkowań przedstawiono poniżej posumowanie uwarunkowań wpływających na ustalenia kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego gminy Jaśliska:

1. Gmina ma uwarunkowania do rozwoju usług turystyki i rekreacji, jako ośrodka o znaczeniu regionalnym.
2. Jednym z nadrzędnych kierunków rozwoju jest utrzymanie wysokich walorów środowiska przyrodniczego, co sprzyja rozwojowi wszelkiego rodzaju turystyki. W tym celu należy przewidzieć i rozbudowywać bazę turystyczną infrastrukturę do sportów i rekreacji zimowych oraz szlaki turystyczne.
3. Należy bezwzględnie zachować walory krajobrazowe istniejące na terenach chronionych oraz wzdłuż obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej oraz walory kulturowe.
4. Utrzymanie dotychczasowej poprawnej kondycji różnorodnych składników środowiska przyrodniczego, wymaga dalszej prawidłowej gospodarki i kontynuowania działań poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
5. Specyficzną cechą gminy jest wynikającą z ukształtowania terenu liczne otwarcia krajobrazowe.
6. Gmina Jaśliska położona jest w bardzo cennym przyrodniczo obszarze, w związku z czym wszelkie działania planistyczne powinny być podporządkowane i wypracowane w zgodzie z ochroną przyrody i środowiska, zgodnie z przepisami odrębnymi.
7. Należy rozważyć możliwość wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w zakresie wykorzystywania energii solarnej, wodnej, geotermalnej i produkcji biogazu.
8. Należy zapewnić dostęp do bezpłatnego internetu – należy dążyć do pokrycia całej gminy bezpłatnym dostępem, co podniesie walory ekonomiczne, gospodarcze i edukacyjne gminy.
9. Zgodnie z uwarunkowaniami historycznymi oraz potrzebą rozwoju gospodarczego naturalnym kierunkiem rozwoju są usługi.
10. Należy unikać, gdzie to jest możliwe, zabudowywania wyznaczonych na rysunkach studium korytarzy ekologicznych oraz terenów objętych inną formą ochrony.
11. Polityka przestrzenna powinna być kształtowana harmonijnie, w zgodzie z istniejącą przyrodą oraz zgodnie z potrzebą kształtowania wysokiej jakości przestrzeni i wysokich warunków życia społeczności gminy Jaśliska.

III. CZĘŚĆ II- KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JAŚLIKA

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).

Rozwój przestrzenny Gminy Jaślika należy kształtować następująco:

1. Politykę zagospodarowania gminy należy rozwijać w oparciu o rozwój zrównoważony oraz ład przestrzenny.
2. Zabudowa na terenie gminy powinna być kształtowana w sposób zwarty. Należy stosować politykę związaną z nierozprasaniem zabudowy mieszkaniowej i wyznaczeniem terenów pod jej perspektywny rozwój.
3. W polityce rozwoju mieszkalnictwa należy dążyć do stworzenia warunków do podniesienia standardu zamieszkiwania tj. wzrostu jakości budowanych budynków mieszkalnych, ich wyposażenia oraz remontu budynków zaniedbanych.
4. Na obszarze gminy wyznaczone są tereny dla perspektywnego rozwoju funkcji produkcyjnej i usług, w tym związanych z rozwojem turystyki i rekreacji indywidualnej.
5. Wzdłuż dróg przebiegających przez zabudowę wsi mogą być lokalizowane usługi.
6. W poszczególnych wsiach dopuszcza się jako funkcję uzupełniającą i wzbogacającą program przestrzenny lokalizację wg potrzeb: usług podstawowych, usług rzemiosła i wytwórstwa, usług związanych z obsługą rolnictwa, usług publicznych, usług sakralnych oraz usług rekreacji w zieleni – w/w funkcja uszczegółowiona być powinna na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
7. Zagospodarowanie terenów wiejskich należy projektować jako obszary zabudowy wielofunkcyjnej.
8. Na obszarze gminy należy promować gospodarstwa związane z produkcją rolną i przetwórstwem, w tym związaną z lokalną tradycją.
9. Należy wprowadzić (w miarę możliwości) i promować rozwój branży winiarskiej na obszarze gminy, jako kontynuację tradycji miejsca.
10. Na obszarze gminy dopuszcza się lokalizację gospodarstw specjalistycznych, hodowlanych, ogrodniczych oraz produkcji specjalistycznej zgodnie z przepisami odrębnymi.
11. Należy zapewnić przekształcenia i rozwój środowiska kulturowego w kierunku kształtowania ładu przestrzennego i harmonii ze środowiskiem naturalnym, jako niezbędnego czynnika jakościowego środowiska życia człowieka.
12. W celu rozwoju małych przedsiębiorstw, dopuszcza się lokalizację zabudowy o funkcji usługowej nieuciążliwej na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową.
13. Należy dążyć do utrzymania układu ciągów ekologicznych, poprzez ograniczenie zabudowy lub ich zakaz zabudowy.
14. Należy podnieść standardy poprzez budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej i systemu komunikacji.
15. Niezależnie od określonego przeznaczenia, w każdym z terenów wyznaczonych w studium, uwzględniając przepisy odrębne, dopuszcza się lokalizację urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz drogowej i melioracji.
16. Należy rozwinąć sferę związaną z usługami i produkcją, w tym rolniczą.
17. Przy planowaniu rozwoju przestrzennego za priorytet uznaje się ochronę terenów o wartościach przyrodniczych, krajobrazowych oraz terenów istotnych dla zachowania bioróżnorodności, w tym ochronę przed niekontrolowaną zabudową oraz użytkowaniem.
18. Należy wzbogacać i racjonalnie wykorzystywać walory systemu przyrodniczego.
19. Należy utrzymać i racjonalnie wykorzystywać system przyrodniczy dla potrzeb turystyczno-krajoznawczych, rekreacyjnych i usługowych obiektów środowiska kulturowego.

20. Należy wyznaczyć obszary preferowane do rozwoju funkcji lotniskowej, turystycznej o charakterze agroturystyki, obiektów noclegowych oraz sportu i rekreacji.
21. Należy zapewnić normatywne warunki sanitarne zamieszkiwania ludności w zakresie: jakości wód i powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.
22. Należy dążyć do stworzenia właściwych warunków do zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie przemieszczania się ludzi i towarów na terenie gminy, jak też i przemieszczeń zewnętrznych, w tym tranzytu ludzi i towarów przez tereny gminy.
23. Na obszarach najlepszych kompleksów glebowych należy promować rolnictwo.
24. Należy uporządkować zasady rozmieszczania i lokalizacji reklam, szyldów, tablic reklamowych, pylonów, reklam wolnostojących i wielkopowierzchniowych.

Główne obszary funkcjonalne wyznaczone na terenie gminy Jaślicka oraz ustalenia i wskaźniki dotyczące zagospodarowania uwidocznione są w poniższej tabeli:

Lp.	Oznaczenie terenu	Funkcja terenu, podstawowe ustalenia, wskaźniki dotyczące zagospodarowania
1.	Mm	<p>Tereny zabudowy centrum miejscowości Jaślicka, w formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej; - zabudowy usługowej; - dopuszcza się tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej; - dopuszcza się na równych zasadach z zabudową mieszkaniową lokalizowanie zabudowy usług oraz produkcji, rzemiosła, drobnej wytwórczości; - tereny zabudowy centrum miejscowości Jaślicka należy traktować jako tereny zabudowy śródmiejskiej, dla których obowiązują przepisy odrębne w odniesieniu do zabudowy śródmiejskiej; - standardy i wskaźniki winny być dostosowane do istniejących budynków zlokalizowanych w otoczeniu noworealizowanego / przebudowywanego / nadbudowywanego / rozbudowywanego budynku; - dopuszcza się na granicy terenu (lub przy granicy w zależności od dawnego przebiegu w terenie) Mm budowę murów „obronnych” i okrągłej baszty bez ograniczeń wysokości – nawiązując do historycznej lokalizacji tych obiektów, z zachowaniem dawnego stylu architektonicznego i materiału z którego obiekty były dawniej wykonane; - forma noworealizowanych / przebudowywanych / nadbudowywanych / rozbudowywanych budynków musi zapewniać ich nawiązanie do rozdrobnionej zabudowy małomiasteczkowej; - usługi preferowane w parterach budynków, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni publicznej ulic i rynku; - proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów;
2.	M	<p>Tereny zabudowy ośrodków wiejskich, w formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabudowy zagrodowej (siedliskowej); - zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej; - zabudowy lotniskowej (rekreacji indywidualnej), usług turystyki o charakterze agroturystyki, obiektów noclegowych i rekreacji; - dopuszcza się na równych zasadach z zabudową mieszkaniową lokalizowanie

		<p>zabudowy usług oraz produkcji, rzemiosła, drobnej wytwórczości;</p> <ul style="list-style-type: none"> - dopuszcza się usługi administracji, zdrowia, oświaty i kultu religijnego; - jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się tereny sportu i rekreacji, tereny zieleni publicznej i izolacyjnej; - standardy i wskaźniki winny być dostosowane do istniejących budynków zlokalizowanych w otoczeniu noworealizowanego budynku; - proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów;
3.	MW	<p>Tereny zabudowy wielorodzinnej, w formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej; - dopuszcza się zabudowę usług turystyki; - dopuszcza się na równych zasadach z zabudową mieszkaniową lokalizowanie zabudowy usług oraz produkcji, rzemiosła, drobnej wytwórczości; - dopuszcza się usługi administracji, zdrowia, oświaty i kultu religijnego; - jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się tereny sportu i rekreacji, tereny zieleni publicznej i izolacyjnej; - standardy i wskaźniki winny być dostosowane do istniejących budynków zlokalizowanych w otoczeniu noworealizowanego budynku; - proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów;
4.	M/U	<p>Tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej, w formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej; - zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami; - zabudowy usługowej; - dopuszcza się lokalizowanie produkcji i składów, rzemiosła, drobnej wytwórczości; - jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się tereny zieleni publicznej, zieleni izolacyjnej, tereny sportu i rekreacji; - standardy i wskaźniki winny być dostosowane do istniejących budynków zlokalizowanych w otoczeniu noworealizowanego/przebudowywanego/nadbudowywanego/rozbudowywanego budynku; - proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów;
5.	U	<p>Tereny usług, w formie usług:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podstawowych; - publicznych; - oświaty; - zdrowia; - społecznych (w tym zakład karny); - administracji; - turystyki; - wypoczynku; - sportu i rekreacji; - kultury; - kultu; - rzemiosła; - gastronomii; - handlu itd.; - standardy i wskaźniki winny być dostosowane do istniejących budynków

		<p>zlokalizowanych w otoczeniu noworealizowanego/przebudowywanego/nadbudowywanego/rozbudowywanego budynku;</p> <ul style="list-style-type: none"> - dopuszcza się miejsca parkingowe w formie placów parkingowych; - jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się lokalizację produkcji i składów, terenów sportu i rekreacji oraz zieleni publicznej izolacyjnej;
6.	UT/U	<p>Tereny usług turystycznych oraz usług, w formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabudowy usługowej; - zabudowy rekreacji indywidualnej; - zabudowy usług turystyki; - dopuszcza się lokalizację obiektów usługowych związanych z obsługą turystyki i rekreacją; - dopuszcza się jako funkcję uzupełniającą funkcję związaną z ruchem turystycznym oraz rekreacją w zieleni oraz sportu; - sukcesywna eliminacja z granic tego obszaru obiektów w złym stanie technicznym; - standardy i wskaźniki winny być dostosowane do istniejących budynków zlokalizowanych w otoczeniu noworealizowanego/przebudowywanego/nadbudowywanego/rozbudowywanego budynku; - proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów;
7.	UT	<p>Tereny usług turystycznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabudowy rekreacji indywidualnej; - zabudowy usług turystyki; - dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej jako funkcji uzupełniającej; - dopuszcza się lokalizację obiektów usługowych związanych z obsługą turystyki i rekreacją; - dopuszcza się budowę wież widokowych; - dopuszcza się jako funkcję uzupełniającą funkcję związaną z ruchem turystycznym oraz rekreacją w zieleni oraz sportu; - sukcesywna eliminacja z granic tego obszaru obiektów w złym stanie technicznym; - standardy i wskaźniki winny być dostosowane do istniejących budynków zlokalizowanych w otoczeniu noworealizowanego/przebudowywanego/nadbudowywanego/rozbudowywanego budynku; - proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów;
8.	UTW	<p>Tereny usług turystycznych przy wieżach widokowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabudowa usług turystyki m.in. obiekty noclegowe, gastronomiczne, parkingi, infrastruktura techniczna i rekreacyjna służąca turystyce; - wieże widokowe (jako samodzielne obiekty lub jako element obiektu wielofunkcyjnego np. w połączeniu z obiektem noclegowym), wiaty oraz obiekty małej architektury np. tablice informacyjne, miejsce na ognisko, ławki, kosze na śmieci;
9.	US	<p>Tereny sportu i rekreacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dopuszcza się funkcje związane z obsługą ruchu turystycznego, sportu i rekreacji; - jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się usługi handlu i gastronomii; - dopuszcza się miejsca parkingowe w formie placów parkingowych;
10.	P	<p>Tereny produkcyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dopuszcza się na równych zasadach z funkcją produkcyjną funkcję lokalizację

		<p>magazynów, składów i infrastruktury technicznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> - dopuszcza się produkcję zwierzęcą; - dopuszcza się produkcję specjalistyczną; - dopuszcza się lokalizację usług jako funkcję uzupełniającą; - nie ogranicza się wielkości działek; - dopuszcza się lokalizację systemów fotowoltaicznych do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł;
11.	PG	<p>Tereny eksploatacji powierzchniowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tereny eksploatacji powierzchniowej surowców, po zakończeniu - eksploatacji rekultywacji w kierunku przyrodniczym; - dopuszcza się lokowanie zabudowy kubaturowej stanowiącej uzupełnienie funkcji podstawowej terenu; - ogranicza się wielkość powierzchni do 2 ha;
12.	P/Pf	<p>Tereny produkcyjne i lokalizacji systemów fotowoltaicznych do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej 100 kW:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dopuszcza się na równych zasadach z funkcją produkcyjną funkcję lokalizację magazynów, składów i infrastruktury technicznej; - dopuszcza się produkcję zwierzęcą; - dopuszcza się produkcję specjalistyczną; - dopuszcza się lokalizację usług jako funkcję uzupełniającą; - nie ogranicza się wielkości działek; - dopuszcza się miejsca parkingowe w formie placów parkingowych; - dopuszcza się lokalizację systemów fotowoltaicznych do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej 100 kW wraz z ich strefą ochronną;
13.	P/U	<p>Tereny produkcyjno-usługowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dopuszcza się tylko te funkcje, które nie są wymieniane jako mogące pogorszyć stan środowiska przyrodniczego; - dopuszcza się na równych zasadach z funkcją produkcyjną funkcję lokalizację magazynów, składów i infrastruktury technicznej; - dopuszcza się obiekty i urządzenia obsługi rolniczej; - dopuszcza się produkcję specjalistyczną; - nie ogranicza się wielkości działek; - dopuszcza się miejsca parkingowe w formie placów parkingowych; - dopuszcza się lokalizację systemów fotowoltaicznych do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł;
14.	ZN	<p>Tereny zieleni nieurządzonej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powinny pozostawać w formie przyrodniczo aktywnej; - bez możliwości lokalizacji zabudowy;
15.	ZP	<p>Tereny zieleni urządzonej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w tym parki, ogrody, sady, zielone skwery, parki leśne, zieleni izolacyjna; - dopuszcza się lokalizację obiektów małej architektury, zbiorników i cieków wodnych; - bez możliwości lokalizacji zabudowy, z wyjątkiem obiektów ogrodowych, obiektów małej architektury oraz usług kultury, handlu i gastronomii jako funkcji uzupełniającej;
16.	ZD	<p>Tereny ogródków działkowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powinny pozostawać w formie przyrodniczo aktywnej;

		<ul style="list-style-type: none"> - podstawowym zadaniem jest ich uporządkowanie oraz rewaloryzacja; - obiekty i urządzenia usługowe związane z obsługą podstawowego zagospodarowania terenu tzw. „domy i altany działkowców”, wiaty i budynki gospodarcze; - place zabaw;
17.	ZC	<p>Tereny cmentarza:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ustala się eksploatację cmentarzy na podstawie przepisów odrębnych; - dopuszcza się lokalizację usług o charakterze cmentarnym – kaplic oraz innych obiektów towarzyszących jako funkcji uzupełniającej;
18.	ZC1	<p>Tereny projektowanego cmentarza:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ustala się eksploatację cmentarzy na podstawie przepisów odrębnych; - dopuszcza się lokalizację usług o charakterze cmentarnym - kaplic oraz innych obiektów towarzyszących jako funkcji uzupełniającej;
19.	ZCk	<p>Tereny cmentarza żydowskiego – kirkutu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ustala się eksploatację cmentarza na podstawie przepisów odrębnych; - dopuszcza się lokalizację usług o charakterze cmentarnym, w tym kultu religijnego oraz innych obiektów towarzyszących jako funkcji uzupełniającej;
120.	R	<p>Tereny rolne (łąk i pastwisk):</p> <ul style="list-style-type: none"> - dopuszcza się budowę/rozbudowę/nadbudowę/przebudowę zabudowy w istniejących siedliskach; - dopuszcza się lokalizację nowej zabudowy zagrodowej (siedliskowej) wyłącznie gdy działka bezpośrednio sąsiaduje z istniejącą zabudową terenów mieszkaniowych lub usług pod warunkiem zapewnienia dostępu do drogi publicznej oraz zgodnie z przepisami odrębnymi; - dopuszcza się zalesianie obszarów o niższych klasach bonitacyjnych z wyjątkiem terenów występowania chronionych siedlisk przyrodniczych pod warunkiem bezpośredniego sąsiedztwa z terenem leśnym; - dopuszcza się w miejscach oznaczonych jako punkty widokowe budowę wieży widokowej i wiaty oraz obiektów małej architektury jak np. tablice informacyjne, miejsce na ognisko, ławki, kosze na śmieci; - dopuszcza się usługi związane z produkcją rolną oraz usługi rzemiosła, sportu i rekreacji;
21.	ZL	<p>Tereny istniejących lasów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powinny pozostać w użytkowaniu leśnym lub pozostawać w formie przyrodniczo aktywnej; - dopuszcza się lokalizację obiektów wykorzystywanych dla potrzeb gospodarki leśnej: budynków i budowli, urządzeń melioracji wodnych, linii podziału przestrzennego lasu, dróg leśnych, terenów pod liniami energetycznymi, szkótkami leśnymi, miejscami składowania drewna, a także wykorzystywanych na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.
22.	ZL2	<p>Tereny zalesień:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powinny zostać zalesione lub pozostawać w formie przyrodniczo aktywnej; - dopuszcza się lokalizację obiektów wykorzystywanych dla potrzeb gospodarki leśnej: budynków i budowli, urządzeń melioracji wodnych, linii podziału przestrzennego lasu, dróg leśnych, terenów pod liniami energetycznymi, szkótkami leśnymi, miejscami składowania drewna, a także wykorzystywanych na parkingi

		leśne i urządzenia turystyczne.
23.	WS	Tereny wód śródlądowych; - rzeki, cieki, rowy, istniejące i projektowane zbiorniki wodne; - dopuszcza się zwiększenie zasobów wodnych poprzez budowę obiektów małej retencji (w tym zbiorników wodnych); - dopuszcza się przeznaczenie zbiorników wodnych na funkcje rekreacyjne w formie kąpieliska; - zagospodarowanie terenu w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią zgodnie z przepisami odrębnymi;
24.	KS	Tereny parkingów publicznych: - dopuszcza się lokalizację usług związanych z obsługą ruchu tj. lokalizację magazynów, hoteli i moteli itp.; - dopuszcza się lokalizację parkingów rowerowych;
25.	IT	Tereny infrastruktury technicznej: - dopuszcza się lokalizację zabudowy, urządzeń elektroenergetycznych, gazowych itp. oraz niezbędnej infrastruktury technicznej;
26.	IT1	Tereny infrastruktury technicznej projektowane: - dopuszcza się lokalizację zabudowy, urządzeń elektroenergetycznych, gazowych itp. oraz niezbędnej infrastruktury technicznej;

Dokładna lokalizacja funkcji uzupełniających dla terenów oznaczonych symbolami Mm, M zostaną umiejscowione na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).

Ustalenia dotyczące kierunków i wskaźników dotyczących zagospodarowania oraz użytkowania terenów kształtują się następująco:

1. Zagospodarowanie terenów obecnie zurbanizowanych oraz przewidywanych w dotychczasowych planach zagospodarowania przestrzennego na cele mieszkaniowo-usługowe, powinno uwzględniać podstawowe wartości przestrzenne i architektoniczne gminy.
2. Nowa zabudowa zagrodowa (siedliskowa), obok istniejącej, może być realizowana w ustalonych planem granicach zabudowy skupionej. W planach miejscowych należy zapewnić przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy oraz nadmiernemu rozprzestrzenianiu się terenów zurbanizowanych.
3. Dopuszcza się budowę, rozbudowę, nadbudowę i przebudowę budynków w istniejących siedliskach rolniczych zakwalifikowanych do innej kategorii przeznaczenia niż tereny ośrodków wiejskich.
4. Dopuszcza się budowę nowych oraz rozbudowę/modernizację istniejących sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.
5. Tereny zabudowy mieszkaniowej, zwłaszcza rejony zieleni przydomowej, mogą być uzupełnione o funkcje usługowe – niewpływające negatywnie na środowisko przyrodnicze.
6. Wskazana funkcja i zasady zagospodarowania określają podstawowy kierunek przeznaczenia terenu, w obrębie każdego wyodrębnionego na rysunku Studium obszaru, oznaczonego symbolem, o którym mowa w tabeli dotyczącej: „Funkcji terenu, podstawowych ustaleń, wskaźników dotyczących zagospodarowania”.

7. Wszystkie rodzaje obszarów zabudowy oznaczone symbolem literowym (wg tabeli dot. oznaczeń terenów oraz funkcji terenu, podstawowych ustaleń, wskaźników dotyczących zagospodarowania) mogą być uzupełniane funkcjonalnie o miejsca i place parkingowe, drogi, infrastrukturę techniczną, place publiczne, zieleń w formie urządzonej, urządzenia wodne oraz małą architekturą. W miejscach oznaczonych jako punkty widokowe dopuszcza się budowę wież widokowych.
8. Dopuszcza się budowę obiektów małej architektury np. tablice informacyjne, ławki, kosze na śmieci, wiaty, a także lokalizowanie szlaków turystycznych, sportowych i edukacyjnych.
9. Wzdłuż dróg i ulic zaleca się stosowanie zieleni izolacyjnej oraz szpalerów drzew.
10. Jako rekompensatę należy przyjąć obowiązek ustanowienia w obrębie nowych zakładów produkcyjnych terenów zieleni izolacyjnej.
11. Ustalenie zasad i kontrola kolejności zajmowania pod zabudowę poszczególnych terenów – obowiązująca zasada: najpierw uzbrojenie terenu potem zabudowa.
12. Dopuszcza się użytkowanie terenu zgodnie ze stanem istniejącym (możliwość utrzymania istniejącego zagospodarowania terenu).
13. Należy tworzyć zagospodarowanie terenów z naciskiem na rozwój turystyki, sportu i rekreacji.

Kształtując lokalny ład przestrzenno-architektoniczny należy m.in. kierować się zasadami:

1. Harmonizacji zabudowy z krajobrazem i elementami przyrody.
2. Poszanowania lokalnych i regionalnych tradycji architektonicznych, przejawiającego się w wykorzystywaniu najlepszych i charakterystycznych starych form i elementów architektonicznych przy tworzeniu zabudowy spełniającej wymogi współczesnego budownictwa.
3. Nową zabudowę o funkcjach mieszkalnych, usługowych i rzemieślniczych nieuciążliwych można realizować na terenach wyznaczonych na rys. studium pod warunkiem zachowania następujących zasad:
  - we wsiach o typie „ulicówki” lokalizacja budynków mieszkalnych w 1-szej linii zabudowy (przy ulicy),
  - nawiązanie do charakteru zabudowy wsi (m.in. dachy dwuspadowe) tzn. układu kalenicowego lub szczytowego oraz gabarytów zabudowy,
  - nawiązywanie do tradycji regionalnych budownictwa.
4. Harmonizacji nowej zabudowy z wartościową zabudową istniejącą.
5. Na terenach zabudowy centrum miejscowości Jaśliska (Mm), budynki powinny nawiązywać do dawnego lokalnego budownictwa drewnianego tzn. powinny co najmniej mieć stylizowane drewniane wykończenia dachów, podcieni, a zaleca się również wykonywanie drewnianych elewacji. Gdzie tylko jest to możliwe powinno budować się podcienia przy budynkach, pokrycia dachu powinny kolorystyką przypominać gont.
6. Dopuszcza się remont i przebudowę sklepionych łukowo zabytkowych piwnic kamiennych również w sytuacji kiedy piwnica wchodzi częściowo w teren działki sąsiedniej (bez zgody właściciela działki sąsiedniej) celem ochrony i zabezpieczenia substancji zabytkowych piwnic
7. Ekspozowania wartościowych dominant architektonicznych i zachowania cennych osi widokowych.
8. Kształtowania właściwych proporcji pomiędzy przestrzeniami publicznymi w szerokim znaczeniu a przestrzeniami prywatnymi.
9. Kształtowania właściwych relacji przestrzennych pomiędzy budynkami, w tym, stosownie do okoliczności, czytelnych linii zabudowy ulic oraz funkcjonalnie rozplanowanych zespołów budynków w ramach posesji.
10. Kształtowania funkcjonalnych podziałów geodezyjnych.
11. Racjonalizacji kosztów uzbrojenia terenów inwestycyjnych.

Wskaźniki i parametry zagospodarowania dla poszczególnych terenów:

Tereny zabudowy centrum miejscowości Jaśliśka – Mm:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych, w tym poddasze użytkowe;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 70%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 20 % - 90%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 2,1;

Tereny zabudowy ośrodków wiejskich – M:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych, w tym poddasze użytkowe;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 40 %;
- procent terenów biologicznie czynnych: 60 % - 90%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,2;

Tereny zabudowy wielorodzinnej – MW:

- liczba kondygnacji: od 1 do 6 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 40%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 60 % - 90%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 2,4;

Tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej – M/U:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych, w tym poddasze użytkowe;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 40%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 60% - 90%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,2;

Tereny zabudowy usługowej – U:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji, w tym poddasze użytkowe;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 70%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 30 % - 80%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 2,1;

Tereny zabudowy usług turystycznych – UT:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji, w tym poddasze użytkowe;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 40%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 30 % - 70%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,2;

Tereny zabudowy usług turystycznych oraz usług – UT/U:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji, w tym poddasze użytkowe;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 40%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 30 % - 70%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,2;

Tereny usług turystycznych przy wieżach widokowych – UTW:

- liczba kondygnacji: od 1 do 2 kondygnacji, w tym poddasze użytkowe;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 30%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 30 % - 70%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,6;

Tereny sportu i rekreacji – US:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 20%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 70 % - 100%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,6;

Tereny produkcyjne – P:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 60%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 10 % - 60%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,8;

Tereny eksploatacji powierzchniowej – PG:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 30%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 10 % - 60%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,9;

Tereny produkcyjne i lokalizacji systemów fotowoltaicznych do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej 100 kW – P/Pf:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 60%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 10 % - 60%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,8;

Tereny produkcyjno-usługowe – P/U:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy : 60%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 10% - 60%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,8;

Tereny zieleni urządzonej – ZP:

- liczba kondygnacji: 1 kondygnacja nadziemna;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 15%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 80 % - 100%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,15;

Tereny zieleni nieurządzonej – ZN:

- procent terenów biologicznie czynnych 90 % - 100 %;

Tereny istniejących cmentarzy – ZC:

- liczba kondygnacji: maksymalnie 2 kondygnacje nadziemne;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 20 %;
- procent terenów biologicznie czynnych: 10 % - 80 %;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,4;

Tereny projektowanych cmentarzy – ZC1:

- liczba kondygnacji: maksymalnie 2 kondygnacje nadziemne;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 20 %;

- procent terenów biologicznie czynnych: 10 % - 80 %;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,4;

Tereny rolne – R:

- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych, w tym poddasze użytkowe;
- maksymalna powierzchnia zabudowy : 30%;
- procent terenów biologicznie czynnych: 20% - 80%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,9;
- minimalna powierzchnia działki: 1500 m²;

Tereny istniejących lasów – ZL1:

- procent terenów biologicznie czynnych 90 % - 100 %;

Tereny zalesień – ZL2:

- procent terenów biologicznie czynnych 90 % - 100 %;

Tereny wód śródlądowych – WS:

- procent terenów biologicznie czynnych 90 % - 100 %;

Tereny parkingów publicznych – KS:

- liczba kondygnacji: maksymalnie 1 kondygnacja nadziemna oraz poddasze;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 20 %;
- maksymalny procent terenów biologicznie czynnych: 50 %;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,4;

Tereny infrastruktury technicznej IT oraz tereny infrastruktury technicznej projektowanej IT1:

- liczba kondygnacji: 1 kondygnacja nadziemna;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 90 %;
- maksymalny procent terenów biologicznie czynnych: 50 %;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,9;

Główne zadania w zakresie mieszkalnictwa to:

1. Utrzymanie w planach terenów pod budownictwo mieszkaniowe.
2. Utrzymanie, remont, wymiana i uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach istniejących między zabudową.
3. Rozwój systemów infrastruktury technicznej podnoszącej standard mieszkań i warunków zamieszkiwania ludności.
4. Dokonanie zmian w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod kątem przeznaczenia obiektów zabudowy zagrodowej i plomb między istniejącą zabudową i innych obiektów pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne, usługi i budownictwo rekreacji indywidualnej.

Tereny wyłączone spod zabudowy są to tereny oznaczone na rysunku „Kierunków studium” symbolami:

1. **ZL** – tereny istniejących lasów, tereny objęte zakazem zabudowy, za wyjątkiem niewyznaczonych dojazdów i dojazdów oraz obiektów wykorzystywanych dla potrzeb gospodarki leśnej: budynków i budowli, urządzeń melioracji wodnych, linii podziału przestrzennego lasu, dróg leśnych, terenów pod liniami energetycznymi, szkótkami leśnymi, miejscami składowania drewna, a także wykorzystywanych na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.
2. **ZL2** – tereny zalesień, tereny bez możliwości lokalizacji zabudowy, za wyjątkiem niewyznaczonych dojazdów i dojazdów oraz obiektów wykorzystywanych dla potrzeb gospodarki leśnej: budynków i budowli, urządzeń melioracji wodnych, linii podziału przestrzennego lasu, dróg leśnych, terenów pod liniami energetycznymi, szkótkami leśnymi, miejscami składowania drewna, a także wykorzystywanych na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.
3. **ZP** – tereny zieleni urządzonej, w tym parki, ogrody, sady, zielone skwery, parki leśne, bez możliwości lokalizacji zabudowy, z wyjątkiem obiektów ogrodowych, leśnych i infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej oraz usług kultury, handlu i gastronomii, jako funkcji uzupełniającej. Zakaz zabudowy nie dotyczy również obiektów małej architektury, wież widokowych i wiat.
4. **ZN** – tereny zieleni nieurządzonej, tereny bez możliwości lokalizacji zabudowy, za wyjątkiem niezbędnej infrastruktury technicznej i turystycznej, sportowej i rekreacyjnej. Zakaz zabudowy nie dotyczy również obiektów małej architektury, wież widokowych i wiat.
5. **Tereny korytarzy ekologicznych** – bez możliwości lokalizacji zabudowy, za wyjątkiem niezbędnej infrastruktury technicznej. Zakaz zabudowy nie dotyczy również obiektów małej architektury, wież widokowych i wiat.
6. **Obszary projektowanych napowietrznych linii elektroenergetycznych 110 kV wraz z ich odpowiednimi pasami technologicznymi** – częściowy zakaz zabudowy zgodnie z przepisami odrębnymi.
7. **Obszary osuwisk czynnych i nieczynnych** – częściowy zakaz zabudowy zgodnie z przepisami odrębnymi.

3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.

Każda działalność człowieka ingeruje w środowisko przyrodnicze i zakłóca jego funkcjonowanie. Należy dążyć do tego, by przyroda nie straciła możliwości samoistnej odnowy i nie dopuszczać do zniszczenia zasobów nieodnawialnych.

W celu ochrony i poprawy jakości wód powierzchniowych i zabezpieczenie przed powstawaniem nowych zagrożeń czystości wód należy:

- Wyeliminować zrzuty ścieków nieoczyszczonych z obiektów produkcyjnych i gospodarczych a także gospodarstw domowych.
- Wyposażyć obszary o koncentracji ruchu turystycznego w urządzenia sanitarne o wysokim standardzie.
- Współdziałać w tworzeniu przez odpowiednie organa strefy ochronnej ujęć wód oraz dostosowanie zasad zagospodarowania terenów do koniecznych ograniczeń.
- Budować przeprawy mostowe z uwzględnieniem zabezpieczeń przed spływem zanieczyszczeń do wód.

W celu utrzymania niskiego poziomu zanieczyszczenia powietrza należy:

- Nie dopuszczać do lokalizacji obiektów uciążliwych na podstawie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Dążyć do ograniczania uciążliwości istniejących obiektów produkcyjnych i komunalnych.
- Dążyć do ograniczania niskiej emisji przez stopniową eliminację lokalnych węglowych palenisk domowych, lokalnych kotłowni oraz zmiany stosowanych paliw.
- Dążyć do ograniczania lokalnej koncentracji zanieczyszczeń powietrza związanych z ruchem kołowym poprzez rozbudowę systemu dróg i ulic.
- Utrzymywania wysokosprawnych urządzeń ograniczających uciążliwość kotłowni.

Na obszarze gminy należy kształtować korzystny klimat akustyczny poprzez:

- Lokalizację obiektów gospodarczych i usługowych, które mogłyby być uciążliwe dla mieszkańców poza zespołami zabudowy mieszkaniowej.

Uzdrowiska na terenie gminy nie występują.

3.1. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione oraz przewidziane do ochrony na podstawie przepisów szczególnych.

3.1.1. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody:

Na terenie Gminy Jaśliska występują, opisane w rozdziale 4, formy ochrony przyrody:

1. Obszar specjalnej ochrony ptaków Beskid Niski,
2. Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Jaśliska,
3. Rezerwat przyrody „Przełom Jasiołki”,
4. Rezerwat przyrody „Kamień nad Jaśliskimi”,
5. Rezerwat przyrody „Źródłiska Jasiołki”,
6. Rezerwat przyrody „Bukowica”,
7. Jaśliski Park Krajobrazowy,
8. Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego,
9. Pomniki przyrody.

Polityka przestrzenna w zakresie ochrony przyrody:

1. Działania na obszarach objętych ochroną muszą być podporządkowane ustaleniom przepisów szczególnych i aktów stanowiących szczególne formy ochrony przyrody.
2. Ochrona pomników przyrody polegająca na zakazie wycinania, uszkodzenia, zanieczyszczenia terenu w pobliżu obiektu, wzniesienia ognia oraz wznoszenia jakichkolwiek obiektów budowlanych w promieniu 15 m od drzewa.
3. Ochrona obszaru Jaśliskiego Parku Krajobrazowego odnosi się do ustaleń do Studium dotycząca eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych (zgodnie z rozporządzeniem wojewody podkarpackiego). Ustala się następujące szczególne cele ochrony Parku:

„1. dla ochrony przyrody nieożywionej

- 1) zachowanie charakterystycznych elementów przyrody nieożywionej, stanowiących świadectwo przeszłości geologicznej regionu, w tym także zjawisk i obiektów o charakterze antropogenicznym;
- 2) podtrzymanie naturalnych procesów kształtujących powierzchnię ziemi, zachowanie warunków siedliskowych do funkcjonowania ekosystemów oraz zachowanie reliktowych zabytków przyrody nieożywionej;
- 3) ograniczanie antropogenicznych przekształceń powierzchni ziemi;
- 4) udostępnianie dla celów naukowych, edukacyjnych i krajoznawczych cennych obiektów przyrody nieożywionej;
- 5) poprawa stanu czystości wód powierzchniowych oraz ochrona wód powierzchniowych i podziemnych;
- 6) zachowanie naturalnych zbiorników wodnych;
- 7) zachowanie ciągów rzecznych, przełomów, mokradeł i torfowisk;

2. dla ochrony przyrody ożywionej:

1) szaty roślinnej:

- a) zapewnienie trwałości lokalnych populacji gatunków roślin chronionych, rzadkich i zagrożonych;
- b) zachowanie pełnej różnorodności florystycznej w odniesieniu do wszystkich grup systematycznych;
- c) ograniczanie procesu neofityzacji flory;
- d) zachowanie pełnego inwentarza zbiorowisk roślinnych, w szczególności naturalnych i półnaturalnych, a także antropogenicznych związanych z tradycyjnymi formami zagospodarowania (fitocenozy segetalne), zachowanie wszystkich istotnych i charakterystycznych dla środowiska przyrodniczego typów ekosystemów;

2) dla ochrony fauny:

- a) zachowanie pełnego inwentarza naturalnej fauny w odniesieniu do wszystkich grup systematycznych;
- b) zapewnienie trwałości lokalnych populacji gatunków zwierząt chronionych, rzadkich i zagrożonych;
- c) zachowanie korytarzy ekologicznych;
- 3) utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów;

3. dla ochrony dóbr kultury:

- 1) zachowanie i ochrona zabytków kultury materialnej, w tym elementów kultury łemkowskiej, a zwłaszcza cerkwi, kościołów, młynów, kapliczek i krzyży przydrożnych;
- 2) zachowanie i udostępnianie miejsc pamięci narodowej oraz śladów historii regionu, w szczególności udokumentowanych stanowisk archeologicznych;
- 3) zachowanie charakterystycznych cech architektury wiejskiej: tradycyjnego drewnianego budownictwa zagrodowego (chałupy i chłyże), oraz obiektów wykonanych ze skał fliszowych;
- 4) utrzymanie i przywracanie tradycji lokalnych i zachowanych elementów kultury wiejskiej;
- 5) porządkowanie rodzimego krajobrazu kulturowego polegające m.in. na ochronie i restauracji jego charakterystycznych elementów;
- 6) udostępnianie istniejących zasobów kulturowych dla celów naukowych, krajoznawczych i edukacyjnych;

4. dla ochrony walorów krajobrazu i rzeźby Beskidu Niskiego:

- 1) zachowanie w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego wynikającego z prowadzenia ekstensywnej gospodarki rolnej;
- 2) zachowanie różnorodnych odsłoneń geologicznych oraz wychodni skalnych;
- 3) zachowanie istniejącego krajobrazu wraz z jego składnikami, walorami fizjonomicznymi i związanymi ekologicznymi;

- 4) zachowanie punktów widokowych w celu udostępniania turystom;
- 5) zapobieganie dewastacji i degradacji krajobrazu;

Na obszarze Parku zakazuje się:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 2081 z późn. zm.) z wyłączeniem przedsięwzięć, o których mowa w art.17 ust.3 ustawy o ochronie przyrody;
  - 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
  - 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
  - 4) pozyskiwania dla celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów;
  - 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
  - 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
  - 7) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
  - 8) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
  - 9) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
  - 10) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
  - 11) organizowania rajdów motorowych i samochodowych."
4. Ochrona Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego odnosi się do następujących ustaleń do Studium dotycząca eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych (zgodnie z uchwałą sejmiku województwa podkarpackiego). Na terenie Obszaru zakazuje się:
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z wyłączeniem przedsięwzięć, o których mowa w art.24 ust.3 ustawy o ochronie przyrody;
  - zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
  - likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
  - lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek: Wisłoka, Jasiołka, Osława, Wisłok, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej, przy czym dla sztucznych zbiorników wodnych za linię brzegową uważa się linię wody przy maksymalnej rzędnej piętrzenia wody w zbiorniku;

- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
  - dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
  - likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.
5. Ochrona specjalnych obszarów ochrony siedlisk i ptaków, określona jest zagrożeniami oraz zestawem nakazów i zakazów przedstawionych w rozdz. 4.2.
  6. Ochrona zespołów roślinnych zapewniających wysoki poziom bioróżnorodności oraz zachowanie zasobów genowych.
  7. Ochrona zwartych kompleksów gleb pochodzenia organicznego - głównie użytki zielone (część gleb oznaczona jako ZN) prawnie chronione przed zmianą użytkowania.

Wyznacza się także strefy ekologiczne jako korytarze ekologiczne, obejmujące tereny zielone, grunty orne, lasy i wody powierzchniowe. Na wymienionym terenie należy zakazać lokalizacji obiektów uciążliwych dla środowiska, prowadzenia odwodnień bez zgody odpowiednich Organów i lokalizacji miejsc eksploatacji surowców naturalnych. Ponadto teren należy pozostawić w użytkowaniu maksymalnie zbliżonym do naturalnego z umożliwieniem naturalnej migracji flory i fauny w tej strefie i z zapewnieniem swobodnego grawitacyjnego przepływu powietrza. Wzdłuż cieków wodnych powinien zostać zachowany minimum 15 m obszar stanowiący pas ochronny.

Proekologiczna polityka gminy powinna koncentrować się również na eliminacji wszelkich zagrożeń oraz na działaniach prowadzących do renaturalizacji tych obszarów, gdzie istnieje taka możliwość.

Eliminację zagrożeń można osiągnąć przez:

- zorganizowanie systemu usuwania odpadów,
- budowa systemu wodociągowego,
- zbudowanie systemów kanalizacyjnych w ślad za wodociągami grupowymi,
- stosowanie proekologicznych systemów grzewczych, w tym wykorzystujących odnawialną energię,
- stworzenie systemu retencjonowania wód.

3.1.2. Obszary chronione na podstawie przepisów o lasach, ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Ochronie przed przeznaczeniem gruntów na cele nierolnicze podlegają grunty zaliczone do klas I – III. Grunty klas IV, V, VI oraz RN nie są zaliczane do chronionych.

Decyzję o zmianie przeznaczenia gleb klasy I – III podejmuje odpowiedni Minister. O zmianie przeznaczenia na nierolnicze gleb klasy IV, V, VI i RN decyduje wójt. Na terenie gminy nie występują gleby I i II klasy bonitacyjnej.

Ochronie podlegają także grunty leśne. Należy w miarę możliwości nie przeznaczać gruntów gleb chronionych oraz leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Polityka przestrzenna w zakresie ochrony gruntów rolnych i leśnych:

1. Maksymalne zachowanie w użytkowaniu rolniczym gleb najlepszych.
2. Ochrona przed dewastacją i niekorzystną zmianą stosunków wodnych.
3. Nie rozpraszanie zabudowy zwłaszcza na terenach najlepszych gleb.
4. Ochrona gleb organicznych.
5. Zachowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych jako ważnego elementu lokalnego układu powiązań ekologicznych, w tym wszelkiej, naturalnej sukcesji roślinnej (głównie brzozy), jako wstępnego etapu dolesień planowych.

6. Utrzymanie zasięgów lasów istniejących, z docelowymi zalesieniami.
7. Dbalność o stan zdrowotny i sanitarny lasów.
8. Wprowadzanie nowych zalesień na najłagodniejszych glebach zwłaszcza w sąsiedztwie lasów istniejących.
9. Przystosowanie lasów do funkcji rekreacyjnej.
10. Prowadzenie zgodnie z zasadami proekologicznymi gospodarki leśnej.

3.1.3. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów prawa wodnego.

Wokół ujęć wód podziemnych służących do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę pitną i potrzeb gospodarstw domowych oraz do produkcji artykułów żywnościowych należy ustanowić bezpośrednie strefy ochrony oraz ewentualnie - pośrednią strefę ochrony zgodnie z przepisami odrębnymi.

Bezpośrednie strefy ochrony należy przyjąć jako obszar fizycznie wygrodzony i wyłączony z użytkowania innego niż związane z eksploatacją wody.

Polityka przestrzenna w zakresie ochrony zasobów wodnych:

1. Zakaz odprowadzania nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i gruntu.
2. Ustalanie warunków ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem w opracowaniach planistycznych i decyzjach administracyjnych.
3. Monitorowanie stanu czystości wód i podejmowanie działań mających doprowadzić do podwyższenia jej jakości.

3.2. Rekreacja i turystyka.

Walory przyrodnicze i krajobrazowe, umożliwiają rozwój turystyki i wypoczynku, zwłaszcza agroturystyki i ekoturystyki.

Rozwój gminy pod względem turystycznym i wypoczynkowym można osiągnąć poprzez następujące działania:

1. Stworzenie bazy turystyczno-wypoczynkowej m.in. przez budowę obiektów o standardzie odpowiadającym normom europejskim, w tym budowa obiektów o standardach trzy-, cztero- i pięciogwiazdkowych oraz typu SPA (stworzenie nowoczesnej bazy noclegowej i wypoczynkowej).
2. Dostęp gospodarstw do niezbędnych mediów.
3. Podniesienie standardów i rozbudowę sieci komunikacyjnej.
4. Podniesienie standardów gospodarstw i dostosowanie ich do przyjmowania gości.
5. Zagospodarowanie ogródków przydomowych.
6. Zwiększenie ilości obiektów turystycznych w oparciu o kwatery prywatne, agroturystyczne.
7. Zmianę wyglądu zabudowań pod względem architektonicznym – dostosowanie estetyki do wzorców architektury regionalnej.
8. Stworzenie bazy dla turystów zmotoryzowanych – camperów.
9. Promocję walorów turystycznych gminy w kraju i za granicą.
10. Wspieranie o zwiększanie ilości organizowanych masowych imprez sportowych i kulturalnych.
11. Stworzenie i wykorzystanie bazy sportowej w tym ulokowanie wyciągu narciarskiego.
12. Uzupełnienie oferty turystycznej o urządzenia sportu i rekreacji.
13. Utworzenie bazy turystycznej nad planowanym sztucznym zbiornikiem wodnym we wschodniej części gminy.
14. Wzbogacanie obszarów w urządzenia turystyczne takie jak, ścieżki i trasy spacerowe, konne, widokowe i urządzenia sportowe.
15. Dostosowanie obiektów i tras do całorocznego użytkowania.
16. Stworzenie szlaków atrakcji turystycznych.

17. Budowę ścieżek rowerowych w celu umożliwienia przyjaznego przemieszczania się po mieście i wprowadzenia tzw. turystyki rowerowej.
18. Budowę ciągów pieszych.
19. Dostosowanie obiektów i tras do całorocznego użytkowania.
20. Poprawę atrakcyjności i funkcjonalności przestrzeni publicznej.
21. Wprowadzenie systemu wypożyczania rowerów.
22. Rewitalizację miejscowości Jaśliska.
23. Poprawę estetyki miejscowości.
24. Wzmocnienie produkcji i promocji produktów regionalnych.
25. Podjęcie próby przywrócenia tradycji związanych z winem, jako promocja gminy.

Ruch turystyczny i rekreacyjny należy aktywizować także poza sezonem. Na terenie gminy istnieje możliwość rozwoju sportów zimowych takich jak np. narciarstwo biegowe, jazda konna, łyżwiarstwo a także istnieje możliwość rozwoju atrakcji turystycznych takich jak np. kuligi.

4. Produkcja i usługi.

Gmina nie ma silnie rozwiniętej dziedziny związanej z produkcją. Najsilniej rozwinięte są usługi związane z turystyką, jednakże w chwili obecnej nie są one prawidłowo uformowane. W związku z sytuacją związaną z demografią, bezrobociem, ubożeniem społeczeństwa należy stworzyć dogodne warunki inwestycyjne i rozwijać funkcję usługową oraz produkcyjną na terenie gminy. Rozwój gospodarczy jest szansą dla gminy na pozyskanie kapitału ludzkiego, wzrost zasobności w dobra majątkowe, co będzie miało przełożenie na jakość życia, zamożności oraz zadowolenie mieszkańców. Należy także rozwinąć bazę produkcji nieuciążliwej, którego ośrodek planuje się zlokalizować w sołectwie Moszczaniec oraz w miejscowości Szklary. Są to ośrodki przeznaczone do rozwoju jako obszary predysponowane do rozwoju produkcji.

Na terenie gminy należy przewidzieć i przeprowadzić następujące działania:

1. Rozwój strefy produkcyjnej należy przeprowadzić w oparciu o już częściowo istniejącą infrastrukturę w sołectwie Moszczaniec oraz w Szklarach.
2. Dopuszcza się jedynie lokalizację produkcji nieuciążliwej, nie wpływającej negatywnie na środowisko.
3. Należy tworzyć warunki sprzyjających rozwojowi mikroprzedsiębiorczości oraz pozyskiwać inwestorów o znacznym kapitale inwestycyjnym.
4. Stworzenie nowoczesnej sieci teleinformatycznej.
5. Wspieranie projektów służących budowie infrastruktury dostępu szerokopasmowego do Internetu dla sfery komercyjnej.
6. Wspieranie rozwoju usług teleinformatycznych.
7. Uzbieranie terenów pod inwestycje.
8. Promowanie terenów inwestycyjnych.
9. Rozwijanie profesjonalnej obsługi inwestorów potencjalnych i działających w gminie.
10. Sporządzenie i stała aktualizacja bazy danych o terenach potencjalnych inwestycji.
11. Modernizację i rozbudowę układu drogowego, w celu dostosowania do obsługi ruchu kołowego związanego z usługami towarzyszącymi produkcji.
12. Rozwijanie usług o wysokim standardzie i szerokim zakresie.

5. Obszary i zasady ochrony krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

W zakresie ochrony wartości kulturowych terenu objętego opracowaniem, wyznaczono wartościowe obiekty kulturowe oraz wartości ekspozycyjne-krajobrazowe, które znajdują się w rejestrze zabytków oraz w gminnej ewidencji zabytków - zostały one (oraz zabytki archeologiczne) szczegółowo omówione i wymienione w rozdziale 8.2. Zabytki architektoniczne i urbanistyczne oraz zabytki archeologiczne.

Obiekty wpisane do rejestru i ewidencji zabytków stanowiące dobra kultury objęte są ustawową ochroną prawną polegającą na zabezpieczeniu przed niszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, na zapewnieniu im trwałego zachowania, niezbędnej konserwacji, rewaloryzacji lub odbudowy.

Priorytetem ochrony walorów dziedzictwa kulturowego powinno być w szczególności dostosowanie form nowej zabudowy do historycznego otoczenia w sposób zachowujący harmonię formalną i funkcjonalną.

W celu ochrony obiektów znajdujących się w Rejestrze Zabytków i Gminnej Ewidencji Zabytków, ustala się:

- utrzymanie obiektów w jak najlepszym stanie technicznym – bez naruszenia ich wartości zabytkowej,
- zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczące warunków i zakresu ochrony w zależności od potrzeb.

Ochrona dziedzictwa kulturowego gminy wymaga:

- remontów, modernizacji i odtwarzania obiektów zabytkowych,
- ochrony zespołów budownictwa drewnianego,
- ochronie podlegać ma forma zewnętrzna budowli i budynków zabytkowych,
- umiejętnego zagospodarowania sąsiedztwa obiektów zabytkowych i historycznych układów urbanistycznych,
- udzielania przez gminę wsparcia dla ewentualnych inwestorów, chcących (w sposób zgodny z zaleceniami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) zagospodarować obiekty zabytkowe,
- kontynuacji rozpoznania archeologicznego na terenie gminy i uwzględniania ich wyników podczas planowania przestrzennego i działalności inwestycyjnej,
- kształtowanie nowej zabudowy, kreowane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinno ochraniać charakter ulicowych wsi, ich sposób zabudowy oraz ekspozycję przestrzenną poprzez właściwe kształtowanie linii, wysokości i gęstości zabudowy, warunki realizacji ogrodzeń oraz zieleni wiejskiej,
- wszystkie kapliczki, rzeźby religijne i krzyże przydrożne są dobrem kultury współczesnej - zaleca się ich zachowanie i uwzględnienie przy projektowaniu układów przestrzennych w planach miejscowych oraz tradycyjnych miejsc ich lokalizacji,
- należy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określać warunki lokalizowania oraz wielkość reklam, szyldów, tablic informacyjnych oraz pylonów reklamowych.

Należy objąć ochroną wartości zabytkowe cmentarze poprzez zachowanie i konserwację zabytków architektury oraz nagrobnej sztuki sakralnej, zachowanie i rewaloryzację historycznej kompozycji - w tym osi kompozycyjnych oraz skomponowanych układów zieleni.

W zakresie ochrony wartości kulturowych terenu objętego opracowaniem, ustalono historyczne rozplanowanie przestrzenne, historyczną strukturę funkcjonalną, wartościowe obiekty kubaturowe oraz wartości ekspozycyjne – krajobrazowe. Wnioski wypływające ze stanu wartości kulturowych terenu objętego opracowaniem, umożliwiły określenie strefy ochrony konserwatorskiej – strefy ochrony zabytkowego układu.

Strefa ta obejmuje obszary dawnego miasteczka Jaśliska w granicach objętych dawnymi, nieistniejącymi murami miejskimi.

W granicy wyodrebnionej strefy ochrony zabytkowego układu obowiązują następujące ustalenia w formie zakazów, wymagań i postulatów:

- wymaga się zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, tj. utrzymanie istniejącego układu dróg, alei, szpalerów roślinności wysokiej, osi widokowych i kompozycyjnych,
- wymaga się dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i bryły,
- wymaga się nawiązania kompozycją i wystrojem architektonicznym elewacji nowych lub przebudowanych budynków do istniejących obiektów historycznych,
- wymaga się stosowanie podobnych zasad podziału, detali, rozwiązań materiałowych, proporcji (w tym stosunku powierzchni szklonej do całkowitej powierzchni ściany zewnętrznej),
- dopuszcza się stosowanie w nowych i przebudowywanych budynkach podziału otworów okiennych (podział wielopolowy) i drzwiowych nawiązujących do rozwiązań historycznych,
- ustala się ochronę nawarstwień i obiektów archeologicznych, zalegających pod poziomem gruntu, stanowiących świadectwo przekształceń tkanki miejskiej.
- podstawą działań inwestorskich i konserwatorskich jest szczegółowy projekt rewaloryzacji.
- dopuszcza się realizację nowej zabudowy w zależności od jej funkcji, z wymogiem dostosowania jej do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i bryły zabudowy, przy jednoczesnym założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej,
- zakazuje się lokalizacji reklam i banerów wielkoformatowych (o powierzchni ekspozycji powyżej 3 m²) oraz urządzeń technicznych takich jak: maszty telekomunikacyjne, transformatory słupowe.

Na terenie gminy występują liczne stanowiska archeologiczne wpisane do gminnej ewidencji zabytków, w celu ich ochrony ustala się, że wszelkie działalności mogą być prowadzone wyłącznie pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinno się uwzględniać położenie stanowisk archeologicznych, a wszelkie prace w pobliżu tych obiektów lub w ich miejscu powinny być poprzedzone eksploracją archeologiczną prowadzoną pod nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na zasadach określonych w przepisach odrębnych.

Wskazane jest opracowanie „Gminnego Programu Ochrony nad Zabytkami”, w celu ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Jaśliska oraz podjęcie działań mających na celu podniesienie świadomości społecznej o wartościach duchowych i materialnych otaczających nas krajobrazów i konieczności większej troski każdego o ich ochronę, należyte kształtowanie i pielęgnację.

Priorytetem ochrony walorów dziedzictwa kulturowego winno być w szczególności dostosowanie form nowej zabudowy do historycznego otoczenia w sposób zachowujący harmonię formalną i funkcjonalną.

Ustalenia „Gminnego Programu Ochrony nad Zabytkami” stanowić będą podstawę do:

1. Określenia potrzeb w zakresie ustanowienia w planach miejscowych strefy ochrony konserwatorskiej obejmującej obszary, na których należy wprowadzić stosowne do potrzeb ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę zabytków.
2. Określenia obszarów wymagających przekształceń – rewaloryzacji i odtworzenia zdegradowanych fragmentów układu urbanistycznego.
3. Zapewnienia właściwej opieki nad zabytkami.

W celu ochrony substancji zabytkowej gminy Jaśliska, ustala się następujące wytyczne dotyczące kształtowania nowej oraz porządkowania istniejącej zabudowy w sąsiedztwie obiektów zabytkowych:

1. Kształt nowej zabudowy kreowany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinien ochraniać zabytkowy charakter ulic, ich sposób zabudowy oraz ekspozycję przestrzenną poprzez właściwe kształtowanie linii, wysokości i gęstości zabudowy, warunki realizacji ogrodzeń oraz zieleni miejskiej.
2. Wszystkie kapliczki, rzeźby religijne i krzyże przydrożne są dobrem kultury współczesnej. Zaleca się ich zachowanie i uwzględnienie przy projektowaniu układów przestrzennych w planach miejscowych oraz tradycyjnych miejsc ich lokalizacji.
3. Przewidziano zachowanie i podniesienie standardu istniejących sieci szlaków turystycznych oraz ciągów rowerowych, popularyzujących walory kulturowe i przyrodnicze, a także w porozumieniu z odpowiednimi organami i stowarzyszeniami wyznaczenie nowych.
4. Należy chronić naturalne wartości krajobrazu takie jak: przestrzenie otwarte i dalekie widoki, meandrujące cieki wodne, ściany lasów, jako tło do wyraźnie zaznaczonych przez użytkowanie podziałów własnościowych, samotne drzewa przy drodze, zagajniki i dukty polne, oraz zieleni przydomową.
5. Należy w sposób spójny określić lokowanie i wielkości reklam, tablic, szyldów, pylonów, reklam wolnostojących i wielkopowierzchniowych, zgodnie z przepisami odrębnymi.

6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.

Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej powinien dążyć do poziomu w pełni zapewniającego:

- ochronę zdrowia mieszkańców,
- wysoki standard życia mieszkańców,
- stworzenie dobrych warunków do dynamicznego rozwoju gospodarczego gminy.

Wobec wzrastającej ruchliwości społeczeństwa i gwałtownego zwiększenia obciążenia transportu drogowego i wzrastającej liczby zwłaszcza indywidualnych środków transportu, kierunki działań w zakresie transportu zmierzać muszą do poprawy jakości infrastruktury, zwłaszcza w kierunku zapewnienia większego bezpieczeństwa, usprawnienia ruchu, wyeliminowania zbędnych kolizji oraz uciążliwości dla okolicznych mieszkańców. Poprawa infrastruktury komunikacyjnej rozwiąże problemy ruchu lokalnego i tranzytowego oraz umożliwi wszechstronny rozwój miasta. Dla spełnienia zwiększonych wymogów w zakresie komunikacji i transportu, i w związku z tym usunięcia ograniczeń dla rozwoju gminy w tym zakresie należy:

1. Przeprowadzić kompleksowy proces modernizacji i poprawy jakości odcinków dróg.
2. W celu zapewnienia odpowiedniej segregacji ruchu pojazdów o odmiennych parametrach ruchu, co przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa, należy opracować i wdrożyć program budowy ścieżek rowerowych na terenie gminy. W pierwszej kolejności ścieżki powinny odciążać najbardziej uczęszczane i niebezpieczne odcinki dróg oraz powinny być lokowane w miejscach o natężeniu ruchu turystycznego i pieszego.
3. Podnieść standardy budowy oraz utrzymania dróg i chodników.
4. Dopasować oraz stworzyć połączenia komunikacyjne do potrzeb mieszkańców.

5. Prowadzić inwestycje zapewniające dobre skomunikowanie miejscowości gminy.
6. Na obszarze całej gminy dopuszcza się realizację dróg i parkingów nie określonych i wyznaczonych w studium, zgodnie z lokalnymi potrzebami oraz zgodnie z przepisami odrębnymi.
7. Potrzeby parkingowe dla poszczególnych obiektów powinny być zabezpieczone na terenie lokalizacji własnej – minimalna ilość miejsc parkingowych powinna być obliczona wg wskaźników w zależności od proponowanego zagospodarowania.
8. Dopuszcza się urządzenie parkingów ogólnodostępnych w obrębie ulic – pod warunkiem zachowania wymaganych parametrów technicznych ulic.
9. Za ustalenia nienaruszające ustaleń studium przyjmuje się weryfikację kategorii dróg na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z przepisami odrębnymi.

Przewiduje się, że przewozy ładunków niebezpiecznych będą realizowane dogami wojewódzkimi.

6.1. Zaopatrzenie w wodę.

W związku z faktem, że mieszkańcy gminy zaopatrują się w wodę przede wszystkich z indywidualnych ujęć, a sieć wodociagową posiadają jedynie: Szklary, Moszczaniec, Jaśliska oraz niewielka część Posady Jaśliskiej należy sukcesywnie rozbudowywać sieć wodociagową na terenie gminy, w celu podłączenia jak największej części mieszkańców do systemu wodociagowego.

Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę będą zbiorczy systemy wodociagowe, funkcjonujące w oparciu o powierzchniowe lub podziemne ujęcia wody oraz indywidualne ujęcia wody, które równocześnie pełnić będą funkcje awaryjnych źródeł zaopatrzenia w wodę.

Należy także sukcesywnie modernizować istniejącą sieć w celu poprawienia stanu technicznego oraz poddawać ją rozbudowie.

6.2. Odprowadzanie ścieków.

Na terenie gminy, funkcjonuje sieć kanalizacyjna jedynie w miejscowościach po PGR-owskich (małe osiedla) czyli Szklary oraz Moszczaniec, które posiadają własne oczyszczalnie ścieków. W 2015 roku z oczyszczalni ścieków korzystało tylko 198 osób. W pozostałych miejscowościach ścieki bytowe odprowadzane są do przydomowych zbiorników odpływowych i bezodpływowych. W 2015 roku na terenie gminy było 280 zbiorników bezodpływowych oraz 1 oczyszczalnia ścieków.

Na całym obszarze gminy należy wprowadzić zakaz odprowadzania ścieków nieoczyszczonych do cieków wodnych i rowów melioracyjnych oraz wód gruntowych.

Należy rozpocząć działania w celu rozdzielnia budowy kanalizacji sanitarnej.

Istniejącą sieć należy rozbudowywać i sukcesywnie modernizować.

6.3. Zaopatrzenie w gaz.

Na terenie gminy brak jest sieci gazowej. Jest to spowodowane trudnym ukształtowaniem terenu oraz bardzo dużą lesistością gminy. Nie przewiduje się gazyfikacji gminy.

Na terenie gminy zlokalizowane są 3 odwierty poszukiwawcze za ropą naftową i gazem ziemnym.

Należy zachować strefę wolną od zabudowy od zlikwidowanych odwiertów o promieniu $R=5$ m.

Na terenach wolnych od zabudowy ustala się możliwość prowadzenia prac poszukiwawczych i wierceń za gazem i ropą naftową oraz eksploatację odkrytych zasobów.

Dopuszcza się także na obszarze gminy budowę nowych obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej związanych z eksploatacją gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowę ośrodków zbioru gazu i ropy naftowej, gazociągów i ropociągów od nowych odwiertów do ośrodków.

6.4. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Należy zapewnić wszystkim mieszkańcom gminy dostawę energii elektrycznej o dobrych parametrach technicznych, jakościowych i ilościowych, które by całkowicie pokryły potrzeby odbiorców. Osiągnąć to należy przez:

- budowę nowych oraz rozbudowę/modernizację istniejących linii średniego i niskiego napięcia (zarówno w wykonaniu napowietrznym, jak i kablowym) oraz stacji transformatorowych SN/nn (zarówno w wykonaniu słupowym, jak i wewnątrzowym),
- lokowanie (w miarę możliwości) pasów dla linii średniego i niskiego napięcia oraz oświetlenia ulicznego w ciągach drogowych,
- prowadzenie linii średniego i niskiego napięcia po oddzielnych trasach (dopuszcza się budowę linii dwunapięciowych),
- zapewnieniu rezerwy terenu pod budowę nowych stacji transformatorowych, jeśli takie będą niezbędne do zasilenia danego terenu,
- dopuszczenie na terenie obszarów chronionych, skracania wysokości lub usuwania drzew i krzewów pod napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi,
- zakaz nasadzeń pod napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi drzew i krzewów tych gatunków, których naturalna wysokość może przekraczać 3m,
- nakaz przycinania drzew i krzewów przekraczających wysokość 3 m, rosnących pod liniami elektroenergetycznymi,
- budowę napowietrznej linii elektroenergetycznej WN 110 kV relacji Dukla - Jaśliska wraz z pasem technologicznym o szerokości 40 m,
- budowę napowietrznej linii elektroenergetycznej WN 110 kV relacji Jaśliska - Rzepedź wraz z pasem technologicznym o szerokości 40 m,
- budowę stacji elektroenergetycznej 110/15 kv (GPZ) Jaśliska.

W celu maksymalnej ochrony przed polem elektromagnetycznym należy:

- zapobiegać zagrożeniom poprzez wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich pasów technologicznych dla linii napowietrznych (w których zakazuje się lokalizacji budynków mieszkalnych oraz innych przeznaczonych na stały pobyt ludzi):
  - 110 kV – 20 m (po 10 m od osi linii w obie strony),
  - 30 kV i 15 kV – 11 m (po 5,5 m od osi linii),
- w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy wprowadzić stosowne zakazy w obrębie pasów technologicznych linii elektroenergetycznych,
- stosować dopuszczalne wskaźniki poziomu pola elektromagnetycznego, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami odrębnymi.

Miejscowe plany zagospodarowania poszczególnych terenów powinny przewidywać rezerwację miejsc i terenu dla lokalizacji linii, stacji i przyłączy oraz innych elementów infrastruktury elektroenergetycznej niezbędnych dla zaopatrzenia lokowanych na tych terenach budynków i budowli w energię elektryczną, a także oświetlenia terenu wokół obiektów.

Rozwój systemu zaopatrzenia w energię elektryczną ma polegać na odbudowie, przebudowie i modernizacji istniejących linii elektroenergetycznych oraz budowie nowych linii elektroenergetycznych a także na odbudowie, przebudowie, modernizacji i wymianie istniejących stacji rozdzielczych, transformatorowych i transformatorowo-rozdzielczych oraz budowie nowych stacji.

Przyłączanie do zagospodarowaniu terenu należy uwzględnić uwarunkowania wynikające z przebiegu istniejącej i planowanej infrastruktury elektroenergetycznej spełniając wymagania przepisów odrębnych. Obiektów do sieci elektroenergetycznej oraz przebudowa urządzeń elektroenergetycznych, powstała w wyniku wystąpienia kolizji planu zagospodarowania działki (w tym również wynikającego ze zmiany

przeznaczenia terenu) z istniejącymi urządzeniami elektroenergetycznymi będzie się odbywać w uzgodnieniu i na warunkach określonych według zasad określonych w przepisach prawa energetycznego.

W przypadku wystąpienia kolizji projektowanych obiektów z istniejącymi sieciami elektroenergetycznymi należy sieci te przystosować do nowych warunków pracy określonych przez dysponenta sieci.

6.5. Telekomunikacja.

Ustala się następujące kierunki rozwoju telekomunikacji:

- Utrzymanie istniejących urządzeń telekomunikacyjnych w dobrym stanie technicznym.
- Lokalizację sieci telekomunikacyjnych zarówno w tradycyjnych, jak i w nowych technologiach, w tym budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury światłowodowej.
- Objęcie terenu gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym, połączonym z systemami sieci internetowych: wojewódzkiej i krajowej.
- Objęcie terenu gminy dostępem do bezpłatnej sieci internetowej.
- Rozwój systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych), stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w mieście i regionie.
- Dopuszcza się lokalizację inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej w rozumieniu przepisów odrębnych.

6.6. Odpady.

Odpady, unieszkodliwiane poprzez składowanie, są i będą deponowane docelowo na wyznaczonych regionalnych składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (RSO).

Dla gminy Jaśliska, wyznaczone są następujące składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne:

- dla odpadów zmieszanych - Sortownia odpadów komunalnych zmieszanych i z selektywnej zbiórki/kompostownia, ul. Białobrzaska 108, 38 - 400 Krosno,
- dla odpadów zielonych oraz innych bioodpadów - Kompostownia, ul. Białobrzaska 108, 38 - 400 Krosno,
- dla odpadów powstających w procesie mechaniczno - biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych –składowiska /instalacje zastępcze/ Składowisko „Krosno”.

7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

Zgodnie z art. 2 pkt 5 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym za inwestycje celu publicznego uważa się działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. Na obszarze gminy inwestycjami celu publicznego w rozumieniu Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym są:

1. Modernizacja dróg wojewódzkich.
2. Budowa i modernizacja dróg gminnych.
3. Budowa i modernizacja dróg powiatowych.
4. Budowa nowych i modernizacja/rozbudowa istniejących linii elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia oraz stacji transformatorowych SN/nN.
5. Budowa i modernizacja przewodów wodociągowych.
6. Budowa i modernizacja przewodów kanalizacyjnych.
7. Inwestycje w system gromadzenia i wywozu odpadów.
8. Inwestycje związane z ochroną obiektów zabytkowych.
9. Inwestycje związane z ochroną przyrody.

10. Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej.
11. Budowa i utrzymywanie oraz zagospodarowanie terenów obiektów sportowych.
12. Adaptacja budynku GS na siedzibę przyszłego Gminnego Ośrodka Kultury i Czytelnictwa – obecnie Gminnej Biblioteki Publicznej w Jaśliskach.
13. Adaptacja budynku starej Szkoły na potrzeby przyszłego Gminnego Ośrodka Kultury i Czytelnictwa – obecnie Gminnej Biblioteki Publicznej w Jaśliskach.
14. Adaptacja budynku zabytkowej zagrody – chałupa nr 126 w Jaśliskach na potrzeby Gminnego Ośrodka Kultury i Czytelnictwa - obecnie Gminnej Biblioteki Publicznej w Jaśliskach.
15. Adaptacja budynku Domu Ludowego w Jaśliskach na potrzeby Gminnego Ośrodka Kultury i Czytelnictwa – obecnie Gminnej Biblioteki Publicznej w Jaśliskach.
16. Wykonanie rewitalizacji rynku w Jaśliskach.
17. Termomodernizacja Domu Ludowego w Posadzie Jaśliskiej.
18. Termomodernizacja Domu Ludowego w Woli Niżnej.
19. Remont i termomodernizacja budynku wraz z zagospodarowaniem terenu wokół budynku wielorodzinnego w Daliowej wraz z świetlicą wiejską.
20. Termomodernizacja remizy OSP Posada Jaśliska wraz z remontem i przebudową.
21. Wykonanie wodociągu dla miejscowości Daliowa.
22. Rozbudowa budynku Zespołu Szkół Publicznych na potrzeby oddziałów przedszkolnych.
23. Adaptacja poddasza budynku Zespołu Szkół Publicznych na bazę noclegową.
24. Remont wraz z przebudową drogi gminnej relacji Posada Jaśliska-Jaśliska.
25. Udział w remoncie i przebudowie – na zasadzie partnerstwa drogi powiatowej na odcinku od skrzyżowania drogi wojewódzkiej i powiatowej w Posadzie Jaśliskiej do kościoła w Jaśliskach.

Ponadto na wszystkich terenach przewidzianych do urbanizacji lub zurbanizowanych, dopuszcza się lokalizację inwestycji celu publicznego takich jak obiekty oświaty, ochrony zdrowia i opieki zdrowotnej, administracji publicznej, szczebla gminnego, kaplice, kościoły i inne obiekty związane z usługami sakralnymi bez wyznaczania ich szczegółowej lokalizacji oraz modernizację dróg i realizowanie liniowych i punktowych obiektów infrastruktury technicznej.

8. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i programów, o których mowa w art. 48.1.

Zgodnie z ustaleniami „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa” przewiduje się następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym na terenie gminy Jaśliska:

1. Budowa linii światłowodowej relacji: Iwonicz-Rymanów-Jaśliska-Komańcza.
2. Powiększenie rezerwatu przyrody „Kamień nad Jaśliskami”.
3. Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 888, relacji Rymanów-Daliowa, w tym wydłużenie drogi wojewódzkiej na odcinku Jaśliska-przeście graniczne Czeremcha.
4. Budowa dróg do przejścia granicznego w Jaśliskach.
5. Uaktywnienie przejścia granicznego.
6. Budowa linii 110kV Jaśliska-Rzepedź.
7. Budowa GPZ-tu Jaśliska wraz z linią 110 kV Dukla-Jaśliska do zasilania stacji.
8. Przeklasyfikowanie obszarów porolnych z gruntów rolnych na leśne.
9. Ochrona krajobrazu i bioróżnorodności oraz kształtowanie struktury krajobrazu wiejskiego m.in. poprzez zalesianie terenów przewidzianych do renaturyzacji i rekultywacji.
10. Minimalizowanie zasięgu procesów denudacyjnych i ich negatywnych skutków na terenach osuwiskowych.
11. Rozpoznanie i wykorzystanie zasobów wód geotermalnych w rozwoju funkcji

- turystyczno-uzdrowiskowej i do celów gospodarczych – szczegółowe rozpoznanie zasobów.
12. Ochrona korytarzy ekologicznych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym.
  13. Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego terenów przygranicznych w zakresie unikatowej architektury drewnianej (zadanie w trakcie realizacji).
  14. Utworzenie szlaków kulturowych o znaczeniu ponadregionalnym (proponowane: Karpacki Szlak Kultury Żydowskiej, Karpacki Szlak etnograficzny, Karpacki Szlak Obrządku Wschodniego, Karpacki Szlak Architektury Drewnianej).

9. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej.

Na terenie gminy występują obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych:

1. Tereny obejmujące poszerzenie istniejących lub budowę nowych cmentarzy.
2. Obszary chronione na podstawie przepisów odrębnych o ochronie przyrody.
3. Obszary przestrzeni publicznych.
4. Obszary przewidziane do przeprowadzenia przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.
5. Obszary wyznaczone jako zdegradowane.

10. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.

Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości są to tereny objęte zmianą przeznaczenia z terenów niezainwestowanych na tereny zainwestowane, które ze względu na podział geodezyjny (także własnościowy) uniemożliwiają prawidłowe zagospodarowanie działek sąsiadujących zgodnie z funkcją i warunkami zagospodarowania terenu oraz przepisami szczególnymi. Są to przede wszystkim nowe, wielkopowierzchniowe tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową, przekształcone z terenów rolnych oraz tereny pod zabudowę produkcyjną, które zostaną przekształcone z działek prywatnych.

11. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

Na terenie gminy nie planuje się lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni powyżej 2000 m².

12. Obszary przestrzeni publicznej.

Na terenie gminy wyznacza się następujący obszar przestrzeni publicznej:

1. Rynek w Jaśliskach.

13. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Gmina Jaśliska ma częściowe pokrycie miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego – w obszarze objętym granicami gminy sprzed 1 stycznia 2017 roku. Tereny przyłączone po tej dacie nie posiadają miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W związku z powyższym oraz uchwaleniem studium, gmina zamierza sporządzić nowy plan zagospodarowania przestrzennego dla całej gminy w jej granicach administracyjnych od 1 stycznia 2017 r.

14. Obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

W związku z ochroną gruntów leśnych i ornych dobrych klas bonitacyjnych nie przewiduje się znacznych obszarów przewidzianych do zmiany przeznaczenia. Ewentualne zmiany dotyczą terenów rolnych w bliskim sąsiedztwie lub w terenach już zainwestowanych. Są to w przeważającej części grunty o klasach bonitacyjnych VI-IV oraz częściowo grunty o klasie III.

15. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

Restrukturyzacja rolnictwa powinna zmierzać w kierunku specjalistycznych gospodarstw rolnych.

Ze względu na wysoką dynamikę przemian na obszarach wiejskich oraz ze względu na niską opłacalność działalności rolniczej oraz położenia terenów rolnych w obszarze miasta, produkcja rolnicza pozostanie marginalna i nie przewiduje się jej rozwoju.

Kierunki istniejącej produkcji rolnej należy dostosować do predyspozycji rolniczej przestrzeni produkcyjnej i do koniunktury na rynku żywnościowym. Równocześnie należy spełnić warunek bezpieczeństwa form i technologii produkcyjnych pod względem ochrony środowiska, zwłaszcza zasobów wodnych miasta.

Należy dążyć do zacieśniania związku przemysłu spożywczego z producentami.

W związku z ochroną przyrody na terenie gminy, zjawiskami, które obnażyły negatywne skutki uprzemysłowionej produkcji rolnej na świecie, a także koniecznością ochrony wód podziemnych gminy przed skażeniami, promowanym kierunkowo modelem produkcji rolnej powinno być rolnictwo ekologiczne.

Wszystkie obszary leśne gminy, poza lasami prywatnymi, należą do Nadleśnictwa Rymanów i Dukla.

Nadleśnictwa w ramach swoich obowiązków prowadzą planową gospodarkę leśną polegającą głównie na :

- Prowadzeniu różnorodnych form ochrony drzewostanu.
- Zapewnienia stabilności ekosystemów.
- Zachowaniu bioróżnorodności i leśnych zasobów genowych.
- Planowych dolesieniach.
- Pozysku drewna.

Główne kierunki działania:

- Bezwzględna ochrona kompleksów leśnych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym:
  - Najstarszych drzewostanów (> 100 lat).
  - Użytków szczególnie chronionych (np. siedlisk podmokłych).
  - Lasów wodochronnych.
  - Lasów glebochronnych.
- Rekultywacja drzewostanów uszkodzonych przez przemysł i szkodniki, a także efekty szkód naturalnych (pożary, wiatrolomy).
- Dolesienia na obszarach najsłabszych gleb w sposób łączący małe kompleksy enklaw w większe.
- Zwiększanie dostępności kompleksów leśnych, zwłaszcza obiektów i obszarów najcenniejszych przyrodniczo i krajobrazowo poprzez prowadzenie szlaków turystycznych, ścieżek przyrodniczych i tras rowerowych.

Część najmłodszych drzewostanów (młodniki i drągowiny sosnowe na najsłabszych glebach) narażona jest na duże niebezpieczeństwo pożarów, pełniąc jednocześnie ważną rolę glebochronną.

Wszystkie niewielkie enklawy leśne, zwłaszcza na siedliskach wilgotnych i podmokłych mają istotne znaczenie jako lasy wodochronne i ostoje faunistyczne w lokalnych i ponad lokalnych ciągach powiązań przyrodniczych.

16. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochrony.

Na obszarze gminy nie występują następujące obszary i tereny górnicze, które wymagają wyznaczenia w złożu kopaliny filaru ochronnego.

17. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.

Dla terenu gminy Jaśliska nie zostały sporządzone mapy zagrożenia powodziowego.

W związku z powyższym (do czasu opracowania map zagrożenia powodziowego) dla rzeki Jasiołki obowiązują ustalenia zawarte w opracowaniu: „I etap studium ochrony przeciwpowodziowej w zlewni Wisłoki – aktualizacja w granicach woj. podkarpackiego – „Określenie zagrożenia powodziowego w zlewni Wisłoki”. Powyższe opracowanie zostało sporządzone przez Dyrektora RZGW w Krakowie w 2010 roku.

Na terenach objętych studium występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Na terenach leżących w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia wynikające z przepisów odrębnych, dotyczących ochrony przez powodzią i sposób zagospodarowania tych terenów musi uwzględniać powyższe zakazy oraz poziom wstępującego na nich zagrożenia.

Ponadto wzdłuż cieków wodnych należy zachować minimum 15 m pasu ochronny licząc od górnej krawędzi skarpy brzegowej. Pasy ochronne wzdłuż cieków wodnych są niezbędne dla:

- umożliwienia dostępu do wody w ramach powszechnego korzystania z wód,
- umożliwienia administratorowi cieku poprowadzenie robót związanych z utrzymywaniem wód i ochroną przeciwpowodziową,
- zapewnienia przestrzeni dla swobodnego spływu wód powodziowych i lodów,
- utrzymanie lub poprawy stanu ekosystemów wodnych i od wody zależnych,
- ochrony otuliny biologicznej cieków wodnych.

Na terenie gminy Jaśliska występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych.

Na terenie gminy znajdują się osuwiska aktywne ciągle i okresowo oraz osuwiska nieaktywne. W obszarach zawartych na terenie obszarów osuwania się mas ziemnych – osuwisk nieaktywnych, dopuszcza się rozbudowę, nadbudowę i przebudowę istniejących budynków oraz lokalizację nowej zabudowy pod warunkiem wykonania dokumentacji geologiczno-inżynierskiej potwierdzającej, że projektowana inwestycja nie naruszy zaburzenia równowagi gruntu i nie spowoduje uaktywnienia się osuwiska oraz że dokumentacja ta określi zalecenia dotyczące zabezpieczeń dla projektowanej zabudowy. Na pozostałych obszarach lokowanie zabudowy nie powinno być dopuszczone.

18. Bezpieczeństwo i obronność państwa.

Ze względu na przygraniczne położenie gminy, w działaniach gminy należy uwzględnić następujące zadania:

- należy ukierunkować planowanie rozwoju infrastruktury gminy pod kątem możliwości czasowego rozmieszczenia jednostek wojsk własnych i sojusznicznych;
- umożliwić wykorzystanie zasobów gminy na rzecz wojsk własnych i sojusznicznych zarówno w czasie pokoju (prowadzenia akcji ratowniczych) jak i w warunkach zagrożenia zewnętrznego i wewnętrznego;
- umożliwić wydzielenie sił i środków do wsparcia działań wojsk własnych i sojusznicznych na obszarze gminy;

19. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r. poz. 2120).

Na obszarze gminy nie występują obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych rozumianych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r. poz. 2120).

20. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Na terenie gminy Jaśliska, zgodnie z Uchwałą nr XXXIV/204/17 z dnia 17 lutego 2017 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Jaśliska, wyznaczono 3 obszary rewitalizacji, są to:

1. Jaśliska.
2. Daliowa.
3. Posada Jaśliska.

Obszary wymagające rewitalizacji zostały zdiagnozowane i szczegółowo opisane w „Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Jaśliska na lata 2016-2023”.

21. Obszary zdegradowane.

Na terenie gminy Jaśliska, zgodnie z Uchwałą nr XXXIV/204/17 z dnia 17 lutego 2017 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Jaśliska, wyznaczono 5 obszarów zdegradowanych. Są następujące obszary, oznaczone na rysunku studium:

4. Jaśliska.
5. Daliowa.
6. Posada Jaśliska.
7. Szklary.
8. Moszczaniec.

Obszary zdegradowane zostały zdiagnozowane i szczegółowo opisane w „Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Jaśliska na lata 2016-2023”.

22. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

Na terenie gminy Jaśliska nie występują tereny zamknięte i ich strefy ochronne.

23. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Na terenie gminy Jaśliska nie występują obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym wyznaczone przez samorząd gminny.

24. Obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

Na terenie gminy możliwym jest pozyskiwanie energii w zakresie wykorzystywania energii słonecznej, geotermalnej, biomasy i biogazu.

Na całym terenie gminy dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy poniżej 100 kW, z wyłączeniem korytarzy ekologicznych.

Na rysunku Studium wskazano miejsca lokalizacji systemów fotowoltaicznych do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej 100 kW (w ramach których zawierają się ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu). Lokalizacja planowanych paneli fotowoltaicznych oraz urządzeń elektroenergetycznych w pobliżu i w miejscu skrzyżowań z liniami elektroenergetycznymi musi spełniać wymagania zawarte w przepisach odrębnych.

Strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu związane z lokalizacją farm fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW ograniczają się do granic obszaru inwestycji.

IV. UZASADNIENIE I SYNTEZA

Gmina Jaśliska, o powierzchni: 16 605,4 ha, położona jest w południowej części województwa podkarpackiego, w powiecie krośnieńskim. Gmina posiada w miarę dobrze rozwiniętą sieć powiązań komunikacyjnych. Przez gminę przebiegają drogi wojewódzkie nr 887 oraz nr 897. Gmina Jaśliska jest położona w odległości ok. 35 km od Krosna, ok. 45 km od Sanoka, ok. 90 km od Rzeszowa oraz ok. 15 km od przejścia granicznego w Barwinku. Gmina liczy 2 262 mieszkańców.

Gmina Jaśliska ma charakter turystyczno-rolniczy.

Miejscowość Jaśliska pełni funkcję cenotwórczą w oparciu o historyczny rynek z zabudową pierzeją.

Układ przestrzenny gminy ma charakter dość harmonijny. Krajobraz posiada naturalne cechy. Istniejąca zabudowa warunkuje dalszy rozwój osadnictwa na istniejących zasadach zagospodarowania przestrzennego oraz na wyznaczonych planami terenach sąsiadujących z nimi.

Największym atutem gminy jest jej naturalne i unikatowe środowisko, które zostało objęte różnymi formami ochrony przyrody. Gmina cechuje się w miarę stabilną tendencją demograficzną. Sieć usługowa jest rozwinięta w stopniu słabym, ale wystarczającym dla obsługi lokalnej społeczności.

W granicach gminy Jaśliska występują obszarowe formy ochrony przyrody. Są to: Obszar specjalnej ochrony ptaków Beskid Niski, Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Jaśliska, Rezerwat przyrody „Przełom Jasiołki”, Rezerwat przyrody „Kamień nad Jaśliskimi”, Rezerwat przyrody „Źródłiska Jasiołki”, Rezerwat przyrody „Bukowica”, Jaśliski Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego. W obszarze granic administracyjnych gminy występują także pomniki przyrody.

Rolnictwo pełni jedną z podstawowych funkcji w gminie.

Lesistość gminy jest bardzo duża - wynosi około 70,65 %, przy średniej województwa podkarpackiego wynoszącej 38,0 % oraz przy średniej krajowej wynoszącej 29,4% jest rezultatem bardzo dobrym.

Przez teren gminy przepływa rzeka Jasiołka.

Pierwsze wzmianki o Jaśliskach pochodzą z 1367 r. Jaśliska otrzymały przywilej lokacyjny od króla Kazimierza Wielkiego.

Jaśliska są dawnym obronnym miasteczkiem przygranicznym, które strzegło traktu z południa ze stolicy Węgier Budy. Występujące na obszarze gminy zasoby środowiska kulturowego w sferze materialnej są świadectwem rozwoju gospodarczego i przestrzennego gminy.

Do obszarów krajobrazu gminy o najwyższych walorach należą otwarcia i ciągi widokowe wraz z punktami widokowymi. Gmina ma unikalne walory krajobrazu przyrodniczego.

Całość substancji zabytkowej, walorów przyrodniczych dopełnia infrastruktura związana ze sportem i rekreacją. Gmina charakteryzuje się turystyką krajoznawczą i wypoczynkową. Turystyka na terenie gminy Jaśliska jest, i nadal będzie, jednym z głównych kierunków rozwoju, w związku z czym należy rozwijać bazę turystyczną oraz podnosić jej standardy.

Gmina ma w chwili obecnej zagwarantowane rezerwy terenowe pod budownictwo mieszkaniowe. Obszary przewidziane pod zabudowę mieszkaniową w wariantach maksymalnych mają łączną wartość 70,99 ha pow. użytkowej, co przy zapotrzebowaniu na łączną powierzchnię użytkową zabudowy

mieszkańcovej z liczbą ludności zgodną z kwietnieniem 2017 r. wynoszącą 59,94 ha jest wartością prawidłową warz z 18,43 % rezerwą terenową związaną z niepewnością procesów inwestycyjnych. W chwili obecnej wyznaczona rezerwa terenowa pod nową zabudowę mieszkaniową, usługową oraz produkcyjną jest wystarczająca w perspektywie 30 lat oraz spełnia warunki wyznaczone w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.

Gmina Jaśliska obsługiwana jest słabo zróżnicowanym układem drogowym. Drogi krajowe na terenie gminy nie występują, a drogi wojewódzkie zapewniają połączenia tranzytowe. Drogi powiatowe i gminne zapewniają połączenia lokalne.

Mieszkańcy gminy są obsługiwani przez komunikację busową i autobusową, należąca do przewoźników prywatnych.

Przez gminę nie przebiega system kolejowy.

Mieszkańcy gminy zapatrują się w wodę przede wszystkich z indywidualnych ujęć. Sieć wodociągowa posiadają jedynie: Szklary, Moszczaniec, Jaśliska oraz niewielka część Posady Jaśliskiej. Sieć wodociągowa pokrywa zapotrzebowanie 26% wszystkich mieszkańców gminy. Woda do sieci wodociągowej dostarczana jest z ujęć powierzchniowych i poddawana podstawowym procesom technologicznym, mającym na celu dezynfekcję i uzdatnienie.

Na terenie gminy funkcjonuje sieć kanalizacyjna jedynie w miejscowościach po PGR-owskich (małe osiedla) czyli Szklary oraz Moszczaniec, które posiadają własne oczyszczalnie ścieków. W 2015 roku z oczyszczalni ścieków korzystało tylko 198 osób. W pozostałych miejscowościach ścieki bytowe odprowadzane są do przydomowych zbiorników odpływowych i bezodpływowych. W 2015 roku na terenie gminy było 280 zbiorników bezodpływowych oraz 1 oczyszczalnia ścieków.

Przez obszar gminy nie przebiegają linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV. Gmina ma dobrze rozbudowaną sieć średnich i niskich napięć.

W chwili obecnej na terenie gminy odnawialne źródła energii nie są wykorzystywane. Należy rozważyć możliwość wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w zakresie wykorzystywania energii solarnej i geotermalnej.

Na terenie gminy dostępność do telekomunikacji jest powszechna, z wyłączeniem obszarów o słabej dostępności. Dostęp do usług telekomunikacyjnych zapewnia telefonia stacjonarna oraz telefonia komórkowa. Gmina realizuje także światłowodową linię, w celu zapewnienia powszechnego dostępu do internetu.

Gmina nie jest zgazyfikowana gazem ziemnym.

Na terenie gminy występują udokumentowane tereny zagrożenia powodzią

Walorem i atutem gminy są jego unikalne, w skali regionu, nieskażone środowisko, obszary chronione.

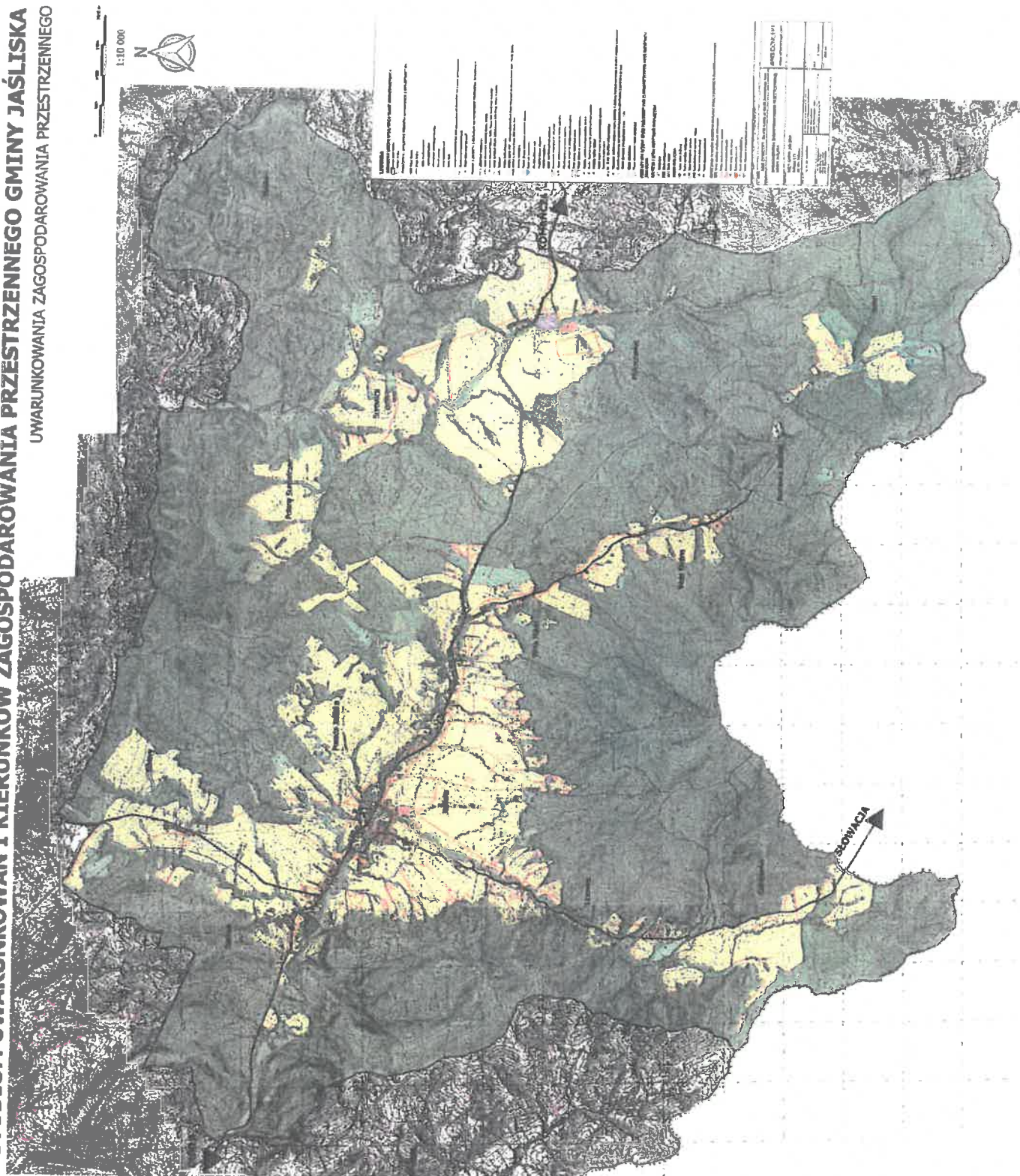
W związku z powyższym kierunki rozwoju Gminy Jaśliska będą oparte na ochronie i wykorzystaniu warunków substancji przyrodniczej. Polityka przestrzenna gminy musi być prowadzona w oparciu o ład przestrzenny, podniesie standardów życia mieszkańców. Głównymi celami rozwoju gminy są rozwój turystyki (w oparciu o zabytki i obszary cenne przyrodniczo) i aktywizacja gospodarcza w oparciu o nowe tereny inwestycyjne.

Zadaniem Studium było stworzenie warunków dla takiego rozwoju przestrzennego, który pozwoliłby na zdyskontowanie istniejących walorów oraz zniwelowanie narastających problemów i konfliktów przestrzennych. W rozwiązaniach Studium zaproponowano rozwój Gminy Jaśliska jako obszaru z nastawieniem na rozwój funkcji turystycznych i produkcji, w którym powinny być rozwijane funkcje usługowe.

Rozwojowi temu powinno sprzyjać wykorzystanie, uwypuklenie i uatrakcyjnienie istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego i historii obszarów gminy oraz wykorzystanie walorów środowiskowych. Należy pielegnować walory estetyczne, historię i kulturę Gminy Jaśliska oraz wzmocnić strefę produkcji.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JAŚLIŃSKA
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JAŚLIŚKA
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

